

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KÜRESELLEŞMENİN YERELLEŞMEYE OLAN ETKİSİNİN BELEDİYELER
YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Tülay GÜNDÜZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Sabit MENTEŞE

TUNCELİ – 2022

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KÜRESELLEŞMENİN YERELLEŞMEYE OLAN ETKİSİNİN BELEDİYELER
YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Tülay GÜNDÜZ
(19001229)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Sabit MENTEŞE

TUNCELİ- 2022

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KÜRESELLEŞMENİN YERELLEŞMEYE OLAN ETKİSİNİN BELEDİYELER
YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Tülay GÜNDÜZ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

Bu tez 26/05/ 2022 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

İmza:.....

Doç. Dr. Sabit MENTEŞE
(Munzur Üniversitesi)

DANIŞMAN

İmza:.....

Prof. Dr. Haydar EFE
(Erzincan Binali Yıldırım
Üniversitesi)

BAŞKAN

İmza:.....

Öğr. Gör. Özkan GÖKCAN
(Munzur Üniversitesi)

ÜYE

Bu tez, Enstitümüz Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda hazırlanmıştır.

Doç. Dr. Murat KORUNUR
Enstitü Müdürü
İmza ve Mühür

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu”ndaki hükümlere tabidir.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitiminde kıymetli tecrübesini, bilgi ve birikimini benimle paylaşan, gösterdiği sabır ve anlayışla her zaman sonsuz desteğini hissettiğim, ufkumu açıp yol gösteren değerli danışman hocam Doç. Dr. Sabit MENTEŞE'ye, lisansüstü eğitimimde ilerlememi sağlayan ve ışık tutan Dr. Öğr. Üyesi Vedi TEMİZKAN hocama, bu süreçte bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan tüm bölüm hocalarıma, çalışmam boyunca yardımlarını esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Sevcan KARCI' ya, manevi desteklerini tüm yüreği ile hissettiren arkadaşlarıma, hayatımızda büyük öneme sahip sevgili annem, babam ve ağabeyime, çalışmam boyunca her türlü sıkıntıda yanımda olan sevgili eşim Ali GÜNDÜZ ile en değerli varlıklarım olan çocuklarım Beliz ve Sidar GÜNDÜZ 'e değerli ağabeyim Zülfü ve sevgili eşi Aynur GÜNDÜZ'e ve bütün aileme bana gösterdikleri sabır ve anlayış için teşekkürü bir borç bilir; sevgilerimle teşekkürlerimi sunarım.

Tülay GÜNDÜZ
TUNCELİ-2022

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	VI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VII
TABLolar LİSTESİ.....	IV
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Metodolojisi.....	3
2. BÖLÜM I	5
2.1. Küreselleşme Kavramı ve Boyutları.....	5
2.1.1. Küreselleşme kavramı.....	5
2.1.2. Küreselleşmenin tarihçesi.....	7
2.1.3. Küreselleşmenin sonuçları.....	8
2.1.4. Küreselleşmenin boyutları.....	9
2.1.4.1. Küreselleşmenin ekonomik boyutu.....	9
2.1.4.2. Küreselleşmenin siyasal boyutu.....	11
2.1.4.3. Küreselleşmenin kültürel boyutu.....	15
2.1.4.4. Küreselleşmenin teknolojik boyutu.....	16
2.1.4.5. Küreselleşmenin sosyal boyutu.....	17
3. BÖLÜM 2	19
3.1. Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme.....	19
3.1.1. Küreselleşmenin kamu yönetimine etkisi.....	19
3.1.2. Geleneksel kamu yönetimi kavram ve süreci.....	19
3.1.2.1. Geleneksel kamu yönetimi.....	20
3.1.2.2. Kamu yönetiminde paradigma değişimi.....	22
3.1.2.3. Yeni kamu yönetimi.....	23
3.1.2.4. Yeni kamu yönetimi ve geleneksel kamu yönetimi arasındaki farklar.....	24
3.1.2.5. Yerelleşme ve yönetişim.....	26
3.1.3. Yerelleşme nedir?.....	28
3.1.3.1. Küreselleşmenin getirdiği yerelleşme.....	30
3.1.3.2. Yeni kamu yönetiminde yerelleşme ve uluslararası alanlarda uygulamalarında yaşanan değişimler.....	30
3.1.3.3. Küreselleşme bağlamında yerelleşme ve belediyeler.....	32
3.1.3.4. Siyasal yerinden yönetim.....	34
3.1.3.5. İdari yerinden yönetim.....	35
3.1.4. Yerel yönetimler ve demokrasi.....	36
3.1.5. Yerelleşme ve yerel siyaset.....	38
4. BÖLÜM 3	41
4.1. Küreselleşmenin Yerelleşmeye Etkisinin Seçilmiş Bazı Avrupa Ülke Yönetimlerine Etkileri.....	41
4.1.1. Fransa örneği.....	41
4.1.1.1. 1982 reformları adem-i merkezileşme adımları.....	44
4.1.2. İngiltere örneği.....	46
5. BÖLÜM 4	50
5.1. Küreselleşme Bağlamında Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Dönüşümü ve Belediyeler ..	50
5.1.1. Cumhuriyet öncesi (1840-1923) yerel yönetimler.....	50

5.1.1.1. Belediyeler.....	50
5.1.1.2. Osmanlı'da kadılık kurumu.....	51
5.1.1.3. Osmanlı'da vakıf müessesesi	53
5.1.1.4. Osmanlı'da lonca müessesesi	54
5.1.1.5. Tanzimat sonrası yerel yönetimler	55
5.1.2. Cumhuriyet sonrası anayasalarda yerel yönetimler	58
5.1.2.1. 1921 Anayasası ve yerel yönetimler	59
5.1.2.2. 1924 anayasası ve yerel yönetimler.....	60
5.1.2.3. 1961 anayasası ve yerel yönetimler.....	61
5.1.2.4. 1982 anayasası ve yerel yönetimler.....	63
5.1.3. İl özel idareleri	65
5.1.4. Belediye idareleri	68
5.1.4.1. 1930-1950 dönemi belediyeler.....	68
5.1.4.2. 1950-1960 dönemi belediyeler.....	70
5.1.4.3. 1960-1980 dönemi belediyeler.....	71
5.1.4.3.1. Toplumcu belediyecilik	73
5.1.4.3.2. Sosyal belediyeciliğin tanımı ve önemi	75
5.1.4.4. 1980 sonrası dönemi belediyeler.....	77
5.1.4.4.1. 5393 sayılı belediye yasasının getirdiği yenilikler.....	79
5.1.4.4.2. 5216 sayılı büyükşehir yasası	80
5.1.4.4.3. 6360 sayılı büyükşehir yasası	81
5.1.5. Köy idareleri.....	83
5.1.5.1. Köy idarelerinin yönetim organları	84
5.1.6. Küresel döngüde yerleşmenin Türk belediyeciliğinde olduğu nokta.....	85
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	89
7. KAYNAKLAR.....	93
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Yeni kamu yönetimi ve geleneksel kamu yönetimi arasındaki farklar (Eryılmaz, 2013:12).....	25
--	----

ÖZET

Küreselleşme kavramı pek çok anlam ifade eden kaotik bir kavramdır. Kavramın tanımı üzerinde bu nedenle uzlaşıldığı söylenemez. Ancak genel bir tanımı yapılmak istenirse, küreselleşme, dünya ölçeğindeki karşılıklı bağımlılıkları ve mübadeleleri meydana getiren, çoğaltan, yaygınlaştıran toplumsal süreçlerin çok boyutlu bir kümesi şeklinde tanımlanabilir. Küreselleşme sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik boyutlarda hayatın her alanında hissedilir bir şekilde kendisini gösterirken, aynı zamanda ülke kamu yönetimlerinde paradigma değişimine giderek daha fazla etki etmektedir. Bu durum, 1980'lerle birlikte kamu yönetiminde geleneksellikten yeni kamu yönetimine bir evrimleşme ve dönüşümü de ifade etmekte, hâla da devam eden süreç olma özelliğini taşımaktadır. Küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan ve liberalizmin neoliberalizme evrimleşmesi olarak da okunan yeni kamu yönetiminin temel ve belirleyici özelliği; devletin minimize edilerek iktisadi alandaki inisiyatifini özel sektöre devretmek, siyasi alandaki gücünü ise yerel aktörlerle paylaşmaktır. Diğer bir deyişle küreselleşmenin getirdiği liberalizmden neoliberalizme evrimleşme, devlet ya da kamu yönetimi yönünden iktisadi gücünü özel sektöre, siyasi gücünü ise yerel aktörlere, yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarına, tamamı olmasa da önemli bir kısmını aktarmış olmasıdır. Küreselleşme bağlamında yaşanan bu değişim aynı zamanda kamu yönetimi yönünden yerelleşme olarak değerlendirilmektedir. Yerelleşme böylece küreselleşmeyle ilişkilendirildiğinde tezat gibi görünse de esasında kamu yönetiminin yerel birimleri olarak en alt kümesinin, kürenin en tepesine dolaylı bağılıktan doğrudan bağılılığa terfi etmesi şeklinde de okunabilir. Ancak dünya ölçeğinde yaşanan bu değişim ve dönüşüm, tüm ülkelerde, ülkelerin kamu yönetimleri için aynı ve benzer bir şekilde gerçekleştiği hususu söylenemez. Nitekim, 1980 yılı baz alındığında, küreselleşme ve bu süreçle ilgili yaşananlar gelişmiş sanayi ülkeleri yönünden sistematik bir şekilde devam ederken, diğer çokça ülke kamu yönetimleri yönünden farklı amaç ve uygulamalarına yol açmaktadır. Bu bağlamda araştırmada, genel olarak dünyadaki gelişim ve kamu yönetimleri üzerine etkileri yanında, özel olarak küreselleşmenin Türk kamu yönetimine yerelleşme kapsamında belediyelere olan etkisi tartışılmıştır.

Literatür taramasına dayalı gerçekleştirilen bu tezin bulgularına göre; küreselleşmenin etkisiyle Batı Avrupa ülkelerinde yerelleşme, tüm yönleriyle eş zamanlı olacak şekilde önemli derecede gerçekleşirken, Türkiye yönünden önemli derecede 1980'den sonra başlayan özelleştirmelerle iktisadi anlamda yerelleşme sağlanmış, ancak siyasal anlamda, bu ara özellikle de belediyeler yönünden beklenen bir yerelleşme ise gerçekleşemediği kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, yerelleşme, yerel yönetimler, belediyeler, yeni kamu yönetimi.

ABSTRACT

Assessment of The Impact of Globalization on Localization From The Point of View of Municipalities

Globalization is a chaotic concept that has various meanings. Accordingly, it doesn't have an unequivocal definition. It can nevertheless be defined in general terms as the multidimensional cluster of the societal processes that generate, reproduce and popularize exchanges and interdependencies on a global scale. While globalization manifests itself in every aspect of life in social, cultural, economic, technological dimensions, it also affects the paradigm shift, in the public administrations of the country more and more. This situation also expresses an evolution and transformation from traditionality to new public administration in public administration with the 1980s, and it is still an ongoing process. The main and decisive feature of the new public administration, which emerged with globalization and is also read as the evolution of liberalism into neoliberalism; minimizing the state and transferring its initiative in the economic field to the private sector, and sharing its power in the political field with local actors. In other words, with the evolution from liberalism brought by globalization to neoliberalism, it has transferred its economic power to the private sector in terms of state or public administration, and its political power to local actors, local government and non-governmental organizations, although not all. This change in the context of globalization is also considered as localization in terms of public administration. Although localization may seem like a contradiction when it is associated with globalization, it can actually be read as the promotion of the lowest set of local units of public administration from indirect to direct loyalty to the top of the globe. However, it cannot be said that this change and transformation experienced on a world scale has occurred in the same and similar way for the public administrations of all countries. As a matter of fact, based on the year 1980, globalization and the experiences related to this process continue systematically in terms of developed industrial countries, while many other countries lead to different purposes and practices in terms of public administrations. In this context, the effects of globalization on Turkish public administration and municipalities within the scope of localization were discussed, as well as its effects on development and public administrations in the world in general.

According to the findings of this thesis based on literature review; With the effect of globalization, while decentralization took place in Western European countries to a significant extent simultaneously with all aspects, economic decentralization was achieved in Turkey with the privatizations that started after 1980.

Keywords: Globalization, localization, local governments, municipalities, new public administration.

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	: Anavatan Partisi
ASEAN	: Güneydoğu Asya Uluslar Birliği
AYYÖŞ	: Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı
BİT	: Belediye İktisadi Teşebbüsleri
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
COVID-19	: Koronavirüs Hastalığı
DB	: Dünya Bankası
DP	: Demokrat Parti
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
EU	: Avrupa Birliği
FETÖ	: Fetullahçı Terör Örgütü
GATT	: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
IBRD	: Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası
IMF	: Uluslararası Para Fonu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
MEHTAP	: Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi
NAFTA	: Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması
OPEC	: Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
YİKB	: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı
YKY	: Yeni Kamu Yönetimi
YY	: Yüzyıl
WB	: Dünya Bankası
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü

1. GİRİŞ

Küreselleşme; dünya ölçeğindeki toplumsal karşılıklı bağımlılıkları ve mübadeleleri meydana getiren, çoğaltan, yaygınlaştıran toplumsal süreçlerin çok boyutlu bir kümesidir. Aynı zamanda küreselleşme, insanların yerel olanla uzakta olan arasında mevcut bağlantılardaki güçlenmeyi giderek daha çok fark etmelerini kolaylaştıran, coğrafi açıdan sınırlı olan ve düzgün işlemeyen bir süreçtir (Steger, 2013:27-30-31). Esasında kapitalizm ve ulus devletin geçmişiyle ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılan küreselleşme, alt süreçlerden oluşan tarihsel bir süreç ve dünya çapında bir bilinç ortaya çıkmasına neden olan bir olgu olarak bütüncül bir değişimi ifade etmektedir. Mevcut sınırların ve hudutların birçoğunu geçersiz hale getiren küresel ekonomik, siyasi, kültürel ve çevresel ilişkilerin ve akışların belirlediği (Steger, 2013:24-25), birçok alanda yaşanan değişimle ulaşılan yeni bir aşamanın karşılığıdır (Soyocak, 2018:523).

Küreselleşme, temelde (esasinda) dört olguyu içermektedir (Steger, 2013:27-31): Bunlardan birincisi, küreselleşme, geleneksel siyasi, kültürel ve coğrafi sınırları giderek aşan yeni toplumsal ağların ve faaliyetlerin yaratılmasını ve mevcut olanlarının çoğaltılmasını; ikincisi, toplumsal ilişkilerin, faaliyetlerin ve karşılıklı bağımlılıkların genişlemesini ve yaygınlaşmasını; üçüncüsü, küreselleşme, toplumsal mübadelelerin ve faaliyetlerin yoğunlaşması ve ivme kazanmasını ve dördüncüsü ise karşılıklı toplumsal ilişkileri ve bağımlılıkları içermektedir.

Teleskop, pusula, sulama çarkı, rüzgâr değirmeni, barut, matbaa ve okyanus gemileri ile başlayan buhar makinesi, çırçır makinesi, telgraf, pikap, telefon, daktilo, içten yanmalı motor ve elektrikli aletleri ile devam eden dizüstü bilgisayar ve süpersonik jet uçakları, bilgisayar, cep telefonları, teleteks, faks makineleri, el bilgisayarları, dijital fotoğraf makineleri, yüksek keskinliğe sahip televizyonlar, uzay mekikleri ve süper tankerler, uydular ve yapay zeka ile (Steger, 2013:37) doruğa ulaşan bilgi, teknik ve teknolojik yeniliklerin meydana getirdiği küreselleşmenin kaçınılmaz olarak, insan yaşamı ve var olan siyasal örgütlenme biçimleri üzerine etkileri olmuştur. Bir anlamda küreselleşme süreci; teknoloji, iletişim, ulaşım ve bilgiye erişme bilirliğinin arttığı yeni dünya sisteminde kısıtlamaların kalktığı inancı ile yerelliği yani “iradesi ve idaresi kendi olma derecesi” ni yeni özgürlük alanı olarak ilan ederken, temelinde birey ve bireyin ait olduğu yerel, sosyal ve iktisadi örgütlenmeleri de ön plana çıkarmıştır (Soyocak, 2018:525).

1980'lere gelindiğinde söz konusu teknik, teknolojik ve bilimde hızlı değişim ve dönüşüm, toplumsal ihtiyaçların karşılanması faaliyetlerini üstlenen, kamu hizmeti sunan ve kâr amacı gütmeyen merkezîyetçi devlet mekanizması, merkezden yerele bu süreç doğrultusunda değişime konu olmuştur (Soyocak, 2018:525). “Küreselleşme” olarak da adlandırılan bu süreçte bir taraftan dünya üzerinde çeşitli boyutlarda bütünleşme, sıkışma ve yakınlaşma olurken diğer taraftan ortaya çıkan yeni toplumsal koşulların gerektirdiği sorunlar ve ihtiyaçları karşılama güçlüğü çeken geleneksel örgütlenmeyi tartışılır ve neticesinde değişimini gündeme getirmiştir. Merkezi bürokratik ulus devlet örgütlenmeleri olarak da ifade edilen ve modernitenin örgütlenmesine, 1980'lerde başlayarak neo-liberalizmin ortaya koyduğu yeni anlayış doğrultusunda önce İngiltere'de ve sonra Amerika'da uygulama alanı bulmuş, sonraki yıllarda hızla önce Avrupa ve akabinde diğer ülkelere yansımaları kaçınılmaz olmuştur. Öyle ki, bu küresel rüzgâr, sermaye adına gittiği yerde kabul görmemesi durumunda dıştan içe, merkezden yerele etki ve tesirlerini ülke bazında çeşitli düzlemlerde kendisini göstermeye devam etmiş ve devam etmektedir. Bu süreçte rol oynayan küresel kuruluşlardan bazıları; WTO (Dünya Ticaret Örgütü), IMF (Uluslararası Para Fonu), WB (Dünya Bankası), EU (Avrupa Birliği) ve NAFTA (Kuzey Amerikan Serbest Ticaret Antlaşması)'dır. Bu küresel sermaye güç merkezlerinin söz konusu küreselleşme sürecinde IMF, DB (Dünya Bankası) ve DTÖ gibi ulus üstü yapıların oluşumunun yanında bölgesel bütünleşme bağlamında NAFTA, ASEAN ve AB gibi üst oluşumların da ekonomik küreselleşmeyi artıran unsurlar olduğu belirtilmektedir (Gelekçi, 2005:266). Nitekim Türkiye'de önce 1980, sonrası 1982 Anayasası ile özelleştirme yolu ile iktisadi alanda yerelleşmenin yolu açılmış ve akabinde 2003 yılında ve takip eden yıllarda siyasi bakımdan yerelleşme doğrultusunda kamu örgütlenmesinde birtakım değişimlere gidilmişse de, bu değişim hâla başta AB uyum yasaları çerçevesinde olmak üzere kendi seyrinde ağır, aksak bir şekilde devam etmektedir. Özellikle yerelleşme ile ilgili önemli bir karar olan Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı'na Türkiye'nin mesafeli durması, bir anlamda siyasal yerelleşmeyi ağırdan aldığı şeklinde yorumlanabilir.

Bu anlamda araştırmanın amacı, küreselleşmenin etkisiyle kamu yönetiminde meydana gelen yeni paradigma değişiminin Türk kamu yönetimi yönünden yerel ile merkez ilişkisinde görülen gelişmelerin belediyeler yönünden etkilerini incelemek şeklinde ifade edilmiştir.

Bu amaç doğrultusunda araştırma beş bölüm altında ele alınarak incelenmiştir.

Araştırmanın birinci bölümü, küreselleşme kavramı ve boyutları üzerinedir. Bu ana başlık altında öncelikle, küreselleşme kavramı, küreselleşmenin tarihçesi, küreselleşmenin sonuçları, küreselleşmenin boyutları ele alınmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde, küreselleşme sürecinde yerelleşme kavramına yer verilmiştir. Bu bölümde kamu yönetimi kavram ve süreci, yeni kamu yönetimi, yeni kamu yönetimi ve geleneksel kamu yönetimi arasındaki farklar, yerelleşme ve yönetim, yerelleşme nedir, küreselleşmenin getirdiği yerelleşme, yeni kamu yönetiminde yerelleşme ve uluslararası alanlarda uygulamalarında yaşanan değişimler, küreselleşme bağlamında yerelleşme ve belediyeler, yerel yönetimler ve demokrasi, yerelleşme ve yerel siyaset üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın üçüncü bölümünde; küreselleşmenin yerelleşmeye etkisinin seçilmiş bazı Avrupa ülkeleri Fransa ve İngiltere örnekleri verilmiştir.

Araştırmanın dördüncü bölümünde; küreselleşme bağlamında Türkiye’de yerel yönetimlerin dönüşümü ve belediyeler yönünden Cumhuriyet öncesi ve sonrası yerelde meydana gelen gelişim ve değişiklikleri üzerinde durulmuştur. Özellikle Cumhuriyet sonrası 1921, 1924, 1960, 1982 anayasaları, il özel idareleri, belediye idareleri 1930-1950, 1950-1960, 1960-1980 dönemi ve bu dönemde toplumcu belediyecilik, sosyal belediyecilik ve 1980 sonrası dönemi belediyeler, ele alınmıştır. 1980 dönemi sonrası dönemde 5393 sayılı belediye yasası, 5216 sayılı büyükşehir yasası değerlendirilmiştir. Bu bölümde yerel yönetimler içinde kendine özgü özelliği bulunan köy idarelerine yer verilmiş, küresel döngüde yerelleşmenin Türk belediyeciliğinde vardığı nokta irdelenmiştir.

Araştırmanın beşinci ve son bölümünde ise araştırma bulgularına dayalı sonuç kısmı ve önerilere yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Metodolojisi

Küreselleşmenin yerel yönetimlere, özellikle de Belediye yönetimlerine etkisinin değerlendirildiği bu çalışma, kaynak taramaya dayalı nitel çalışma kapsamında derleme çalışması olarak desenlenmiştir. Nitel araştırmalarda bir problemin çözümüne ilişkin gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri kullanılır. Diğer bir ifadeyle nitel araştırmalar, daha önceden bilinen veya fark edilmemiş problemlerin algılanmasına, probleme ilişkin doğal olguların gerçekçi bir şekilde ele alınmasına yönelik

öznel yorumlayıcı bir süreci ifade etmektedir (Seale,1999:467). Nitel araştırmalarda olay ve olgular arasında nedensellik bağı kurulmayabilir (Kuş, 2009:105). Ayrıca olay ve olguların nicel araştırma ile ölçülemeyen nedenleri derinlemesine tetkiklerle belirlenebilir (Sandelowski, 1986:27-28). Bu bağlamda araştırmada alanda yapılmış her türden tezler, basılı, süreli ve süresiz yayınlar, makale vb. dokümanlar incelenerek, veriler derinlemesine analiz edilerek yorumlanmış ve problemin amacına uygun hale getirilmiştir. Araştırmayı durum tespiti yapan ise, bir durumu derinlemesine incelemek (Yıldırım ve Şimşek, 2005:12) ve bu durumla ilişkili değişkenleri ayrıntılı bir şekilde ele almaktır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007:24).

2. BÖLÜM I

2.1. Küreselleşme Kavramı ve Boyutları

Dünyada her alanda yaşanan hızlı değişim ve dönüşümler küreselleşme sürecini deklare eden somut deliller olarak gözlemlenirken toplumda yaşanan bu değişimler çerçevesinde ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi bakış açıları yeni anlayış ve yapılanmaları beraberinde getirmektedir. Kamu yönetimini de etkileyen bu gelişmeler, merkeziyetçi yapının gücü yönünden zayıflamasına yol açarken, yerelin daha fazla etkili bir duruma gelmesine neden olabilmektedir. Çalışmanın bu bölümünde, küreselleşme kavramı ve yerelleşme kavramları üzerinde durulmuştur.

2.1.1. Küreselleşme kavramı

Küreselleşme ile ilgili literatürde oldukça farklı görüşler ve kavrama ilişkin farklı tanımlar bulunmaktadır.. Bunlardan Görmez (2005:191) küreselleşmeyi, emek, sermaye ve bilginin, hızlı bir şekilde yaygınlaşması sonucunda geleneksel olan her şeyi dönüştüren ve yeniden yapılandıran bir süreç; Brown (2011:12), sınırların serbestleşmesine karşın diğer taraftan sınırların güçlendirilmesi tezatlığını kendi içinde yaşayan bir gerilim; (Brown 2011:12), Steger (2013:24-27) ise küreselleşmeyi; 1960' lı yıllarda yaşamımıza giren, sistemi, durumu, devreyi, gücü ve gelişen dinamikleri ifade eden, “insanların birbirleriyle etkileşimlerindeki değişiklikleri, yani toplumsal durumu küreselliğe dönüştüren süreç olarak, dünya insanların karşılıklı bağımlı ve kopamaz bir hale dönüşüp tek doğrultuda ilerlemeye olan eğilimlerinin” (Steger, 2013:24-27) tümü olarak tanımlamaktadır. Küreselleşme, “dünyanın sıkışması ve dünya bilincinin yoğunlaşması” olarak da ifade edilmektedir. Bir bütün olarak dünya kavramı ile birlikte kullanılmaya başlandığı gibi, küreselleşme ulus ötesi süreç (Ritzer, 2007:192), geleneksel olanın yeni süreç ve durumlara yerini bıraktığı dinamik bir yapı, yeni teknolojik gelişimlerle bireysel ve toplumsal anlamda değişim, dönüşüm ve etkileşimlerin yaşandığı (Çukurçayır, 2011:37), bir süreç olarak da görülmektedir.

Habermas (2018:10-27); küreselleşme adı altında yeni gelişimleri, tarihi bir bütünlüğün yeniden inşası olarak ülke sınırları içinde devlet, toplum ve ekonominin yeniden yapılanarak bütünleşmesi, küreselleşmenin getirdiği karşılıklı bağımlılık ve

mübadeler sonucu devletlerin özerkliğini, demokratik yapısını da kaybetme noktasındaki bir tehdit unsuru ve en önemlisi ise, refah devletlerinin yaşadığı sorunların da küreselleşmeyle aynı özelliğe sahip ve dünyanın her yerinde etkisini gösterdiği kısacası kapitalizmin bir aşaması, Giddens (Akt: Dumanlı, 2013:2) ise küreselleşmeyi, modernlikle aynı anlamı içerdiğini ve toplumsal etkileşimlerin artan yoğunlaşma şekli olarak görmektedir. Dünyanın birbirine bağlantılarının süreklilik kazanması ve yeni bir düzende küresel sistem içinde gelişmesi bu sürecin temel unsurudur. Aynı zamanda küreselleşme, zamansal ve mekânsal mesafenin temel kavramı olarak da anlandırılmaktadır. Bu açıklamalardan hareketle küreselleşme, dünyada;

- Mesafelerin ve sınırların ortadan kalktığı,
- Ekonomik, teknolojik, kültürel, siyasal, ideolojik bütünleşmelerin sağlandığı,
- Karşılıklı bağımlılığın olumlu ve olumsuz etkileşimin çok yoğun olarak yaşandığı ve yaşanacağı bir süreç olarak tanımlanabilir.

Küreselleşmeyi olumlu bir süreç olarak görenlerin yanı sıra eleştirel bakış açısıyla ele alan yazar ve düşünürler de bulunmaktadır (Acar, 2002:21, Kutlu, 1998:365, Çağlar, 2017:69). Küreselleşmeyi eleştirel bir bakış açısıyla ele alan düşünürler (Held, McGrew, 2014:42, Castells, 2006:60), genellikle sermayenin küreselleşmesiyle tek tek ülkelerin giderek fakirleştirdiğini, yerel sorunların artmasına neden olduğu ve gelirin paylaşımında ortaya çıkan yüksek düzeydeki farklılıkları öne çıkarmaktadırlar. Nitekim tartışılan konulardan biri olan küreselleşme, salt ekonomik yani maddi bir durumu değil, aynı zamanda dünyada var olma, öznel bir ruh hali ve bir ideolojiyi de içermektedir. Teknolojik gelişmeler bağlamında ekonomik küreselleşme, metaların, sermayenin ve insanların eşine rastlanmamış bir şekilde dünyayı artan bir hızla dolaşıyor olması olarak ifade edilirken, ideolojik olarak ise kapitalist sistemini yeni şeklini, neo-liberalizmi ifade etmektedir. Bu durumun diğer bir anlamı; kapitalizmin ulusal sınırları aşarak, ucuz ve fayda sağlayacak yeni yerleri keşfedip buraları ele geçirme, küresel kuzeyin küresel kuzeyi/güneyi sömürgeleştirmesine izin vermesi, diğer bir ifadeyle küreselleşmenin Amerikalılaşmasıdır (Blank, 2010:513). Ancak her şey bir anda olup bitmemiş olmayıp, şeylerin ve nesnelerin belli bir tarihi süreç içerisinde geçirdiği değişimin sonuçları ya da ürünleri olarak ortaya çıkmaktadırlar. Küreselleşme denilen olgu da belli bir tarihsel sürecin, yine bu tarihsel sürecin belli bir aşamasının ürünü olarak ortaya çıkmış ve yine tarihsel süreç içerisinde yerini başka bir toplumsal sürece bırakacak dinamik bir kavramdır.

2.1.2. Küreselleşmenin tarihçesi

Küreselleşmenin tarihsel serüveni de farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Kimi düşünürlere göre (Held, McGrew, 2014:71) insanlıkla beraber var olmuş, kimilerine göre coğrafi keşiflerle, kimilerine göre ise (Görmez, 2005:4) sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi küreselleşme kavramının tek boyutlu olmayıp ekonomik, teknolojik, kültürel, siyasal, sosyal, ideolojik çok boyutluluğu gösterilmektedir. Küreselleşme sürecinin dinamik ve gelişen bir yapıya sahip olmasından dolayı ortaya çıkan farklılıkları, onun canlı bir kavram olduğunun bir başka göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle küreselleşme olgusu farklı şekillerde anlamlandırılmasının yanında, tarihsel perspektiften bakıldığında insanlık kadar eski ve sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan bir kavram olarak da değerlendirildiği söylenebilir.

Rönesans ve Reform hareketleriyle başlayan Aydınlanma ile devam eden yenilik ve dönüşümler aklın egemenliğinin ürünleridir. Bilimsel bilginin teknoloji ile bütünleşmesi, sanayi devriminin ortaya çıkmasına zemin hazırlamış; teknolojik gelişmelerle üretimin artması sonucu mallarının piyasalaşmasının karşılığı olarak kapitalizm özü itibariyle serbest piyasa ekonomisine dayanmıştır. Bu serbestlik, bölge ve ülke sınırları içindeki sürecini tamamlamış; ek olarak şimdilerde sınır tanımayan dünyaya doğru adımlarını atmıştır. Bu sistem bir anlamda, küreselleşmenin ekonomik temellerinin oluşturulmasını sağlayacak adımların (Önder ve Yaman, 2018:233-234) yanında, ideoloji olarak ise liberalizmin savunduğu ekonominin serbest piyasaya dayandırılması, eşitlik ve özgürlüklerin ön planda olması, mülkiyet hakkı, serbest ticaretin sağlanmasıdır. Öte yandan, küreselleşme kavramının oluşumu ile ilgili zaman çerçevesinde kesin bir tarihin verilme imkânı bulunmamaktadır. Çünkü küreselleşme değişken, karmaşık, sabit merkezli olmayan bir süreci içermektedir (Adadağ ve Yıldızcan, 2011:22-29). Dolayısıyla dünyada var olagelen ve küreselleşme diye adlandırılan sistemin modern kapitalizmin oluşumundan çok önceleri realitesini gösterdiğini, bilim insanlarının da bu gerçekliği günümüzdeki varlığını sürdürebilmesi sürecine bağlı olarak dinamik bir kavram olduğu yönünde tespitte bulunmuşlardır. Keşif seyahatleri ile yaşanan sermaye hareketliliği, dünya pazarına entegre olma çabaları, dünya sisteminin altında yatan Telos'u ortaya çıkarmış ve İkinci Dünya Savaşı sonrası ise giderek hız kazanmıştır (Kartal, 2007:259-260).

Bir başka bakış açısına göre küreselleşmenin tarihsel kimliği, geçmişten günümüze kadar çizdiği tipolojinin yansıyan yüzüdür. Nitekim küreselleşme analistlerinden bazıları,

genellikle neredeyse her şeyin yeni olduğunu ya da tam aksine çok az değiştiğini ya da hiçbir şeyin değişmediğini iddia etmektedirler. David Reynolds yazdığı denemesinde küreselleşmenin Amerika ile başlamadığını 19.yy da başlayan ve Avrupa emperyalizmine dayanan dönüşümün devamı niteliğinde geliştiğini öngörmektedir. Ayrıca “Yirminci yüzyılın ne tarihin sonu ne de küreselleşmenin başlangıcıdır.” savını denemesinde dile getirmiştir (Bell, 2003: 803-809-813).

Yukarıda da ifade edildiği üzere keşifler, akabinde denizcilikte yaşanan gelişmeler neticesinde Batı'nın daha önce ulaşamadığı deniz aşırı ülkelerle yaşanan siyasal ve ekonomik etkileşimleri, toplumların birbirleri ile oluşturulan bağlarının güçlenmesi, 1870-1914 yılları arasındaki birinci küreselleşme dalgası; sonrasında 1945 yılına kadar olan süreçteki I. Dünya Savaşı, 1929 ekonomik buhranı ve II. Dünya Savaşı'nın başlaması, ikinci küresel dönemin habercisi (Kıvılcım, 2013:221-222) olarak görülmektedir.

Kısaca küreselleşmenin tarihsel süreci; keşiflerle birlikte temelleri atılmaya başlanmış, dünya ticaretinin önünde engel teşkil eden unsurları asgariye indirilmesiyle ivme kazanmış, Bretton Woods Konferansı ile de ideolojik ve ekonomik temelleri üzerine oturtulmuştur. Bu süreci dünya ekonomisiyle siyasi ve ekonomik çerçevede bütünleştirenler ise IMF, Dünya Bankası, GATT, OECD gibi küresel sermaye güçleri olmuştur (Yıldırım,1997:173).

2.1.3. Küreselleşmenin sonuçları

Dünyada yaşananlar neden sonuç ilişkisi kapsamında olduğu gibi kendi aralarında birlikte nasıl etkilendikleri yönüyle de ele alınarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla küreselleşme dünyada bazı gelişmelerin sonucu olduğu gibi, kendisi de diğer bazı sonuçların ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Nitekim küreselleşmenin doğal olarak sosyal, siyasal, kültürel ve iktisadi çokça sonuçları olacak ve olmaktadır. Bunlardan biri 1944 yılında Amerika'nın küçük bir kasabası olan Bretton Woods'da atılan adımlarla başlayan küreselleşme döngüsü, yüzyılın ticari ve politik ihtiyaçlarına cevap verememiş olmasıdır (D.King, 2019:97-98). Diğer biri ise 1971 yılında Breetton Woods sisteminin ortadan kalkması, altın-dolar'a bağlı uluslararası politikanın da etkisinin azalmasına sebep olurken sabit kur sistemi yerini dalgalı kur sistemine bırakmış olmasıdır. Petrol dengesini sağlayan OPEC, 1973 ve 1978 yıllarında yaşanan krizin sorumlusu olarak da küresel ekonomik dengesizliğin başaktörü olarak gösterilmiştir (Steger, 2013:62-64). Yaşanan

petrol şokları ve ekonomik durgunluk gelişmekte olan ülkeleri çıkmaza sokarken bu bağlamda kâr oranlarındaki düşüşler ekonomik işlevlerin azalmasına yol açmış, böylece ortaya çıkan yüksek enflasyonla birlikte kriz ağır bir şekilde hissedilir olmuştur (Öztürk, Saygın, 2017:6-7).

Liberalizm ve yeni iktisat politikaları uygulamaya konularak çözüm üretilmeye çalışılırken, 1980’lerde Ronald Reagan ve Margareth Thatcher ikilisi öncülüğünde muhafazakâr refah devleti modelinden uzaklaşmış; devleti minimize edip ekonomik alanın sınırlarını aşan politikayı uygulamaya koymuşlardır. Deregülasyon reformu ile devletin geleneksel görevleri ve etkinliği azaltılarak böylece yeni yönetime geçişin yasal düzenlemelerin yolunu açmışlardır (Külünk, 2006:19). Deregülasyon; genel tanımıyla, ekonomik yapıyı oluşturan faaliyet kurallarının belirlenmesi, denetim ve sınırlamaların ortaya konularak, kabul ettirilmesidir. Bu kapsamda regülasyon, düzenleyici gücün, ekonomik temsilcilerin kararlarına ve hareketlerine kendi sosyal gayelerini eklemlendirmek için çizdiği yeni bir yol ve sistem diye ifade edebiliriz (Yay, 2001:61).

Yine küreselleşmenin sonuçlarından biri, 1989 yılında Berlin Duvarının yıkılarak soğuk savaşın bir anlamda yön değiştirmesi Sovyetler Birliği’nin dağılmasına neden olurken, güç dengeleri ABD lehine bir dönüşüm göstermiştir. Bu bağlamda ABD, yeni düzenin liderliğini yaparak siyasal ve ekonomik sistemi kendi denetimleri kapsamında ve kendi menfaatleri doğrultusunda kurmaya çalışılmıştır (Koçak, 2014:122-123). Bu durum küreselleşmenin daha da hız kazanmasına önemli katkı sunarken, neoliberal görüşün hâkim olduğu bir ideoloji durumuna gelmiştir.

2.1.4. Küreselleşmenin boyutları

Her şeyden önce küreselleşme tek boyutlu olmayıp, çok boyutlu olduğu genel kabul gören görüştür. Bu nedenle küreselleşme çok boyutluluğu (Steger, 2013:61; Sezer, 2008:30; Aydeniz, Silinir, Karhan, 2012:1014) diğer bir ifadeyle ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve teknolojik boyutlar (Görmez, 2005:5) yönüyle bu başlık altında irdelenmiştir.

2.1.4.1. Küreselleşmenin ekonomik boyutu

Küreselleşmenin ekonomik boyutu olan küresel ekonomi, dünya ticaretini oluşturan piyasalardan, ulusal politikalar ve sınırlardan, yurt içi ekonomik engellerden özgür bir

şekilde işlevlerine devam eden, uluslararası firma ve finansal kurumlar tarafından yönlendirilen ve ağırlık kazanan bir ekonomi şeklidir (Seyrek, 2002,168).

Çağdaş ekonomik küreselleşme ateşinin, New England' ın kasabası olan Bretton Woods'da ki ekonomi konferansında II. Dünya Savaşı sonrası kıvılcımlanması ile başladığı dikkate alınır, yeni bir ekonomik sistemin temellerinin bu konferansta atıldığı söylenebilir. 1929 yılında yaşanan dünya ekonomik buhranının ortaya çıkardığı problemlere bir çözüm üretebilmek ve ekonomiyi yeniden canlandırmak için kurulan Bretton Woods aynı zamanda uluslararası bağlayıcılık, ticareti geliştirme ve her ülkenin parasının ABD dolarının sabit altın değeriyle ilişkilendirildiği genel kurallar burada karara bağlanmıştır (Steger, 2013:62). Diğer bir ifadeyle Bretton Woods sisteminin oluşumundaki temel felsefe devletin, ulusal ve uluslararası ekonomik düzendeki gerekli olan redaksiyonu gerçekleştirmede merkezi konuma getirilmiştir (Taylor, 1997: 146). Alınan kararlar gereği konferansa katılan ülkeler, bu kurallara göre davranmak ve politikalarını uygulamak zorunda olmaları yanında, bu konferans uluslararası ekonomik örgütlerin kurulması için de bir ilk adım olarak görülmüştür.

Ekonomik küreselleşmenin aktörlerinden biri olan Uluslararası Para Fonu (IMF), 27 Aralık 1944' de kurulur. Dünya Bankası ise önce "Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası"- (IBRD) (1945) adıyla, daha sonra " Dünya Bankası Grubu" adını alan kuruluşun temel işlevi üye ülkelere belirlenen ilke ve beklentiler doğrultusunda uygun vadeli kalkınma kredileri vermek amacıyla oluşturulur. Ayrıca banka gelişmekte olan ülkelere finansman sağlamak adına süreç içerisinde işlevini genişletmiştir. Diğer bir aktör de ticari anlaşmaları yapmak ve uygulanmasını sağlamak adına kurulan Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT)' dir. Amacı ise, ticaretin ulusal sınırlamalarının azaltılması ve küresel ekonomiyi engelleyen rekabetçi politikaların değişimini sağlamaktır. Aynı zamanda dünya ekonomisinin temel aktörlerinden ve 1995 yılında yeni adıyla Dünya Ticaret Örgütü (Steger, 2013:62-63)'ın diğer amaçları;

- Uluslararası işbirliğini dengede tutmak, global anlamda ticaretinin gelişmesine yön verip parasal istikrarı sağlamak,
- Haksız rekabetin sonucu olan devalüasyonu önleyerek, para mübadelesi hususunda değişiklikler yapmak,
- Üye ülkelerin menfaatleri doğrultusunda düzenlemeler yaparak, döviz kotasını kaldırmak,

- Ekonomik kriz ve çıkmaz yaşayan ülkelere teknik ve mali destek sunarak yapılanmalarına katkı sağlamak (Arıbaş, 2007:77) şeklindedir.

Küreselleşmenin ekonomik boyutlarında yer alan aktif küresel diğer bir oluşum IMF'dir. IMF, 1970'lerde sabit kur sisteminin çökmesi ile etkisini yitirmeye başlamış olsa da, sonraki zaman diliminde, sermaye hareketlerinin serbest dolaşımını sağlayan ülkelerin girişimleriyle yeniden etkisini ortaya çıkarmayı başarmışlardır (Kozanoğlu, 2008:41-42). Kısaca küreselleşmenin ekonomik boyutu sermayenin ulusal sınırları aşarak uluslararası düzeye çıkması, daha fazla kâr maksimizasyonu için sınır ötesi piyasalara hâkim olmasıdır.

Buna göre küreselleşmenin ekonomik boyutlarından diğer biri dünyada rekabetin uluslararası düzeyde etkin hâle gelerek, finans kaynaklarının aktifleşerek uluslararası şirketlerin hâkimiyetine geçmiş olmasıdır. (Görmez, 2005:8-9).

2.1.4.2. Küreselleşmenin siyasal boyutu

Araştırmalar sonucu küreselleşmenin tek boyutlu bir olgu olmayıp, çok boyutlu olduğu yönünde neredeyse görüş birliği sağlanmaktadır. Bu çok boyutluluğun birini de siyasal boyut oluşturmaktadır. Nitekim, küreselleşme bağlamında farklı alanlarda yaşanan dönüşümlerin yanında siyasal anlayışta da değişimlerin yaşanması buna bir örnektir. Bu anlamda siyasi küreselleşme, küreselleşmenin çok boyutlu yapısının bir ürünü olarak günümüz dünyasında güçlenerek öne çıkan ve yükselen bir argüman olarak anlam kazanan bir kavram (Bayar, 2008:28) durumuna gelirken, küreselleşmenin etkisi ile sınırların ortadan kalkması sonucunda siyasi düşünce ve politikalar dünya üzerinde yoğunlaşarak çok kapsamlı bir hâl almış, uluslararası siyasi farklılıklar artık birbirine benzer düşüncelere dönüşür duruma gelmiştir.

II. Dünya Savaşı sonrası yaşanan krizin tahribatını en aza indirebilmek için atılan adımlar küreselleşme süreciyle yetersiz kalmış ve 1980'li yıllarla beraber etkisini gösteren neoliberal politikalarla yeni bir siyasal anlayışın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kısacası yukarıda da ifade edildiği gibi küresel siyaset, insanların yaşamını daha iyi şartlarda sağlayabilmek adına, kendileri için değerli olan varlıklara ulaşabilmek adına kendi ülke sınırları dışına müdahale edebilme hakkını sağlayacak politikaları güçlendirmektedir. Siyasi küreselleşme yönetim, güç ve otoritenin yeniden yapılandırılmasıdır (Hacıtahiroğlu, 2014:262-279). Dünyadaki dengelerin yer

değiştirmesinde büyük role sahip olan uygulanan politikalar, siyasetin temellerini oluşturmaktadır.

Küreselleşmenin siyasal boyutu ile ilgili devletin egemenliği ilkesi harici hükümetler arası kuruluşların büyümekte olan etkisinin yanı sıra bölgesel ve küresel yönetişimin geleceğiyle ilintili pek çok sorun da ortaya çıkmıştır. Bu sorunları çözüme kavuşturabilmek adına yapılacak siyasal redaksiyonlar, ulus-devlet kapsamının dışında ve yeni alanlarda kendilerine karşılık bulmaktadır (Steger, 2013:83). Uluslararası alanlarda gerçekleşen bütünleşme hareketleri, gereksinim hissettikleri örgütlenme şekillerini de beraberinde getirmektedir (Yüksel, 2001:212).

Küreselleşmenin siyasal boyutu aynı zamanda siyasal küreselleşme olarak da görülmektedir. Siyasal küreselleşme, ulus devletin etkin gücünün insan hakları kapsamında baskılara maruz kalması, geleneksel devlet yapısını içeren özellikleri taşıyan devlet yerine, kendisini (iç ve dış güvenlik, adalet gibi) piyasanın gerçekleştiremeyeceği işlerle sınırlayan, KİT'leri özelleştiren, rekabet ve denk bütçe kurallarının nizamını sağlayan, gözetim ve denetim görevi dışında ekonomik hayattan çekilen, sınırlı ve gece bekçisi devlet yapısına doğru izlenen bir süreci ifade etmektedir (Acar, 2004:3). Dolayısıyla devletin yetkilerinin azalması ve yerelleşme yolunda somut adımların atılması, küreselleşmenin siyasal boyutunu öne çıkaran gelişmelerden bir kaçıdır.

Geleneksel devlet yapısı, uluslararası toplumsal hareketlere ve uluslararası şirketlerin büyümesini ve uluslararası baskı gruplarının etkilerini kısıtlayan bir anlayışa sahip iken, ulus ötesi güçlerin artan nüfusu ve yerel güçlerin etkisi ile biçimini ve dinamikliğini kaybetmeye başlamıştır. Temel nedeni devlet, yerli güç ve ajanların yanı sıra ulus ötesi ağların da devlet yapısına sızarak siyaset yapma sahasını bulan yer olması yanında iktidarlardaki güç, azalmaya başlayınca kontrol mekanizmaları da azalma yönünde eğilim göstermeye başlamış olmasıdır. Böylece siyasal iktidarlardaki kırılmalar kaçınılmaz olmuştur. Uluslararası ve ulus ötesi örgütler, hâkim devletleri birbirine bağlayarak egemenliği iktidarların ortaklaşa kullandığı şekilde yapılandırmışlardır. Bunun neticesinde, küresel anlamda resmi ve gayri resmi yeni yönetim sistemlerinin inşa edilmesi ile yerel ve uluslararası hukuki yapının gelişmesi yönetim kavramının doğuşunu destekleyen unsurlar olmuştur. Bu durum yeni ideolojilerin ve kuruluşların oluşmasına fırsat vermiştir (Held, McGrew, 2014:20).

Küreselleşme bağlamında üçlü saçı ayağını oluşturan devlet, toplum ve vatandaş ilişkilerinin tekrar revize edilmesi yönüyle gündeme gelmiştir. Dolayısıyla devletin

küçültülmesi, yerinden yönetimin gerçekleşebilmesi için yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, devletin kamusal alanlarla ilgili sorumluluklarını bireysel hak ve özgürlükler çerçevesinde gerçekleştirmesi, özerk ve sivil platformların genişlemesine olanak sunması, vatandaşlık statüsünün yapılandırılması, temsili demokratik sistemin cevap veremez olması, yönetim biçimlerinin şeffaflaşması, topluma hizmet amacı taşıyan yeni kamu yönetimi anlayışı gibi yeni düşünceler küreselleşmenin siyasal etkilerinin ürünleri olmaktadır (Aktel, 2001 :199).

Küreselleşme ile giderek yoğunlaşan ekonomik ve kültürel bağlar, ulus devlet yapısında mevcut durumda olan iktidarın gücünü ve etkinliğini zayıflatmaktadır. Gelişen teknolojinin yansıması; ekonomik, kültürel, siyasal boyutta toplumların etkileşimlerini arttırmakta ve sınırları ortadan kaldırma yönünde somut bir delil olduğundan söz edilmektedir. Küresel sistemin uluslararası arenada ortaya çıkardığı organizasyonlar (BM, IMF, DB, GATT, vb.), şirketler gibi unsurlar ulus devletin gücünün azalmasını etkileyen ve devletlerin kamu yönetimi yapısını dönüşüme uğratan baş aktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla ortaya çıkan yeni dünya yönetim sisteminin, kendi kural ve mekanizmalarıyla, izledikleri stratejik siyasal politikalarıyla, küresel serbestleşmenin gerçekleşebilmesi için barış ve demokrasi ilişkisinin ön planda ve idari sistemin olgunlaşmakta olduğu ifadesi yer almaktadır (Yüksel, 2001:103-104-106).

Nitekim, küreselleşme sürecinde ulus devletlerin gücünü yitirip yitirmediği yönünde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Birinci görüşe göre, teknolojik gelişmeler çerçevesinde küresel ekonomik kuruluşların oluşumu, ulus devletin bu sistem içerisinde karar alma mekanizmalarını zayıflatarak küçülmelerine neden oldukları yönündedir. Diğer bir görüşe göre ise, küreselleşmenin getirdiği olumsuzluklar karşısında kapitalist düzenin işlevselliğini yürüten ulus devletlerin gücünü muhafaza ettikleri yönündedir.. Somut delilini de kapitalist sistemin ulus devlet sınırlarında emniyetli bir şekilde varlığını göstermesi olarak açıklamaktadırlar. Başka bir görüşe göre ise, içinde yaşanan durumun küreselleşmenin tüm boyutlarıyla dünyada var olagelen dönüşüm ve değişimleri içermiş olmasıdır. Bu nedenlerden ötürü küreselleşme argümanının yaşattığı etkiler, ulus devlet anlayışında da yapısal değişimlerin sorumlusu olarak görülmektedir (Çetin, 2008:181).

Gelinen noktada, küreselleşme bağlamında ortaya çıkan yeni dünya düzeninde ulusal sınırların dışında varlığını sürdüren kurumların önem atfetmesi, süregelen sistemi devlet merkezli olmaktan çıkarmaktadır (Gerşil, 2004:154). Bu durumdan ötürü küresel

devletler sistemi, hegemonik güç veya güç kitlelerinin etkisi altında ulus devletin egemenliğini yitirecek bir biçimde işleyişini devam ettirmektedir (Yüksel, 2001:107).

Rosenau, siyasal küreselleşmenin yaşattığı değişim ve dönüşümleri;

- Teknolojinin gelişmesi ile küresel uzaklıkları yakın hâle getirmesi,
- Ulus devletleri aşan problemlerle karşı karşıya kalması,
- Devletlerin kendi yapısı ve sınırları içerisinde, karşılaştıkları sıkıntıları gidermede yetersiz kalmaları,
- Dünya toplumunu oluşturan topluluklar arasında ortaklıkların meydana gelmesi,
- Devletin gücü karşısında, üst düzey statü ve eğitime sahip bireylerin özgür olma arzularının artış göstermesi biçiminde ifade etmektedir.

Bu değişim ve dönüşümleri, küreselleşmenin her boyutunu pekiştiren, dünya akışına ivme kazandıracak yeniliklerin siyasal politikalarla birlikte desteklendiği, özgür ve demokratik anlayışın ortaya çıkmasındaki en büyük role sahip figüranlar olarak okunabilir. Dolayısıyla siyasal küreselleşme, ulus devletlerin etkinliğini azaltarak, geleneksel siyasal yapısının dönüşüme uğramasına neden olan faktördür diye de ifade edilebilir (Çetin, 2008:177-178-181).

Siyasal küreselleşme; ülkelerin uluslararası boyutta dış dünya ile olan kamuoyu diplomasi faaliyetlerine etkin bir şekilde katılımı ve geçerliliğinin sağlanmasıdır. Uluslararası arenada küresel aktörlerle beraber dinamikliğini sürdürülebilir ve güç odağı ülkelerle iletişimi gerçekleştirilebilir kılınmasıdır (Toksöz, vd, 2009:22). Örneğin, küresel iklim krizi sorunu karşısında çözüm aramak ve ortak paydada toplanabilmek adına siyasal arayışlar içine girilmesi küresel siyaseti ifade eden durumlardan biridir. Günümüz pandemi salgınının sona erdirilebilmesi için gösterilen çabalar ve uygulanan politikalar da küresel dünyanın izlediği aktif siyasetin bir ürünü olan eseridir.

Buna göre siyasal küreselleşme;

- Devletin sınırları içerisinde mutlak egemenliğinin zayıflaması,
- Dış güçlerin öneminin artması,
- Siyasal karşılıklı bağımlılık ve etkileşimlerin yaygınlaşması,
- Ulus devletlerin zayıflayan egemenlikleri karşısında ulus ötesi kurumların öneminin artması sonucu siyasi ideolojilerin geliştiği süreç olarak görülüp değerlendirilebilir.

2.1.4.3. Küreselleşmenin kültürel boyutu

Kültür kavramı çok yönlü ve soyut bir anlam içermesi sebebiyle tanımlanması oldukça güçtür. Dünya Kültür Politikaları Konferansı Sonuç Bildirgesi'nde “ Bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil; aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgu” olarak tanımlanmıştır (Oğuz,2011:128). Kültürel küreselleşme ise, ekonomik küreselleşmeden sonra gelen küreselleşmenin boyutlarından biri olarak görülmektedir. Bir yönden küreselleşmenin kendisinin kültür ürünü olması, bir yönden de kültürün küreselleşmeden etkilenecek dönüşüm yaşaması, kültür ile küreselleşme arasında diyalektik bir etkileşimin olduğunu göstermektedir (Talas, 2004:242).

Tarihsel süreçte insanlar ait oldukları toplumun yerel kültürü kapsamında yaşamaya devam etmişlerdir. Bu onların özümledikleri dil, din, ortak norm ve değerlerin yapılandırıcı etkisiyle geçerliliğini sürdürmüştür. Fakat küreselleşmenin dönüştürücü etkisi ile toplum da dönüşmeye başlamış, genel geçerliliği olan toplumsal kültürü oluşturan kavramlar ne yazık ki etkisini yitirme yoluna girmişlerdir.

Manuel Castells, dünyada bilginin hızlı ve yaygın akışı sonucu oluşan ağ toplumunu, geçmişteki gibi katı hiyerarşik merkezci bir toplum olmaktan merkezsiz bir toplum haline dönüştürmüştür. Temel nedeni olarak dijital platformda kültürel, ekonomik, siyasal, sosyal etkileşimler gösterilmektedir (Koçak, 2014:138). Ulus-devlet kavramı oluşmadan önceki kültürel etkileşim ve iletişim, sınırlı dar kapsamlı bir seviyede gerçekleşmekteyken, ağ toplumunun ortaya çıkmasıyla yöneten sınıf kültürü kavramı yükselen değerler arasına girmiştir. Böylece yerel kültürün damarlarına yavaş yavaş sızarak toplumu dönüştürmüş olmasına rağmen, yine de topluma ait bazı alışkanlıkları değiştirmede başarılı olamamıştır (Held, McGrew, 2014:23).

Küresel düşünebilmenin bir yolu da politik, ekonomik ve kültürel düşünebilmektir. Küreselleşme gelişim gösterdikçe bu alanlarda da dönüşümler yaşanmıştır. Küreselleşmenin kültürel analizine bakıldığında tüm dünyanın ortak veya evrensel kültür tarafından biçimlendirilmesinin çeşitli yollarından birinin de yerel kültürler olduğu gözlenmektedir (Wilkinson, 2021:277-278). Teknolojik gelişmeler ve iletişimin yoğunlaşması sonucunda dünyada türdeşleşme söz konusu iken batı ülkelerinde yaşam şekilleri özümseyip kendi kültür ve değerlerini yitirerek homojen topluma doğru bir geçişi

yaşamaktadırlar. Başlıca nedeni, Batı kültürünün dünyayı egemenliği altına alıp süratle dönüştürmeye başlaması sonucunda kültürel benzeşme kaçınılmaz bir hâl almış olmasıdır. Ancak yerel kültürler, kendi kimlik ve kültürlerine egemen kültüre karşı çıkararak durmaya başlamış, böylece yerel kültürlerin önem kazanmasını ve kültürel özlerine inmeleriyle kültürel farklılaşmanın ortaya çıkmasına olanak sağlamışlardır. Bu nedenle genel anlamda küreselleşme benzeşme ve farklılaşmanın aynı zamanda gerçekleşebileceği bir süreç olarak da değerlendirilmektedir (Turhanoglu, 2014:124-125). Bu durum küresel olan, yerelle; yerel ise küreselle tamamlanmaktadır diye ifade edilebilir.

2.1.4.4. Küreselleşmenin teknolojik boyutu

İletişim ve teknolojinin küreselleşmesinin temelleri on dokuzuncu yüzyılın ortalarında filizlenmeye başlasa bile bu süreç, küresel ölçekte akışın sağlanması ve toplumsal hayatın yaygın bir özelliği olması yirminci yüzyıl paralelinde gerçekleşmiştir (Held ve McGrew, 2014:301). Bilgi ve iletişim teknolojilerini birbirinden bağımsız düşünmek imkânsızdır. Kanadalı iletişimci Marshall McLuhan küresel köy ve iletişim çağı tanımını 1962 yılında yapmıştır (Görmez, 2005:7). İletişim, ulaşım ve bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler dünyanın küresel bir köye dönüşmesindeki etkenlerin başındadır. Literatürlere göre küreselleşme, iletişim ve teknolojilerin gelişiminin hem sebebi hem de sonucu şeklinde değerlendirilmektedir.

Küreselleşme sürecinin yayılması ve dinamik bir süreç olması iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile paralel olarak devam etmektedir. Uluslararası ekonominin yeniden inşa edilmesi ve ekonomik üstünlüğün sürdürülebilmesinde iletişim kilit bir özelliğe sahiptir. İletişim ağlarının bu özelliği küreselleşmeyi destekleyen ve yapısında bulunduran teknolojik gelişmelerdir (Görmez, 2005:8). Küreselleşme ile birlikte bilgi ve teknolojilerin gelişmesi, iletişim ve etkileşimin yoğunlaşması, anında yeni gelişmelerden haberdar olunması, bireylerin isteklerinin değişiminde büyük rol oynamıştır. Dolayısıyla toplumun kültürel, siyasal, ekonomik, teknolojik, toplumsal yapıları etkilenecek bu dönüşüm döngüsü içerisinde yerini almıştır.

Teknolojinin gelişimi küresel bir boyut kazanarak iletişim ağlarının yayılmasına ve uzak mekânların yakınlaşmasını sağlamıştır. Nitekim kişilerin bilgi erişimini ve iletişimlerini sağladıkları, özgürleştikleri, kendi dünyalarını yarattıkları sanal bir gerçekliğin olduğu, zamanla iç içe girmiş yepyeni mekân kavramları ortaya çıkmıştır.

Dolayısıyla sosyal medya kavramı artık anlamını yitirmeye başlamış, bireylerin özel alanı konumuna dönüşmüştür (İlter, 2019:992). Yeni teknolojik gelişmelerle bilgiye dayalı üretim, ulaştırma ve haberleşmedeki maliyetlerin azalması ve gelişimi ile “karmaşık karşılıklı bağımlılık”ın önemini arttırmıştır. Küreselleşme çerçevesinde 1970’lerden beri devam eden karmaşık karşılıklı bağımlılık, toplumlar arası etkileşime katılımın artmasına sebep olmuştur. Uzağı yakın eden küreselleşme sonucu iletişim maliyetlerindeki azalış etkileşimin artması yönündeki önemli bir faktör durumuna gelmiştir. Artık dünyanın her bölgesi ile anlık iletişim kurmak için güçlü ve zengin bir yapıya sahip olmayı gerektirmemektedir. Friedmen’a göre yaşanan bu değişim; bilgi, teknoloji ve finansın “demokratikleşmesi” şeklinde ifade edilebilir. Dolayısıyla önceden ulaşılması maliyetli ve güç olan şeylere daha kolay ve daha fazla kitlelerin ulaşabilir olması teknoloji sayesinde (Held ve McGrew, 2014:104-105).

Ulaştırma, iletişim ve teknoloji alanlarındaki gelişmeler, ulus-üstü devletlerin bu değişime entegre olma çabaları, dünya ekonomilerinin bütünleşmesinin göstergelerinden biridir. Diğer taraftan ekonomik küreselleşme, teknolojik gelişmelerin yansıması olarak değerlendirilmektedir. İletişim ile üretim ve tüketim mallarının mekânsal olarak yer değiştirmesi, sınırları aşması teknolojinin tetiklediği paradigmanın ekonomik anlamda olgusundan başka bir şey değildir (Görmez, 2005:9-10). Tüm bu veriler doğrultusunda teknoloji alanında meydana gelen ilerleme ve gelişmeler, küreselleşmeyi sağlayan önemli bir girdi olarak kendini göstermektedir.

2.1.4.5. Küreselleşmenin sosyal boyutu

İnsanlık tarihinde köklü değişimler ne ilk ne de sonudur. Değişimin merkezinde yer alan bireyin bakış açısı doğa, evren ve teknoloji ile değişirken, doğa ve toplumla olan etkileşimi yeniden yapılanmaktadır. Bireylerin bakış açısı ve doğa algılarındaki değişiklikler uygarlık yolundaki paradigmal yükselişin yapılandığı “bilgi toplumu” olarak şekillenmektedir. Bilgi toplumu, tarım ve sanayi toplumlarından farklı, bilginin esas üretim faktörü kabul edildiği bir toplumsal yapılandırma (Erkan, 2013:70).

Sosyo-kültürel küreselleşme, teknolojinin gelişmesi sonucu bilginin, düşüncelerin, iletişimin mesafeler ötesine taşınır hâle gelmesine imkân tanırken bu durum, toplumsal ilişkilerin yoğunlaşmasına neden olmuştur. Yerel dönüşümler zamansal ve mekânsal farklı boyutlarda toplumsal bağlantıların artışının bir parçası olarak, dünyanın herhangi bir

yerindeki yaşanan bir olay, en küçük topluluğu bile etkiler duruma getirmiştir (Held ve McGrew, 2014:81). Sözelimi, içinde bulunulan süreçte yaşanan COVID 19 salgını, küreselleşmenin sosyal etkileşimi gösteren önemli bir gösterge olabilmektedir (UN, 2020a:2).

Bilgi toplumunun yapısını oluşturan iletişim teknolojileri ve bilgi, toplumunun yeniden inşasının nedenleri olarak görülmektedir. Küresel dünyada bireylerin taleplerinin değişikliğe uğraması ve yaşamlarına yansımaları kültürel değişimin etkileridir. Bu değişimin bireyler, sosyal gruplar ve toplumlar arasında gerçekleşmesi ve sosyal alışveriş ilişkilerinin, insani değerlerin, insan haklarının ve demokrasinin önem kazanması sosyo-kültürel küreselleşme kavramının temelini oluşturmaktadır (Çelik, 2012:69). Küreselleşme kavramının bütün boyutlarıyla ele alınması neticesinde pek çok şeyle eklemlendiği ve dönüştürdüğü gözlemlenmektedir. Bu yüzden tezimizin konusunu oluşturan yerelleşme olgusunu, küreselin yerelle olan ilişkiselliği göz önüne alınarak, detaylı bir şekilde sonraki bölümlerde verilmiştir.

3. BÖLÜM 2

3.1. Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme

Küreselleşmenin yönetimde meydana getirdiği değişimlerden biri de yerelleşmedir. Katı merkezi ve tekçi ulus devlet yönetim sistemlerinde merkezde yığılan gücün alt birimlere ve yerel yönetimlere devri, yerelleşmenin temelini oluşturmaktadır. Bu başlık altında yerelleşmeden önce kamu yönetiminde yaşanan dönüşüm ve değişim verilmiş ve sonrasında yerelleşme işlenmiştir.

3.1.1. Küreselleşmenin kamu yönetimine etkisi

Tarihsel süreçte devlet yönetiminin konjonktürel bir okumayla her aşamasında değişim ve dönüşümün süreklilik gösterdiği yönündedir. Bu nedenle ilk devletlerle karşılaştırıldığında, günümüz devletlerin her yönüyle bir değişim içinde olduğu, değişimi sağlayan çokça değişken içerisinde geline aşamada küreselleşmenin önemli derecede etkisinin bulunduğu ve bu nedenle çalışmanın bu kısmında küreselleşmenin devlet yönetim sistemlerine yeni kamu yönetimine etkisi üzerinde durulmuştur.

3.1.2. Geleneksel kamu yönetimi kavram ve süreci

Kamu yönetimi kamu politikalarının yürütüldüğü, belirli sınırları ve yasal organları olan yönetim şekli olması yanında, öne çıkan üç anlama sahiptir. Bunlardan birincisi, devletin işleyişinde ve bağlı kuruluşlarındaki kişilerin davranış eylemlerinin belirlendiği alan, ikincisi, devletin amaçlarını gerçekleştirebilmek adına örgütlenen kişi ve araçların yönetimi, üçüncüsü ise siyasal karar organlarını destekleyen ve bunları örgütleyen bir yönetim biçimi (Özer, 2005:27-28, Eryılmaz, 2010:173 Aydın, 2013:4) olmasıdır.

Dolayısıyla kamu yönetimi statik değil, dinamik bir süreci ifade etmektedir. Bu nedenle ilk ortaya çıktığı tarih öncesi çağdan bu yana önemli değişimler geçirmiş ve geçirmektedir. Günümüzde bu değişimi en çok etkileyen ve yönlendiren ise küreselleşme ile ortaya çıkan yeni olgu ve olaylardır. Site devletleri şeklinden, imparatorluklara oradan da ulus devletlere doğru bir evrimleşme yaşayan kamu yönetimi, merkezîyetçi ve âdem-i merkezîyetçi yönetim ağırlıklı olmak üzere önemli iki yöntem şekliyle anılır olmuştur.

Kamu yönetiminde merkeziyetçi ya da âdem-i merkeziyetçi yapının, hangi yönetim şekli ağırlıklı olarak alınır alınmaz, son tahlilde modern çağdaş devletlerin, ulus devletler şeklinde ortaya çıktığı, ilk dönemleri için geleneksel kamu yönetimi, 1980'lerden sonra izlediği yeni yönetsel politika ve uygulamalar sonucu kamu yönetimi yeni kamu yönetimi olarak kavramlaştırılmaya çalışılmaktadır (Önen ve Ozan, 2021:522, Eşki ve Saygılı, 2016:137, Karaçor ve Oltulu, 2011:405).

3.1.2.1. Geleneksel kamu yönetimi

Geleneksel kamu yönetimi, 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren alan uzmanlarınca temelleri atılmaya başlanan ve 20. yüzyıla kadar varlığını sürdüren kamu hizmetlerinin yürütülmesinin ve kamusal işlevlerin gerçekleşmesinde hâkim olan paradigma (Uysal, 2020:117-118) olarak görülmektedir.

Kamu yönetimi üzerine ilk incelemeleri Fransa'da Charles Jean Bonnin 1812 yılında yayınladığı "Kamu Yönetimi İlkeleri" kitabı ile yapmıştır (Eryılmaz, 2013:58). Geleneksel kamu yönetimi ABD'de Woodrow Wilson, İngiltere'de Northcote Trevelyan Raporu, Almanya'da Weber'in bürokrasi modeli ile temelleri atılmaya başlanmış ve bazı batı ülkelerinde de 20. yüzyılın son çeyreğinde gelişimini tamamlamıştır. 1854 yılında ortaya konulan Northcote Trevelyan Raporunda da yeterlilik ilkesine dayalı özel seçilmiş gençlerin oluşturduğu kurullar tarafından kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu rapor ABD'de etkilerini göstermeye başlamış fakat ABD başkanının iş bulamayan bir kişi tarafından suikasta uğraması sonucu, yönetimde görevlendirilecek kişilerin sınava tâbi tutularak, yeterli görülen kişilerin deneme süreci sonrasında yetkilendirilmeleri ve merkezdeki görevler için eyaletlere eşit kontenjan ayrılması, 1883 yılında yapılan Pendleton Sözleşmesinde yerini bulmuştur. Yaşanılan bu gelişmelerle siyaset-yönetim ayrımı ve Almanya'da ön planda olan Weber'in bürokratik yönetim biçimi geleneksel kamu yönetiminin oluşumunda iki teorik kurgu şeklinde etkilerini göstermiştir (Özer, 2012:45-46).

Yönetimin siyasetten ayrılarak farklı bir alanda incelenmesi gerektiğini ise Woodrow Wilson dile getirmiştir. Woodrow Wilson, 1887 yılında yayınladığı "Yönetimin İncelenmesi" adlı makalesi geleneksel yaklaşımın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Woodrow Wilson yönetim ve siyaset arasındaki ayrımın çok önemli olduğunu makalesinde dile getirmesini takip eden yıllarda, kamu yönetimi üzerine bilimsel çalışmaları yoğunluk

kazanmıştır (Parlak, 2016:21-22, Karasu, 2004:241-242). Woodrow Wilson bu makalesinde kamu ve özel kurumların karşılaştırılmasını, yönetim ve tekniklerin geliştirilerek kamu hizmetlerinin en yüksek seviyede sunulmasının önemine değinmiştir (Eryılmaz, 2013:58).

Tarihsel seyri içerisinde geleneksel kamu yönetimi, üretim ve verimliliği artırma eğilimini ön planda tutan yönetim biçimini esas almıştır. Geleneksel kamu yönetimi iki fikir etrafında bütünleşmiştir. İlki, insan faktörünün iş gücüne etkin bir şekilde katılımının sağlanabilmesi, ikincisi ise formel örgüt yapısının nasıl oluşturulacağıyla ilgilidir. Geleneksel kamu yönetim anlayışında açık ve seçik olarak tayin edilmiş örgüt yapısı vurgulanmakta ve otorite ilişkileri ile verimliliği ve etkinliği artırma yönündeki çalışmaları söz konusu olmaktadır (Kerman, 2016:234). Bu noktadan hareketle geleneksel kamu yönetimi “siyasetin resmi kontrolü altındaki yönetim” diye adlandırılan, kesinlikle hiyerarşik temele dayanan, liderliğin ön planda olduğu, kadrosu daimi, tarafsız ve kimliği belirsiz memurlardan oluşan sadece kamu yararına hizmet eden, merkeziyetçi bir bürokrasi modeli olarak ifade edilmektedir. Geleneksel kamu yönetimine bu yaklaşım, 19. yüzyılda ve yüzyılın ilk yarısında Batı ülkeleri ve Kıta Avrupası’nda genel kabul görmüş ve kullanılmaya başlanmıştır. Bu modelin en önemli özelliği, modern hükümet sistemlerinde profesyonel bürokratların mevcudiyetini koruduğu ve kamu yönetiminin görevlerinin siyasi mekanizmalardan ayrılarak özel alanın oluşturmuş olmasıdır. Böylece, 19.yüzyılın sonunda siyasi bağımlılık ve kayırmacılığın yerine liyakate dayalı, siyasi tarafsızlığın ilke edinildiği devlet yönetiminin kurulması yönünde somut adımlar atılmıştır. Bu yeni anlayış, Weber’in bürokrasi kuramı çatısı altında Avrupalı ve Amerikalı kamu yönetim sistemlerini ortak payda da buluşturan (Katsamunskaya, 2012:75-76) anlayıştır.

Eryılmaz, (2013:9-10), geleneksel kamu yönetimin temel ilkelerini şu şekilde ifade etmiştir:

1. Kamu yönetim yapısı Weber’in öngördüğü bürokrasi modelini ayrıntılı kurallar, katı merkeziyetçi yapı ve gayri şahsilik, kariyerin esas alındığı yönetim modeli oluşturmaktadır.
2. Devletin kamusal mal ve hizmet üretiminde bürokrasi argümanını kullanmakta, bizzat bu işleyişte kendi varlığını ortaya koyarak standart kurallar koymaktadır.
3. Geleneksel kamu yönetiminde yönetimle siyasetin birbirinden ayrılması gerekmektedir. Kamu yönetiminin görevi, yapılan politikalar çerçevesinde konulmuş kuralları uygulamak, aynı zamanda siyasi kurumlara ve yöneticilere

kesin itaat etmeleri yönünde görev verilmektedir. Dolayısıyla kamu kurumlarının denetimi merkeziyetçi, hiyerarşik bir biçimde yasal ve finansal ilkelere uygunluğu çerçevesinde sürdürülmektedir. Bu kapsamda, kamu bürokrasisinin denetimi kendi içindeki bürokratik organlarca gerçekleştirilmektedir.

4. Yönetimin özel bir şekli olan kamu yönetimi, yapısında yasallık, eşitlik, kamusal sorumluluk, kamusal mallar, tarafsızlık, kamu yararının ön planda olduğu siyasi ve bürokratik bir yönetim sistemini içermektedir.

Geleneksel kamu yönetim biçimi, bürokratik paradigma temelli olup, verimlilik, kamu menfaati, tanımlanmış görev ve otorite yapısı, idari sorumluluk, hiyerarşi, kontrol ve sonuçlar bu ideolojide önem teşkil etmektedir (Genç, 2010:148). Weber'in sistemize ettiği yönetim biçimi, diğer bir deyişle geleneksel yönetim şeklini oluşturan yapı, ulus devlet anlayışıyla örtüşmektedir. Ulus devletin güçlü bir yapı sergilemesi gerektiğini aynı zamanda siyasal ve toplumsal platformda öncelik taşıması yönündeki düşünceleri kapsamında kurduğu örgüt yapısıyla da örtüşmektedir (Swingewood, 1998:222). Dolayısıyla, geleneksel kamu yönetimi ulus devlet ya da Weber'yan örgütsel yapılarla anılmaktadır. Hâla önemli derecede etkisini sürdüren, bürokrasi, "büyük-çapta idarî görevler ve örgütsel hedeflere ulaşmak için çok sayıda bireyin çalışmasını rasyonel bir biçimde koordine etmek amacıyla tasarlanmış hiyerarşik örgütsel bir yapı" olarak tanımlanmaktadır (Slattery, 2015:42). Weberyen bürokrasi günümüzdeki kamu ve özel sektör kurumlarında; üretim, dağıtım şekillerindeki değişimler ve çevre faktörlerindeki farklılaşmalar neticesinde bu sürece uyum sağlamak zorunda kalarak etkisini yitirmiştir. Bu durumda geleneksel bürokrasisinin yetersizliği ve ortaya çıkan sorunlar da etkilidir. Weber'in bürokrasisine en büyük tepki de 1970'lerin sonunda ortaya çıkan Yeni Kamu Yönetimi paradigmasıdır. Yapılan reformlarla kendisine en uygun yeni bir yapı ve işleyiş için yoğun emek harcamıştır (Akçakaya, 2016:288).

3.1.2.2. Kamu yönetiminde paradigma değişimi

Kamu yönetimi 20.yüzyılın ortalarından itibaren büyük bir dönüşümün etkisi altına girmiştir. Ekonomiden, kültüre, iletişim ve teknolojiye kadar toplumun her alanında kendini hissettiren değişim, yönetim üzerinde de hızlı ve işlevsel bir şekilde etkilerini göstermiştir. Küresel değişimler sonucunda devleti yönetme anlayışının farklılaşması, yeni

yönetim düşüncelerinin ortaya çıkmasına sebep olurken kamu yönetimini etkileyen bu düşünce akımı yeni kamu yönetimi paradigmasının temellerini oluşturmuştur (Özer, 2005:198-199).

Paradigma, kavram olarak farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bilim insanları tarafından genel kabul görmüş olan tanımına göre paradigma, inançlar bütününe ve problemlerin nasıl anlaşılması gerektiği üzerinde hem fikir olunan gelenekler bütünüdür. Esasen bilim ile paradigma kavramı iç içe geçmiş kavramdır. Biri diğeri olmadan anlam ifade etmemekte, geniş anlamda paradigma bilim insanlarının paylaştığı inançların, değerlerin tekniklerinin tümünü ifade ederken, sınırlı anlamda paradigma da benzer problemlerin somut çözümünde kullanılan disiplin kalıplarının son numuneleri olmaktadır (Güneş, 2003:23-44). Yeni Kamu Yönetimi paradigması ise devletin rolü, politikası, yapısı ve işlevlerini, faaliyetlerini yeniden yorumlayarak, geleneksel yönetim düşüncesine alternatif olarak ortaya konulan yaklaşımdır (Eryılmaz, 2013:11). Diğeri bir ifadeyle kamu yönetimindeki paradigma değişimi, geçerli olan hâkim paradigmanın değerlerinin, inanç ve hassasiyetlerinin, katı işleyiş ve kurallarının evrimindeki sürecini ifade etmektedir.

İletişim ve bilişim teknolojilerinin gelişmesi sonucunda oluşan değişim, örgütsel yapı ve işleyiş üzerindeki tahakkümlerini arttırmış, yeni arayışlara sebep olmuştur. Mevcut sistem, yani geleneksel kamu yönetimi bilgi ve iletişimin getirdiği yeni örgütlenme modeline gerek nicelik gerekse nitelik olarak uygun görülmemektedir. 1980'li yıllara kadar etkisini gösteren geleneksel kamu yönetimi beklentileri karşılama yetersiz kaldığı, bunun sonucu geleneksel kamu yönetiminin yapısal ve işlevsel önemini yitirdiği belirtilmektedir (Özer, 2005:199-200). Söz konusu kamu yönetiminde yaşanan değişiminin temel unsuru, ekonomik kalkınma stratejisinin serbest piyasa ekonomisini model alıp kalkınma sürecini özel sektöre doğru yönlendirmesidir (Özer, 2005:200).

Diğeri bir ifadeyle yeni kamu yönetimi paradigmasını gerektiren temel nedenler;

- Rekabet avantajı sağlama isteği,
- Sürekli gelir ve bütçe kısıntıları,
- Hukuksal düzenlemelerin gereklilikleridir.

3.1.2.3. Yeni kamu yönetimi

Sanayi devriminin etkisi ile toplumsal yapıdaki değişiklikler yönetim anlayışındaki paradigmalarda kırılmalara yol açmıştır. Bu kırılmalar denetlenebilirlik, saydamlık, katılım

gibi ilkelerle yeni bir paradigma olarak kamu yönetimine yansımaktadır. Yeni kamu yönetimi, geleneksel kamu yönetiminin katı, hiyerarşik ve sınırlı yapısına, kültürüne karşı meydan okuma olarak ortaya çıkan bir idari sistem olarak da görülmektedir (Özer, 2005:221). Küreselleşmenin etkisi ile gelişen dünyadaki sorunlara çözüm bulamayan klasik yönetim anlayışı yerini, bilgi ve iletişim çağındaki gelişmelere cevap verebilecek yeni kamu yönetimi anlayışına bırakmıştır (Tunçer, 2013:287). 1980’li yıllarda ortaya çıkan, Yeni Kamu Yönetimi olarak adlandırılan bu yaklaşım ile birlikte kamu yönetiminde reformist hareketler ivme kazanmıştır (Özer, 2005:224). Yeni Kamu Yönetimini oluşturan politikalar vatandaş odaklı, hesap verebilir, yönetim, saydamlık, katılım, kamu hizmetlerinde kalite ve performansın etkin olduğu politikalarlardır. Bu yüzden Yeni Kamu Yönetiminin basit bir yönetim değişikliği olarak değerlendirilmemesi gerektiği belirtilmektedir.

Yeni anlayışın temel hedefleri; “siyasal ve yönetsel sistemi daha etkin hale getirmek, verimliliği sağlamak, kontrolü sınırlı tutmak, yönetsel özerklik, daha çok açıklık, yetki devri ve sözleşmecilik aracılığıyla sistemde önemli dönüşümleri sağlamak” tır (Tunçer, 2011:20-22).

3.1.2.4. Yeni kamu yönetimi ve geleneksel kamu yönetimi arasındaki farklar

Woodrow Wilson, Max Weber, Frederick Taylor’ın düşüncelerine dayanan, 19.yüzyılın ikinci yarısından başlayarak 20.yüzyılın son çeyreğine kadar süren geleneksel kamu yönetiminde hesap verebilirlik, demokrasi, eşitlik gibi kavramlar hâkimdir. 1980’li yıllardan sonra özel sektörlerin etkisiyle yönetimde yapısal ve işlevsel değişimlere gidilmiştir (Eryılmaz, 2013:8-10).

Yeni kamu yönetimi, 1970’lerden itibaren başta petrol krizi olmak üzere yaşanan krizlerin çözümünde geleneksel paradigmanın yetersiz kalmasına karşı cevap arayan anlayış (Boztepe, 2018) olmanın yanında, onun sınırlı yapısına, ilkelerine ve kültürüne karşı (Özer, 2005:221) bir duruştur. Geleneksel kamu yönetiminden farklı olarak, yönetimin yeni kamu yönetimi, yönetimin organizasyonu ve işleyişinde, toplumla ve piyasalarla ilişkilerinde yeni yapılanmanın zorunluluğunu öngören bir yönetsel yapıdır.

Geleneksel Kamu Yönetimi ve Yeni Kamu Yönetimi arasındaki yapısal farklar bulunmakta ve bu farklar tablo 2.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Yeni kamu yönetimi ve geleneksel kamu yönetimi arasındaki farklar (Eryılmaz, 2013:12)

Geleneksel Yönetim	Yeni Yönetim
Katı Örgüt Yapısı Merkeziyetçi Katı Hiyerarşi Hizmet Devleti Büyük Ölçekli Yapısı	Esnek Örgüt Yapısı Adem-i Merkeziyetçi Yumuşak Hiyerarşi Minimal Devlet Küçük Ölçekli Yapı

Tablo 2.1'e göre geleneksel kamu yönetiminde bürokrasi ön plandadır, merkeziyetçi ve katı hiyerarşik yapı mevcuttur ve büyük ölçekli olmasından dolayı hantal ve kuralcıdır. Yeni kamu yönetimi ise piyasa odaklı esnek örgüt yapısına sahip devletin sorumluluğunu azaltarak minimal ve küçük ölçekli yapıyı içermekte ve yerel yönetimlere yetki genişliği sağlamaktadır.

Yine geleneksel kamu yönetimi Weberyen bürokrasi modelini temel alan, katı kurallara sahip hantal, gizliliğin esas olduğu, birey yönetimli, kamu gücünü öne çıkaran antidemokratik yapıya sahip bir bürokratik modeldir. Buna karşılık yeni kamu yönetimi müşteri ihtiyaçları üzerinde odaklanan, kamu hizmetlerinin sunulmasında sosyal eşitliği sağlamaya çalışan geleneksel kamu yönetiminin kurallarını yumuşatma yönünde çaba sarf eden, sonuç odaklı yönetim şeklidir. Geleneksel yönetimin verimsiz olduğu noktaları geliştirmeyi amaç edinen yeni kamu yönetimi anlayışında yönetim her şeyin üstünde tutulmaktadır (Akçakaya, 2016:288, Lamba, 2014:137).

Yeni kamu yönetimi kürek çeken değil dümen tutan devlet yönetim biçimi şeklinde ifade edilmektedir. Her şeye müdahale eden değil sadece rehberlik eden yönlendiren bir devlet yönetim şeklidir. Devletin görevi, toplumsal gelişme ve etkileşimlere imkân tanımak, çözüme yönelik çalışmaları desteklemek ve gereken hizmetlerin yerine getirilebilmesi için görev dağılımının yapılmasını sağlamaktır (Bayraktar, 2015).

Görüldüğü üzere yeni kamu yönetimini; geleneksel kamu yönetiminin eksik ve hatalı aynı zamanda değişmez denilen katı kurallarına karşı, yeni iktisadi ve teknik, teknolojik ve en önemlisi bilgi çağı olarak ifade edilen ve yeni dönemin koşullarına göre kamu yönetimini ya da devleti yeniden yapılandırma ihtiyacına dayalı olarak ortaya çıkan, bir yönetim yaklaşımı şeklinde tanımlayabiliriz. Ancak burada dikkat çeken durum, kuramda ortaya konulan yeni kamu yönetimi paradigmasının uygulamada belirtilen ve yerine getirilmesi umulan sonuçlara ulaştığı savı ise tartışma konusu olma hususunu hâlen sürdürmekte olduğu kanısındır.

3.1.2.5.Yerelleşme ve yönetim

Yönetişim kavramı, 1989 yılında Dünya Bankası tarafından ilk kez etkileşim faktörünün önemine dikkat çekmek için kullanılmıştır. Daha sonra 1992 yılında Rio de Janerio'da yapılan Dünya Çevre Zirvesinde, Birleşmiş Milletler üyesi devletler tarafından kabul edilmiştir. Bu zirvede, hükümet dışı kuruluşların, sivil toplum örgütlerinin, yerel yönetimler ve özel sektör kuruluşlarının, sürdürülebilir kalkınma için merkezi yönetimlerle ortaklığını sağlayacak kompleks yönetim biçimine doğru adımlar atılmıştır (Ökmen, 2015:204). Bu şekilde vatandaşlar ve toplumsal gruplar çıkarlarını koruyarak yasal haklarını kullanabilmişlerdir (Parlak, 2016:306). Ayrıca, iyi kamu yönetimi uygulamasının da önü açılmıştır.

Yönetişim çoklu aktörlerin ortaklaşa yönetimidir. Nitekim Stoker, yönetişimin temelini iktidardan beslendiğini fakat bir takım kurum ve yeterli kapasiteye sahip aktörlerin de olduğunu, ekonomik ve sosyal problemlerin cevabında aktörlerin sorumluluk çerçevesinin belirsizleştiğini ve bundan dolayı karşılıklı etkileşimin önemini ifade etmektedir (Ökmen ve Parlak, 2010:331-332).

Yerelde yönetim, toplu eylemin planlanması ve faaliyete geçirilmesini yerel düzeyde hazırlayan geniş bir kavramdır. Sivil toplum örgütleri ve ağları, dernekler, yerel yönetimler, gayri resmi kurumlar, vatandaş- devlet ilişkileri, yerel kamu hizmetlerin sunulması ve toplu karar verme durumlarında kolektif eylemi gerçekleştirirler. Dolayısıyla yerel yönetim dinamik, dış etkenlere karşı korunan, çalışan, kendi kendini yöneten topluluklardan oluşmaktadır. İyi bir yerel yönetim, demokratik katılım ve sivil diyalogu sağlamak için hizmet sunmanın yanı sıra bireylerin özgürlük ve yaşam haklarını koruyup yaşam kalitesini yükselterek sürdürülebilir hale getirilmesini sağlamaktır. Böylece yerel kalkınmayla paralel bir şekilde bireylere de alan açılmış olmaktadır (Shah, 2006:1-2).

Yönetişim kavramının üç boyutu vardır. Bunlar; sistemsel, siyasal ve yönetseldir. Yönetişim kavramının sistemsel boyutu, resmi ve hukuksal prosedürler sonrası hükümetten çok daha geniş bir yapıyı kapsamına almaktadır. Merkezi gücün özel sektör, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler gibi aktörlere dağıtımını benimsemektedir. Yönetişim kavramının siyasal boyutu, halkın her alan ve biçimde yönetsel ve karar alma merciine katılımını anlatan olgudur. Devletin şeklen demokratik niteliğinin ve meşruiyetinin üzerinde bir anlayışı içermektedir. Yönetişim kavramının yönetsel boyutu ise bağımsız, etkin, saydam, hesap verebilir, denetlenebilen kamu işleyişi öngörülmektedir. Bu yönüyle

yönetişim, özel sektör, kamu yönetimi ve sivil toplum örgütlerini kapsayan çok aktörlü bir yapıyı ve kendi içlerinde karşılıklı etkileşimlerini, ilişki ağlarını da ifade etmektedir (Ökmen ve Parlak, 2010: 332).

Bunlara ek olarak yönetişimin boyutları kapsamında, katılım, hesap sorma, saydamlık, yerindelik ve hukukun üstünlüğü yönetim anlayışının ölçütü ve temel özellikleri olduğu belirtilmektedir (Parlak, 2016:307).

Yerel yönetimlerde, yerel alanların küresel ekonomilerde etkin bir şekilde varlığını göstermesi küresel yönetim faktörünün etkilerinin yansımalarıdır. Yerel alt yapının yüksek kâr marjına sahip olması, ulus üzeri sermayenin aracı olma durumunu gözler önüne sermektedir. Bu nedenle yerel yönetim organları yönetim anlayışı ile güçlendirilmeye çalışılmıştır (Gürün, 2017:43).

İyi yönetim, yeni kamu yönetimi anlayışı ile örtüşmektedir. Her iki anlayışta, örgüt içi ağlar arasındaki ilişkilerin önemi belirtilmektedir. Bunun dışındaki ortak yönleri şunlardır:

- İki anlayış biçiminde de sorumluluğa önem vererek iyi toplum ve iyi yönetim inşa etme çabalarıdır
- Halktan uzak olan yönetimlerin yetersiz olduğunu ve çözüm üreten fikirlerin sunulmasını gerekli görmüşler
- Sonuç odaklı anlayışa sahip olduklarından dolayı girdilerden çok çıktılar önem arz etmiş
- Rekabetin gerekli olduğu kanısına varmışlardır. Her iki yaklaşımda da kürek çekmeye değil, dümen tutmaya dikkat çekmişlerdir (Özer, 2005:333-334).

Bu iki anlayış arasındaki ortak yönlerin çok fazla olması, yönetişimin, yeni kamu yönetimi düşüncesi kapsamında incelenmesine neden olmuştur. Bu bakış açısı ile yönetim kavramı, yerelleşmenin öne çıkmasıyla beraber yerel yönetimler için de geçerliliğini korumaktadır. Yerel yönetimlerdeki yapısal ve işlevsel dönüşümünün temel mantığının işletme yönetimi olması ve kamu hizmetinin değişime uğraması, yerel yönetişime geçişin yani yeni kamu yönetimi anlayışının göstergesidir (Ökmen ve Parlak, 2010:338-339).

Yönetişim ve yeni kamu yönetimi arasında farklılıklar da mevcuttur. Bunlar;

- Yönetişim süreçle, YKY ise çıktılarla ilgilidir.
- Yönetişim kamu kaynaklarını koruma misyonu yüklenirken YKY kamu sektörünün dönüşümü ile ilgilidir.

- Yönetişim kavramı, kamu yönetiminin tartışılmasıyla meydana gelmiş ama anlamı hiçbir zaman netlik kazanmamıştır (Özer, 2005:334-336).

3.1.3. Yerelleşme nedir?

Yerellik yani yerelleşme, bilgi toplumuna ulaşmada mühim bir yeri olan özellik ve niteliğe sahip, aynı zamanda ulus-devletin ve liberal demokrasinin değişim sürecinde yardımcı bir çözüm ve çıkış noktası konumunu koruyan, küreselleşme ile aktif bir etkileşim içinde olan ve önem kazanan bir kavramdır (Görmez ve Ökmen, 2009:17).

Yerelleşme kavramının taşıdığı anlamlardan biri, devletin yönetim birimleri ile yerel yönetim birimleri arasındaki iş bölümünde, yerel birimlerin ağırlık kazanmasıdır. Günümüzde küreselleşme ile tartışılan yerelleşme kavramının taşıdığı anlamlardan biri ise, ulus-devlete fazla ihtiyaç duymaksızın, bireylerin ve yerel birimlerin ortak birliktelik duygusu ve kültürü altında kendi kendilerini yönetme yeteneğine kavuşmalarıdır (Yüksel 2001:14).

Küreselleşme sürecinin bir parçası olan yerelleşme, 1950'li yıllardan beri akademik literatürlerde yer almasına rağmen, henüz bu kavram üzerinde uzlaşıya varıldığı söylenemez. Klasik anlamda merkezi yönetimin görev ve yetkilerinin bir kısmını yerel yönetimlere devretmesi şeklinde tanımlanan yerelleşme, 1980'li yıllarla birlikte, özellikle sivil toplum örgütlerinin yönetim üzerindeki etkilerinin giderek artması, sanayi toplumunun merkeziyetçi yapısını hem teoride hem de uygulamada yerelin lehine önemli derecede değişikliğe uğratmış; böylece kavram olarak yerelleşme de daha kapsamlı, geçmiş klasik tanımlarına göre farkı bir anlam yüklenir olmuştur (Tekeli, 2015:20, Ökmen, 2015:35).

Yerelleşme kendiliğinden ve dünyadaki değişim ve gelişmelerden ayrı ve bağımsız bir şekilde ortaya çıkan olgu olmayıp, aksine küreselleşme ile ulusal ve uluslararası düzeyde kamu yönetiminde meydana gelen zorunlu değişimin sonucu olarak ortaya çıkmış bir süreçtir. Diğer bir ifadeyle; küreselleşme olgusu kendisiyle birlikte evrenselleşmeye, kimlik arayışına ve yerelleşmeye hem yeni anlam yüklemiş ve hem de ülkeler bazında bu üç unsura ilişkin değişimleri gündeme getirmiştir. Öyle ki küreselleşme, bir taraftan parçalanmayı, diğer taraftan da bu sisteme entegre olup tamamlayıcı bir model olarak ulus-devlet karşısında tehdit içeren durumu, ulus devletlerin katı merkeziyetçi yapısına karşılık

(Emeklier, 2012:313-314), adem-i merkeziyetçi idari sistemlerin ortaya koyduğu zayıf ve dar merkez, geniş ve yetkili yerele işlevsellik kazandıran bir süreç olmaktadır.

Leung (Leung, 2004:1) yerelleşmeyi, karar alma sorumluluğu, gücü ve yetkisinin kuruluşlar arasında, üst seviyedeki kuruluşlardan alt seviyedeki kuruluşlara aktarımı olarak tanımlamaktadır. Başka bir tanımda ise yerelleşme, siyasi, idari ve ulusal hiyerarşi içinde merkezi yönetimden düşük seviyedeki yönetim birimlerine gücün dağılımı, karar alma gücünün merkezi yönetimden bölgelere, belediyelere veya yerel yönetimlere transferi gibi geniş bir alana yayılımı, yerel yönetimlerin ve vatandaşların katılımı hususunu sağlayan bir araç olarak ifade edilmektedir (Yuliani, 2004:1). Dünya Bankası tanımına göre ise yerelleşme, kamusal yetki ve sorumlulukların, merkezi yönetimden taşra örgütüne ve yerel yönetimlere ya da yarı özerk yönetim örgütlerine ve/veya özel sektöre devredilmesidir (Keskin, 2008: 2).

Yerelleşme, mevcut siyasal otoritenin yetkilerini, yarı özerk kurumlara, bölgesel kalkınma otoritelerine ve özel yönetimlere devredilmesi (Tekeli, 2015:17), bilgi toplumuna ulaşmada mühim bir yeri olan özellik ve niteliğe sahip, aynı zamanda ulus-devletin ve liberal demokrasinin değişim sürecinde yardımcı bir çözüm ve çıkış noktası konumunu koruyan, küreselleşme ile beraber aktif bir etkileşim içinde olan ve önem kazanan bir kavram (Görmez ve Ökmen, 2009:17), küreselleşme ile birlikte yerelleşmenin, ulus devletin gücüne gerek duymadan, yerel birimlerin kendi kendilerini ortak duygu ve düşüncelerle demokratik bir şekilde örgütlenerek, etkinlik ve verimliliği arttırarak yönetme süreci (Gelekçi, 2005:269), yerel yönetim birimleri ile devletin yönetim birimleri arasındaki görev paylaşımında yerel birimlerin giderek daha ağırlıklı bir duruma gelmesidir. Bu bağlamda küreselleşme sürecinde yerel iki anlam taşımaktadır. Bunlardan ilki küresel düzeye göre ulus-devletler bağlamında yerel. Burada küresel olana göre ulus devletler düzeyi yerel anlam taşımaktadır. İkincisi ise ulus-devlet düzeyine göre etnik gruplar ve mikro milliyetçilikler düzeyinde yerel (Gelekçi, 2005: 269).

Yerelleşme kavramının taşıdığı anlamlardan biri, devletin yönetim birimleri ile yerel yönetim birimleri arasındaki işbölümünde, yerel birimlerin ağırlık kazanmasıdır. Günümüzde küreselleşme ile tartışılan yerelleşme kavramının taşıdığı anlamlardan bir diğeri ise, ulus-devlete fazla gereksinim hissetmeksizin, bireylerin ve yerel birimlerin ortak beraberlik duygusu ve kültürü altında kendi kendilerini yönetme yeteneğine kavuşmalarıdır (Yüksel, 2001:14). Küreselleşme akımı ile yaşanan değişimlerin neticesinde, yenedünya düzeni kavramlarının oluşumu, yönetim birimlerinde de yeniden yapılanmaların hız

kazanmasına neden olmuştur. Bu bağlamda oluşan kavramlar ve düşünce yapılarındaki gelişim yeni anlayışların oluşumuna katkı sunarak, küreselleşme ile diyalektik çerçevede içerisinde ön plana çıkan yerelleşme ve yerel yönetimlerin önemini arttırmıştır (Ökmen ve Parlak, 2010:357).

3.1.3.1. Küreselleşmenin getirdiği yerelleşme

Küreselleşme süreci, yönetim ve örgüt yapılarında değişimi öngören politikaların gerçekleşmesi için tahakküm uygularken alt kimlikler de kendi akımları ile yerelleşme eğilimlerini tamamlama çabasına girmişlerdir. Küreselleşme ile gelen yerelleşmenin en büyük katkısı; siyasal, örgütsel yapılardaki demokrasi ve temsil sistemindeki değişimin gerçekleşme nedeni olmasıdır (Ökmen, 2015:30). Yerel, yerellik ve yerelleşme kavramlarının tanımı söz konusu yer ve o yerin farklılıkları ile de bağlantılı olması durumu sınırları oluşturmada küreselleşmeye zıt bir çerçeve çizse de siyasal ve coğrafi sınırların geçirgenliğe sebep olması, yerel kültürün sınırları dünya ülkeleri ile etkileşimde bulunmasını güçlendirmektedir. Dolayısıyla mekânsal boyut küreselleşme bağlamında yok sayılamayacak bir argüman olarak sosyal ve kültürel yapılar ile kurumsal ağların dinamik olarak sürdürülmesini sağlayan bir olgu olmaktadır (O’Riordan ve Voisey, 2001:37-41). Öte yandan, küreselleşmeyi farklı bir bakış açısıyla değerlendiren Güler (2002:24-25), küreselleşme sürecinde yerelleşme kavramının, ulus devlet anlayışı ile merkeze karşı yereli güçlendirme çabası gütmeye, devlet aygıtlarının sermaye piyasasına yetki devrinin gerçekleşmesinin gerekliliği şeklinde yorumlamaktadır. Yerel yönetimler güçlendirilerek piyasa mekanizmasının içinde var olurlarsa bu şekilde ulus üstü sermaye de yerel yönetim alt yapısına da kolayca ulaşmanın yolunu açmış olacağını belirten Güler (2002:24-25), yerelleşmenin demokratikleşmeyle bir anlamda ilişkili bir değişim olmadığına dikkat çekmektedir.

3.1.3.2. Yeni kamu yönetiminde yerelleşme ve uluslararası alanlarda uygulamalarında yaşanan değişimler

Yeni kamu yönetimi (YKY) anlayışı, küreselleşme dalgası ile var olan ve yerel yönetimlerin tekrar inşa edilmesinde etkin bir rol oynayan dönüşümün aktörü konumundadır. Yönetimde yapılan bu reformla bürokrasinin en aza indirildiği,

katılımcılığın, etkinliğin, şeffaflığın, demokrasinin ve yerelleşmenin yükselen değer olarak önem kazandığı yeni bir örgüt modeli amaçlanmak istendiği ileri sürülmektedir.

Bu modeli, 1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro şehrinde gerçekleşen Rio Konferansında "Gündem 21" olarak adlandırılan eylem planı desteklemektedir. Yerel yönetimlere daha fazla sorumluluk yükleyerek yaşanabilir ve güvenli bir dünyanın resmini çizmektedir (Özer, 2012:450-451).

Gündem 21'in temel bakış açısı;

- Merkezi yönetim, yerel yönetim yapılanmasının yerelleşme anlayışı üzerinden güç kazanması,
- Yeni kaynakların yaratılması, uygulanabilir tekniklerin ve ekonomik araçların belirlenmesi,
- Tüm programları kapsayan ekonomik politikaların oluşturulması,
- Hükümet dışı kurumlar ile de işbirliği sağlanarak, halkın etkin bir şekilde yönetime katılması,

gibi maddeleri kapsamaktadır. Yerel eylem planlarına önem atfeden Gündem 21, yerelleşme ile bu süreci sürdürülebilir kılmaktadır (Özer, 2012: 451).

Dolayısıyla Gündem 21, yönetimde yeniliklere kapısını aralayarak kamu yönetiminde yeni bir sistemi kapsamaktadır. Kamu yönetiminde şeffaflık, verimlilik, katılımcılık, etkinlik ve açıklığı ilke edinen, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde olan, yönetişimin ön plana çıktığı yönetim biçimini yansıtan bir sistemi ifade etmektedir. Yeni yönetim anlayışını kapsayan Gündem 21, yerel yönetimlerin bu sistem içerisinde başrole sahip olmasındaki en önemli olgudur. Bu olguyla, yerelleşme dinamikleri hız kazanarak siyasal gücün belediyeler, il özel idareleri ve büyükşehir belediyeleri gibi yerel birimlere aktarılması hususunda yasal düzenlemelere gidilerek merkezi yönetimin yetkileri yerel birimlere devredilmiştir (Atvur, 2009:232-234).

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı yerel yönetimlerin özerk olmasını destekleyen, Türkiye'nin de çekince koyarak imzaladığı bir sözleşmedir. Bu sözleşme ile yerel yönetimlerin demokratik ve özerk bir yapıya dönüşmesinin adımları atılarak güven verici bir gelişme yaşanmıştır (İnaç, Ünal, 2007:21). Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen bu sözleşme ile yerel yönetimler, "yasalar çerçevesinde belli bir özerklikten yararlanan fakat kesinlikle bağımsız olmayan" yönetim organlarıdır. AYYÖŞ'ün amacının ne olduğu; Avrupa Konseyine üye ülkelerin onayladığı demokratik ilkelerin gerekliliği neticesinde vatandaşların kamu yönetimine katılımının yerelde uygulanabilirliğiyle

gerçekleşebileceği, bireylerin yönetimde söz sahibi olmasıyla etkili yönetimin sağlanabileceği, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ile demokratik Avrupa'nın inşa edilebileceği, bu durumun ise yerel yönetim birimleri bağlamında muhtemel olacağı pragmatik olarak ortaya konulmuştur (Aygen, 2017:257-267). Bu şartname çerçevesinde belediye birimleri demokratik ilkeler doğrultusunda yetki ve görevlerinin artırılması ile güçlendirilmiş, akabinde yerleşme tablosunda ki yerini almıştır.

3.1.3.3. Küreselleşme bağlamında yerleşme ve belediyeler

Dünya genelinde yaşanan küreselleşme rüzgârı, kamu yönetim sisteminde yerinden yönetim ve yerel yönetim kavramlarını ön plana çıkarmış, yerleşme arzusu karşısında merkezi yönetim yetki, görev ve kaynak aktarımını yerel yönetim birimlerine devrederek, demokratik yeni bir yapılanma şekli içine girmiştir (Sezer, Büyükpınar, 2021 :90). Merkezi yönetimin otoriter gücü, yerel birimlere yansiyarak yerel hizmetlerin yerine getirilmesi hususunda belediyelerin önem kazanmasının çokça nedenleri arasında şunlar sayılmaktadır (Sivrekli, 2007:140);

- Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde halkın katılımı gerçekleşerek, katılım ilkesi sağlanır. Aynı zamanda, ekonomik anlamda da gönüllü olarak halka katılım imkânı sunar.
- Merkezi yönetime göre küçük birimler oldukları için hizmet arz ve talepleri aynı zeminde vuku bulur. Böylece, vatandaşların isteklerine anında cevap verebilme durumuna olanak sağlar.
- İhtiyaçlar saptanarak, kaynaklarla ilişkilendirilir. Var olan gelen bürokrasi ve kırtasiyecilikteki yoğunluk azalır.

Hülür, (2000:107) belediyeleri ön plana çıkaran nedenler olarak dünya genelinde asırlardır etkili olan sömürgecilik, modernleşme, küreselleşme gibi etkin olan süreçlerin bir sonucu olarak yerleşme, siyasal ve yönetim alanlarında yaşanan değişimleri göstermektedir. Topluluklar, uluslar, kabileler, devletler eski anlamlarını yitirmiş, yeni yapılanmalar neticesinde ortaya çıkan demokrasi bilinci çerçevesinde merkezi yönetimin etkisi azalmış, yerel yönetimlere yetki ve görevlerini aktarmak (Hülür, 2000:107) durumunda kalmışlardır.

Merkezi yönetimin, yetki, görev ve kaynak aktarımını gerçekleştirdiği ve yerelde temsilcisi olan yerel yönetim kurumlarının en güçlü temsilcisi olan belediyeler,

yerelleştirme politikaları kapsamında, 1985 yılında kabul edilen Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile özerk yerel yönetim birimleri olarak yasal güvence altına alınmışlardır (Okur, Çakıcı, 2007:5-7). Bu şartname, demokrasinin kaynağı olan yerel yönetim birimlerini yerleşme yönünde destekleyen, aynı zamanda koruyan, varlığını pekiştiren yasal bir belge niteliği taşımaktadır. 19. Yüzyıldan 1980 yılına kadarki dönemde kamu yönetimindeki hâkim paradigma geleneksel kamu yönetimi anlayışı çerçevesini içermektedir. Bu paradigma küreselleşme rüzgârı ile meydana gelen değişimlerle, geleneksel kamu yönetiminin ağır ve hantal, katı hiyerarşik yapıda ve vatandaşa verilen hizmet de yetersiz bir işleyişte olması artık önemini yitirdiğinin aynı zamanda çalışmadığının habercisi olarak kendini göstermektedir (Saran, 2004:114).

Dünyada yaşanan dönüşümün etkisi ile kamu yönetiminde ortaya çıkan paradigma değişimi, geleneksel kamu yönetiminin ilkelerine bir baş kaldırış olarak yeni kamu yönetimi adı altında kendini göstermiştir. Bu anlayış, yeni sağ düşüncenin popülerlik kazanması ile uygulamaya koyulan politikalar sonucunda özel sektörlerdeki hızlı değişimler, iletişim teknolojilerinin gelişip yaygınlaşması gibi faktörlerin yanı sıra küreselleşme sürecinin tesiri ile ilerleme kazanmaya başlamıştır (Sezer, Büyükpınar, 2021:84-85). Küreselleşmenin etkisi ile özgürlükler, temel haklar ve siyasi görüşlerdeki yaşanan bu değişimler devlet yönetimine karşı da farklılaşmıştır. Vatandaşların daha iyi bir yönetim ve kişisel hak ve özgürlüklerinin ön planda olduğu, katılımlarının gerçekleştiği, şeffaf ve kaliteli hizmetlerin sunulduğu yeni bir arayış, yerleşmeyi yani yerel yönetimlerin etkin olduğu bir biçimi beraberinde getirmiştir (Saran, 2004:116-117).

Yönetim biçimlerinin gayesi, devletin görev ve işlevlerinin etkin bir şekilde yerine getirilmesini ve düzenlenmesini kesintisiz sağlamaktır. Bu durumu gerçekleştirebilmek için ise, iş yerel yönetimlere düşmektedir. Dolayısıyla yerel yönetimlerin yapılanma biçimlerini de bu çerçevede ele alınması gerekmektedir. En kısa tanımı ile yerinden yönetim, merkezi idarenin siyasi ve idari yetkilerini yerel yönetim birimlerine devretmesidir. Yerel yönetim sözcüğünün İngilizce karşılığı olan “decentralization” kelimesinin anlamsal karşılığı olarak yönetim organlarına ait bazı yetkilerin, merkezi yönetimden farklı yönetim birimlerine aktarılması olarak tanımlanmaktadır (Özmüş, 2005:2). Yönetim Biliminde “adem-i merkeziyet” olarak da kabul edilen bu kavram (Keleş, 2000:19), demokratikleşme ve yeni yönetim yapılanması olarak da anlamlandırılmaktadır. Keleş’e göre yerinden yönetim, yerel halkın kendi seçtikleri yönetim organları ile yönetilmelerini sağlayan bir sistemin adıdır (Keleş, 2000:20).

Berkün' e göre ise (2017:642), kamu tüzel kişileri tarafından yerel hizmetleri merkezi yönetimin hiyerarşisi dışında yerine getirip sunmaktır. Dolayısıyla yerel yönetimlerin daha fazla yetki ve yerel halkın sorumluluğunu içeren hiyerarşik komuta zinciri yapısının değişime uğramasıdır.

Küreselleşmeyle gelen yerellik ve yerel yönetimlerin önem kazanması sonucunda, yerel hak ve özgürlükler ön plana çıkmıştır. Bu haklara sahip çıkmak, âdemi merkeziyetçi demokratik yapıların oluşmasını ve küreselleşmenin olumsuz etkisinin azaltılmasını sağlamasına yorumlanmaktadır (Ökmen, 2015:170). Adem-i merkeziyetin iki türü, ilki merkezden uzakta bulunan örgütlere belirli işlerini yerine getirebilmeleri için kendi yetkilerini kendileri adına kullanmaları için devrettikleri yetki genişliğine dayanan türü; diğeri ise, yasalar çerçevesinde oluşmuş yönetim organlarının, işlevleri görebilmeleri için yasaların belirlediği siyasal, tüzel, mali yetkilere sahip kamu tüzel kişilerce yürütülebilmesidir (Keleş, 2000:19). Yerinden yönetim politikaları halkın istekleri ve ihtiyaçları doğrultusunda demokratik bir işleyişe sahip olurlarsa özerk, güçlü bir yapıya dönüşen yerinden yönetimin kapılarını aralarlar. Yerinden yönetim aynı zamanda merkezi yönetimin görev ve yetkilerini yerelde aktardığı tüzel kişilik olarak yönetim kavramına da farklı bir perspektif getirmiştir. Nitekim bu kapsamda yerinden yönetim ilkesi, kamu organlarının işleyiş biçiminde siyasal yerinden yönetim ve idari yerinden yönetim olarak iki şekilde uygulanmaktadır.

3.1.3.4. Siyasal yerinden yönetim

Siyasal Adem-i Merkeziyet de denilen bu sistem daha çok, federal devletlerde, anayasa tarafından, ulusal kimliğe sahip olmayan yerel birimlere tanınmış olan yarı özerk ya da özerk yapıya sahip bir yönetim biçimidir. Ülkelere göre değişik eyalet, kanton, federe devlet, land, cumhuriyet, üniter gibi değişik isimler alan bu birimler devletlerdeki kamu tüzel kişiliğe sahip yerel yönetimlerden çok farklı yapıdadır. Yerel yönetimler federal devletlerde federe devletlerin içinde yer alıp federe devletlere ve eyaletlere bağlıdır (Ökmen, Parlak, 2010:11). Federal sistemlerde eyaletler yasama ve yargılama bağımsızlıklarını korurlar. Fakat yerel yönetimler böyle bir hakka asla sahip değildir. Yerel yönetimler, sadece, egemen devletin ya da yarı egemen eyaletin belli bölgede yaşayanlara kamu hizmeti sundukları ve egemenlik hakları bulunmayan alt coğrafi birimlerdir (Keleş, 2000:85). Federe devletlerde yerel yönetimlerin kurulması, yetki ve sınırlılıkları, hizmet

alanları, kapatılmaları gibi her türlü işleyişleri eyaletlerin kontrolü altındadır. Federasyonlar, siyasi adem-i merkeziyetin örneğini oluşturmaktadır.

3.1.3.5. İdari yerinden yönetim

İdari Adem-i Merkeziyet olarak da adlandırılan bu sistemde yasama ve yargı yetkileri merkezde toplanmıştır. İdari yerinden yönetim, merkezi sistemin yerel nitelikli ortak yararları koruyamaması düşüncesi sonucu ekonomik ve siyasi sebeplerle ortaya çıkmıştır (Ökmen ve Parlak, 2010:12). İdari yerinden yönetimler ticari, kültürel, teknik hizmetler ile yerel nitelikli kamu hizmetlerinin merkeze bağlı olmaksızın oluşan kamu tüzel kişilerce yürütülmesini sağlamaktadır. Kısacası sadece yürütmeye ilişkin yetkileri vardır. Bu yetkileri kullanan birimlerin niteliğine göre, hizmet yönünden yerinden yönetim ve yer yönünden yerinden yönetim olarak iki türe ayrılmaktadır.

Hizmet yönünden yerinden yönetim; hizmet ademi merkeziyeti ya da işlevsel yerinden yönetim kuruluşları da denilen hizmet yönünden yerinden yönetimler, kamu hizmetlerinin merkezin dışında bağımsız bir yerel örgütçe yerinde karşılanmasıdır (Keleş, 2000:21). Hizmet yönünden yerel yönetimler kamu kurumları olarak da adlandırılmaktadır. Kamu kurumları, merkezi idarenin dışında özel bilgi ve uzmanlık gerektiren kamu hizmetlerinin etkin, verimli ve hızlı bir şekilde sağlanması için kamu tüzel kişiliğine sahip özerk kurumlardır. Hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşlarının çeşitliliği sınırlı kapsamda ve belirli şekillerde değildir. Kültürel, ekonomik, sosyal, bilimsel, teknik, idari gibi geniş yelpazeye sahip kamu kurumları örnek gösterebilir. TRT, Üniversiteler, SSK, Ticaret ve Sanayi Odaları, PTT, barolar, tabipler birliği hizmet yönünden yerinden yönetimin kamu kurumlarına devredilmiş şeklidir. Bu kurumlar anayasal güvenceye sahip değildir (Ökmen ve Parlak, 2010:13).

Yer yönünden yerinden yönetim; mahalli ademi merkeziyet ya da “Coğrafi Yerinden Yerel Yönetimler” olarak da adlandırılan yer yönünden yerinden yönetim biçiminde hizmetin değil, yerin, alanın, bölgenin yönetimi söz konusudur. Yer yönünden yerinden yönetim organları, belirli bir alan ve yerel nitelikte (Ökmen ve Parlak, 2010: 14), ortak paydada yaşayan insanların gereksinimlerini karşılayabilmek için (Keleş, 2000:21) görevli kamu tüzel kişilikleridir. Yerel yönetimler görevlerini yerine getirebilmek için merkezi yönetimden bağımsız, karar organları seçmenlerin oyları ile belirlenen bölge, il, belediye, köy gibi belirli sınırlı alanı içeren özerk yönetim şekline sahip olmalıdır. İdari

adem-i merkeziyet yönetimi sonucu oluşan yerel yönetimler merkezi bütçeden ayrı bütçeye, bağımsız mal varlığı ve gelir kaynağına sahiptir. Bu ayrıcalıkları, yerel yönetimlerin mali özerklik hakkına malik olduklarını göstermektedir (Ökmen ve Parlak, 2010:14). Bu şekilde bölgenin ya da hizmetle ilgili kişilerin özerk olması için değil, kendi yapıları içinde özerk olmaları için özerklik verilmelidir.

Yer yönünden yerinden yönetimler, devletin tüzel kişiliği dışında tüzel kişiliğe sahip ve merkezi yönetimin mal varlıklarının yanında kendi mal varlıkları da olan birimlerdir. Fakat kendi mal varlıklarına ve bütçelerine sahip olmaları merkezi yönetim mekanizmasının denetimine tabii olmayacakları anlamına gelmez. Çünkü ülkenin birlik ve beraberliğini, ortak ihtiyaçlarını karşılamakla görevli merkezi bir yönetim şekli mevcuttur (Tekeli, 2015:12-13). Yer yönünden yerinden yönetim ilkesinin meydana getirdiği yerel yönetimler, çok kapsamlı görev ve işlevleri yerine getirdikleri hâlde hizmet yönünden yerinden yönetim biçimine uygun olan örgütlenmiş kuruluşların görevleri sınırlı ve tek bir düzeydedir. Mesela hizmet yönünden yerinden yönetim şekline uygun PTT'nin amacı iletişim ve haberleşmeyi sağlamaktır. Yer yönünden yerinden yönetim biçiminde ise belediyenin amacı, varlığını sürdürdüğü sürece ortak niteliğe sahip tüm hizmetleri yürütmektir (Eryılmaz, 2013:39). Yer yönünden yerel yönetimler demokrasiye dayalı, bürokrasi ve kırtasiyeciliğin azaldığı, ihtiyaçlar dâhilinde hizmetlerin sunulduğu özerk yapılardır. Fakat yerinden yönetimin sakıncalı yanları da vardır. Yerinden yönetim kuruluşları yeterli imkânlarla ulaşamıyorsa, hizmetin sunulmasında sorunlar yaşanabilir. Yerinden yönetim kuruluşlarının mali denetimi zahmetli bir süreç gerektirir. Bölgesel eşitsizliklerin ortaya çıkması milli birlik ve bütünlüğü bozabilir (Ökmen ve Parlak, 2010:15).

3.1.4. Yerel yönetimler ve demokrasi

Hill'e göre, yerel yönetimler ile demokrasinin zorunlu ilişkisi vardır. Yönetim sistemi demokratik bir yapıya sahip değilse yerel yönetimlerin varlığından da söz edilemez. Yönetim anlayışındaki değişen bakış açısı ile demokrasinin yapılanmasında yerel yönetimlerin büyük önemi vardır (Ökmen ve Parlak, 2010:46). Görmez'in de ifade ettiği gibi, küreselleşmenin yaşandığı her yerde yerel kültürler ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu durum, yerellik ve yerelleşme kavramının gelişimine katkıda bulunmuştur. Yerelleşmek, küreselliğin karşıtı olarak değil, doğal bir sonucu olarak oluşmuştur. Dünya

ne kadar küreselleşirse bireyler kendilerini ifade edecek özgür ortamlara ihtiyaç duyacaklardır. Bu arayış, yerelleşme sürecinin gerçekleşmesine olanak sunup hızla yerelleşme sağlanacaktır. Küreselleşmenin getirdiği yerelliğin en önemli özelliği, siyasal-örgütsel yapılarda meydana getirdiği dönüşüm kapsamında, demokrasi ve temsil anlayışında niteliksel değişimlere sebep olmasıdır. Bu dönüşüm merkezîyetçi bir yapıdan, katılım ve temsil hakkının, şeffaflığın, çoğulcu demokrasinin, demokratik insan hak ve özgürlüklerinin sağlandığı adem-i merkezîyetçiliğe doğru olan değişimdir. Bu durum demokrasiye ait kavramların tekrar yapılandırılmasına neden olacaktır (Görmez, 2005:13-17). R.Dahl'ın çoğulculuğu savunan görüşü bu sisteme örnek olmuştur. R. Dahl, demokrasi ile ilgili uygulamalar ve doğrudan temsile katılımın küçük birimlerde daha ulaşılabilir olması nedeni ile yerel demokrasinin önemine dikkat çekmektedir (Aktaran: Ökmen ve Parlak, 2010:49).

Keleş, yerel yönetim birimlerinin seçimle oluşturulmasının, kurumlara demokratik nitelik kazandırmadığını, gerçek halk katılımı ile demokratikleşebileceğini öngörür. Bu sav, katılımcılığın toplumun her seviyesinde gerçekleşebilmesine olanak sağlamaktadır. Demokrasi anlayışında katılımcılık, çoğunluk ve etkinlik yerel bağlamda birbirlerini destekleyen değerler olarak ortaya çıkmışlardır (Keleş, 2000:57-58). Nitekim John Stuart Mill, halkın vergi ödeme zorunluluğunun olduğu yerde, yerel söz hakkının da olması gerektiğini ve yerel seviyede yönetime katılması ile güçlü bir yönetim şeklinin oluşacağını belirtmektedir (Görmez, 2005:29). Ayrıca yerel yönetimleri siyasal eğitim aracı şeklinde görüp, görevleri dahilinde de demokrasinin büyüüp gelişebileceği zemini oluşturan kurumlar (Keleş, 2000:60) olarak da anlamlandırabiliriz. Mill ise, toplumun bütün katmanlarını içeren siyasal sistemde demokrasi olmadığı takdirde yerel demokrasi veya demokratik yerel yönetimden bahsedilmesinin mümkün olamayacağından söz etmiştir (Görmez, 2005:29).

Küreselleşmenin getirdiği yeni bir anlayışla serbest piyasa ekonomisinin tam anlamıyla gerçekleştirilmesi, kamu hizmetleri ve işlevlerinin yerelleştirilmesi neticesinde devletin küçültülmesi; kamu yönetiminde yaşanan paradigma değişimiyle şeffaf, katılımcı, bireysel hak ve özgürlüğe sahip demokratik bir düzen içeren topluma ulaşma çabası sarf edilmektedir (Şahin, 2009:176-177-178). Dolayısıyla yerel düzeyde demokrasi, vatandaşların içinde bulunduğu ve karar alma mekanizmalarında yer aldıkları, aynı zamanda bu süreci yönlendirdikleri durumda küreselleşmenin negatif etkisine karşı başkaldırmış sayılırlar. Yerel demokrasi de bu başkaldırış neticesinde gerçek anlamda

işlemeye başlamaktadır (Gerger, 2013:74-75). Siyasal yapının temel taşları olan belediyeler, demokrasinin gerekliliğini yerine getiren yönetime katılma, etkinlik ve denetimin sağlanması gibi unsurları vatandaşlara kazandıran kamu tüzel kişilikleridir. Alt kademedен başlayan bu özellikler başarıya ulaşırsa ülke çapında da demokrasinin işlemesine katkı sunan yönetim organları olarak takdir kazanırlar. Siyasal kazanım ve demokrasi kavramı yerel anlamda edinilen bir birikim olduğundan, yerel yönetimler demokrasi düzeyinin artmasında en büyük öncü konumunu sürdürürler (Sezgin, 2008 :70-72).

Yerel yönetimler günümüzde, demokratik anlayışın gelişip benimsendiği, siyasal olgunluğun ortaya çıktığı ve ülke barışında etkin rolü olan birimler olarak görülüp değerlendirilmektedir. Bu birimlerin başarılı olmaları demokratik anlayışın yayılmasında etkindir. Kısacası yerel yönetimler, demokrasinin gerekliliği olan, çoğunluk ilkesi, halkın yönetime katılması, şeffaflık, hesap verebilirlik ve bilgi edinme hakkı gibi değerleri kapsayarak yerel demokrasi ile demokratikleşmeyi gerçekleştirmektedir. Günümüzde küreselleşmenin getirdiği yerelleşme, demokratik yerel yönetim anlayışını ortaya çıkarmıştır. Bu anlayış, yerel yönetimlerde yerel demokrasinin tam kapsamı ile uygulanmasının gerekliliğini anlatan yaklaşımdır (Ökmen ve Parlak, 2010:50-51).

3.1.5. Yerelleşme ve yerel siyaset

Tarih boyunca siyaset kavramı birçok farklı anlamlarda kullanılmıştır. Siyaset devlet yönetimine ait her türlü faaliyetlerin sistemli bir şekilde yürütülmesini sağlayarak topluma hizmet sunan ve onları yönetme amacı güden ideolojidir. Diğer bir ifade ile iktidarı ele geçirmek ve gücünü kullanabilmek için izlenen yol olarak da tanımlanabilir. İktidar aygıtlarını kullanarak toplumda maddi ve manevi değerlerin dağıtım ve düzenlemelerinin yapılması da siyasetle açıklanabilmektedir (Akdoğan, 2008:10).

Yerel siyaset kavramı, küreselleşme ve yerelleşme ile ön plana çıkmış bir kavramdır. Küreselleşme toplumsal etkileşimin genişleyen ve derinleşen yüzüdür. Uzak mesafelerde katılımın artması ve karmaşık bağımlılığa yol açması siyasetin sonunun geldiği anlamına gelmemektedir (Held ve McGrew, 2014:105). Bilâkis yerellik gerçek siyaset olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyada yaşanan küresel değişimler neticesinde ulusal ve yerel boyutta siyasette değişime karşı direncini koruyamamış, mutlak monarşinin hâkim olduğu yönetim sistemleri bile demokratik sisteme dönüşmüştür. Toplum kontrol

edebilmenin en çıkar yolu “siyasal değişme” olarak görülmüştür. Yerel yönetimlerde katılımcı demokrasi anlayışının sağlanabildiği aşamada, toplum kontrol altına alınacaktır. Bu durumu gerçekleştirebilmek için de demokratik bir işleyişin devreye girmesi gerekmektedir. Geline nokta “özerk” ve “güçlü yerel yönetimler” in demokratikleşme olgusunun temel taşlarını oluşturan ve katkı sunan kurumlar olduğu kanısına varılmaktadır (Çukurçayır, 2011:46-49).

Yerel siyaset argümanını Keleş’e göre dar anlamda yerel siyaset, yerel düzeyde kararların meydana gelmesinde etkili olan tüm faktörleri kapsamaktadır. Geniş anlamda yerel siyaset ise, kentsel siyaset olgusu içerisinde bulunan ve kentleşme süreci ile ilgili bütün ilintileri yapısında barındıran konulardan oluşmaktadır. Özellikle de yerel yönetimler ve devlet arasındaki rabıta, yerel seçimler, kırsal ve kentsel kesimi ilgilendiren konular, siyasal idareye egemen olmak isteyen hegemonyanın, devlet ve yerel güç arasında yaşanan çelişkilerinden ibarettir (Keleş, 2000:101). Yerel yönetimlerin güçlenmesi sonucu, halkın yönetime katılmada daha aktif ve etkin olduğu demokratik sistemlerle birlikte yerel politikaların önemi de artmıştır. Yerel seviyede oluşturulan politikalar, demokratikleşmenin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılmasının da göstergesidir. Yerel siyaset, halkın çıkarlarını korumak ve fazlaştırmak, gerekli hizmetleri anında ve hızlı bir şekilde yerine getirebilmek için kendi içinde karar alma yetkisine sahip bir olgudur.

Yerel siyasetin amacı, ekonomik, yönetsel ve siyasal anlamda yaşam kalitesini yükseltmektir. Bu nedenle, yerel düzeydeki kaynak ve olanakları kullanarak halkın güvenliği, refahı ve adaletini sağlamak için yerel otorite ve iktidar üzerinden yerel halkın iyi yönetilebilme imkânını oluşturabilmektir (Akdoğan, 2008:10). Yerel siyaset, yerel sınırlar içinde gerçekleştirilmektedir. Ancak yerel siyasetin güçlenmesi sonucu ulusal siyaset tarafından benimsenerek meşrutiyetinin kabul edildiği söylenebilir.

Yerel siyaseti kent, bireylerin kentteki yaşamları ve sorunları kapsamaktadır. Yerel siyasetin içeriğini aşiret ve cemaatlerin temsilcileri, halkın ileri gelen önderleri, sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, esnaf ve zanaatkâr odaları, diğer meslek odaları, dernekler, siyasi partiler, İl ve ilçe belediyelerinin temsilcileri, yerel sendika, basın kuruluşları temsilcileri belirlemektedir. Küreselleşme kavramı ile yerel siyasette yükselen bir değer olmaktadır. Yerelleşme ise, küreselleşme süreci ile yoluna devam eden demokrasi kavramının kökleri olan yerel siyasetin oluşumuna katkı sunmaktadır (Mengi, İşcioğlu, 2018:57).

Yerel siyaseti, etnik kimlik, mezhep, ekonomik faktörler, feodal ve kültürel ilişkiler etkilemektedir. Bir şehirde ekonomik gücü olan şirketler yerel siyasette de söz hakkına sahiptirler. Örneğin Torku şirketi, Konya’da belediye başkanlığı ve milletvekilliği seçimlerinde ekonominin siyaset üzerindeki gücünün göstergesidir (Akdoğan, 2008:10). Muhafazakâr bakış açısının yoğun olduğu ve bu yapının yerel siyaseti de etkilediği iller olarak Erzurum ve Bingöl örneği verilebilir. Yerel siyaset sahnesinde muhafazakâr yapı kendini göstermektedir. Feodal yapıda ortaya çıkan ağalık ve şeyhlik yapıları örneği ise Güney Doğu ve Doğu Anadolu bölgelerindeki yerel siyaset şeklidir (Akdoğan, 2008:10).

İnancın mezhep boyutunda siyasette kadının aktif rol oynamasına ortam oluşturduğuna ilişkin Tunceli örnek il olarak gösterebilir. Alevi kültürünün, yönetim anlayışında etkin bir yere sahip olması yerel siyaseti şekillendirmektedir (Akdoğan, 2008:14). Tunceli’de kadınların yerel siyasetteki yerine ilişkin yapılan bir çalışmada, Alevi kültürünün kadına tanıdığı tolere, onun siyasette aktif rol almasına katkı sunduğunu göstermektedir (Menteşe, 2014:102). Yerel siyaset, yerel sorunlarla ilgilenmelerinin yanı sıra merkezi siyasetle de ilişkisini sürdürmek durumundadır. Yerel demokrasi ve yerel siyasetin güçlenmesi demokratikleşmeye katkı sunarak ulusal siyasetin istikrarı ve sürekliliğini sağlamaktadır (Akdoğan, 2008:14).

Küreselleşme sürecinde yaşanan yerelleşme eğilimlerini akademik literatürlerde tartışmalara neden olan gelişmeleri yerel yönetimler bakımından Avrupa ülkeleri üzerindeki etkisi Fransa ve İngiltere örneği ile üçüncü bölümde değerlendirilecektir.

4. BÖLÜM 3

4.1. Küreselleşmenin Yerelleşmeye Etkisinin Seçilmiş Bazı Avrupa Ülke Yönetimlerine Etkileri

Küreselleşmenin getirdiği dönüşümden neredeyse bütün devletler nasibini almıştır. Bu durumdan en çok da Batı Avrupa ülkeleri yaşanan küresel değişim ve yapılanmalardan etkilenenler olmuşlardır. Bunun temel nedeni toplumsal değişimin tarihsel seyri içinde kendi iç dinamikleriyle aşağıdan yukarıya, bir anlamda sendelemeden yaşayan ülkelerin ön planında Batı Avrupa ülkelerinden İngiltere ve Fransa'nın başı çekmiş olmasıdır. Bu nedenle çalışmanın bu alt başlığı altında, küreselleşmenin etkilerinin gözlemlendiği ve derinlemesine yaşandığı seçilmiş bazı Avrupa ülke örneklerinden Fransa ve İngiltere üzerinde durulmuştur.

4.1.1. Fransa örneği

Fransa, 1789 devrimi ile birlikte mutlak monarşiye dayalı otorite anlayışına son vererek demokratik bir yapının adımlarını atmıştır. Amerikalı George Taylor, Fransız devrimini “ siyasal sonuçları olan toplumsal bir devrim değil, toplumsal sonuçları olan siyasal devrim” olarak okumaktadır (Price, 2012:116). Mutlak monarşi anlayışının etkisini yitirmesi ile kişi hak ve özgürlüklerinin ön planda olduğu düşüncelerin ortaya çıkması, siyasal devrimin de kıvılcımlarını ateşlemeye zemin hazırlayan etmen olmuştur.

Devrimden sonra Napoleon Bonaparte'ın yönetime gelmesi ile yeni bir devlet anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu anlayış, toplumsal bütünlüğü sağlayarak, ulus oluşturma amacı gütmektedir. Tarihin değişik dönemlerinde Fransız merkezîyetçiliği olarak tanımlanan bu siyasal düşünce, başka ülkeler tarafından da örnek alınmıştır (Yaylı ve Polat, 2019:96).

Fransız devrimi neticesinde Napolyoncu yerel yönetim anlayışı olarak kabul gören yönetim biçiminin temel ilkelerini oluşturan unsurlar şunlardır:

1. Devrimle beraber, belediye sistemi ülke sınırları içinde tek geçerliliği olan ve yaygın bir biçime getirilmiştir.
2. Yerel toplulukların olduğu her yerde bir belediye inşa edilmiştir.

3. Devrim öncesi anlayış çerçevesinde, 1789 devrimiyle seçim yapılarak yerel meclislerin kurulması düşüncesi ortaya çıkmış, korporatif bir devlet yapısının oluşturulması teklifi benimsenmemiştir. Seçimler neticesinde kurulacak meclisler, 21 Mart 1831 tarihli yasa ile belediye başkanlarının seçilerek göreve gelmesi yerine, bizzat valiler ve kral'ın tayin ettiği kişiler olması yönündedir.
4. Yeniden yapılandırma sürecinde belediyelerin yetki ve görevleri iki kısma ayrılmaktadır. İlk kısımda belediyelerin yapması gereken asli görevleri yer almaktadır. İkinci kısımda ise, devletin belediyelere yetki aktarımı yaptığı görevlerden oluşan bölümdür.
5. Yönetim biçiminin farklı bir özelliği ise, İl'in, devleti temsil eden bir yönetim kurumu olması yanında, hizmetlerin sunumunda işleyişi sağlayan yapının temel taşı olarak kabul görülmüş olmasıdır.
6. Vali, merkezi yönetimin temsilciliğini yapması paralelinde, İl'in yürütme organının işleyişini de sağlayan tam yetkili kişidir (Esen, 2020:66).

Jakobenler ve Napolyon döneminde sınırları şekillenen merkeziyetçi yapı örgütlenmeleri yaklaşık iki yüzyıl farklı biçimlerde varlığını sürdürmüştür. Fransız merkeziyetçiliği olarak da bilinen bu yapı günümüze kadar taşınmıştır (Ökmen ve Parlak, 2010:92-93). Merkeziyetçi devleti oluşturma çabası, siyasi ve ekonomik birçok değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Napoleon' un öne çıkardığı güçlü devlet yapısı, yerel yargı kurumlarının sona ermesini sağlamıştır. Cemaatleri büyük kominler biçiminde örgütlemiş, standartlara bağlı yaygın vergi sistemini getirmiş, ruhban sınıfını devlete bağlayarak soylularla ruhban sınıfı arasındaki otoriteye son vermiştir. Napoleon, Jakopenlerin gerçekleştiremediği reformları gerçekleştirerek merkezileştirmeyi sistemleştirerek başarılı olmuştur (Görmez, 2005:119).

Fransa'da 18.yüzyılda Bonapart tarafından merkeziyetçi bir devlet biçimi yapılandırılırken yerel birimler çerçevesinde de yapılandırılmaları gidilmiş, ilin yerel yönetimi ve belediye yönetimi inşa edilmiştir (Ökmen ve Parlak, 2010:360). Belediyelerin görevlerini 1791 anayasası "kominlerin özel işlerini ilgilendiren görevler" adı altında toplayarak yasalaştırmıştır (Yazıcıoğlu, 2000:126). Napolyon ve sonraki dönemlerde, modern anlayışla yerinden yönetim örgütleri sağlanamamış, bu yüzden merkez tarafından atanmış belediye başkanları merkezin temsilcisi olarak görev yapmışlardır. 1789 devrimi 18. ve 19. yüzyıllardaki yaşanan toplumsal hareketler çerçevesinde 1830-1848 arası ve 1871' den itibaren halkın yerel yönetimlere katılımı gerçekleşmeye başlamıştır. Yerel

meclisler 1830’lu yılların başında ilk kez halk tarafından seçilen temsilcilerden oluşmuştur (Ökmen, 2015:98-99).

Fransa’da 19.yüzyılda reformlar ekseninde şekillenen “commune” adı verilen idareler, belediyelerin günümüze uyarlanmış biçimidir (Ökmen ve Parlak, 2010:93). III. Cumhuriyetin 5 Nisan 1884 yasası ile belediyeler için ilgili yasal düzenlemeler getirilmiş, temel bir metinde toplanarak belediyelere olabildiğince özgürlük sağlanmıştır. Belediye organlarının seçimle iş başına gelmesi ve belediyelerin yetkilerinin genişlemesi söz konusudur (Ökmen, 2015:99). Öncesinde belediyelerin yetki alanlarının sınırları kesin bir şekilde belirtilirken, bu anayasayla tersi yönünde görev ve yetkileri içeren haklara sahip olabilmenin önü açılmıştır.

1870’li yıllardan itibaren Fransa’da demokratik düşüncelerin gelişmesi ve solun geleneksel dönüşümü yönetimde yeniden yapılanmalara neden olmuştur. Yerel yönetim organlarını düzenleyen yasalar yürürlüğe konulmuştur. Bu yasalar 1982 yılına kadar etkinliğini koruyarak bu alandaki uygulamalara yasal zemin oluşturmuşlardır (Ökmen, 2015:99).

Fransa’da diğer Avrupa ülkeleri gibi yönetimin yapılanması için çeşitli düzenlemelerin etkisi altında kalmıştır. I. ve V. Cumhuriyet arasında dönüşüm yaşamasına rağmen merkeziyetçi ağırlığı kendisini hissettirmektedir. Bu durum karşısında yerel yönetimlerde ise devletin kontrolü gevşetilerek demokratik nitelikleri korunmaya çalışılmıştır (Görmez, 2005:121-122). 1958 anayasası, yerel yönetimlerde kominler ve bunların etrafında örgütlenmelerin dışında III. Cumhuriyet’ten beri devam eden süreçte bir değişim rüzgârının yaşanmasını sağlamamıştır. Bu süreçte komünler Fransa’daki yerel yönetimlerin örgütlenmesinde büyük katkı sunmuşlardır (Perroud, 2013:2).

Yaşanan diğer bir gelişme, 1950’li yıllarla beraber Ombudsmanlık kurumu dünya da hız kazanmaya başlamıştır. 1919 yılında Finlandiya’da 1956 yılında Danimarka’da benimsenmeye başlanan ve yükselen bir değer olan Ombudsmanlık, Almanya, Hollanda, Danimarka, İsviçre, Yunanistan, İsrail, Yeni Zellanda, Romanya, ABD’deki bazı eyaletlerin yanı sıra Fransa’da da kabul edilmiştir. Ombudsmanlık, idarenin yetersiz kaldığı durumlarda eksikliklerin giderilmesi, vatandaşların haklarının daha hızlı ve pratik bir şekilde, basit, maliyetsiz, anında çözüme kavuşturabilmesi adına oluşturulan kurumlardır. Birey ile egemen güç arasındaki köprü görevi görerek arabuluculuk işlevini yerine getirmektedir (Efe, 2011:3-4). Küresel dünyanın yerel yönetim birimlerinde

yarattığı değişimlerin bir sonucu olan Ombudsmanlık, Fransa yerel yönetimlerinde kabul gören bir yönetim organı olmuştur.

Nitekim, Fransa'da 1960' lı yılların başlarında adem-i merkezileşme yönünde ciddi anlamda fikirler gelişmeye başlamıştır. General De Gaulle' ün 24 Mart 1968' de Lyon' da yaptığı konuşma, kamu yönetimi reformlarının kıvılcımına neden olarak merkezi yönetimin yerele doğru yön değiştirmesinin önünü açmıştır (De Montricher, 1995:407).

1960' lı yıllarda yavaş yavaş başlayan adem-i merkeziyet dinamiği, 1970' li yıllarla beraber ritim kazanmaya başlamış ve günümüze kadar süregelmiştir (Pinson, Le Gales, 2005:5). Fransa, 1980'li yıllardan itibaren küreselleşmenin de etkisi ile merkeziyetçi yapısını kaybetmeye başlamıştır. 1982 reformları ile ademi merkeziyetçilik, devletin modern sisteme ayak uydurması olarak görülmüştür (Görmez, 2005:123). Sonuç olarak Fransa'da ademi merkeziyetçilik reformlarla birlikte ağır bir şekilde ortaya çıksa da zaman içerisinde dönüşüm yaşayan karakterize olmuş bir süreçtir (Pinson, Le Gales, 2005:5).

4.1.1.1. 1982 reformları adem-i merkezileşme adımları

Küreselleşen dünya düzeniyle katı merkeziyetçi yapının bu sisteme ayak uyduramaması ve bu süreçte devletin statüsünün sorgulanmaya başlaması 1970'li yıllarda küreselleşme akımının etkisiyle merkez-yerel bağı ve konumunun yeniden yapılandırılması düşüncesi oluşmuştur (Yaylı, Polat, 2019). Küreselleşmenin dinamikliğini sürdürmesi yaşanan süreçte değişikliklerin kaçınılmazlığını ortaya koymaktadır. Bu düşünceleri gerçekleştirebilmek adına atılacak ilk adım reformların yapılması ve sonrasında reformları yasal hale getirebilmek için anayasal güvence altına alınması gerekmektedir. Dünyada yaşanan küresel döngünün eseri olan yeni sistem anayasal değişikliklerin temellerini oluşturmuştur.

Anayasa değişikliğinin zaruri olmasının bir nedeni de yasal değişimlerin sınırlara sahip olduğunun fark edilmesidir. Ademi merkeziyetçiliği kabullenir duruş sergileyip özerk yönetim biçimini etkileyen yasaların çıkmasına karşı siyasal figürler karşısında duramamışlardır. Ademi merkeziyetçiliğin devamlılığının sağlanması ve tam anlamı ile gerçekleşebilmesi için anayasa değişikliği kaçınılmaz olmuştur (Ökmen, 2015:105).

Küreselleşmenin sonuçlarından biri olan yerel yönetimlerin yapısal ve işlevsel dönüşümü neticesinde yerelleşme anlayışının yükselen bir kavram olması ve gelinen nokta anayasanın yeniden değişikliğe gidilmesi hususunda tahakküm oluşturmuştur. Toplam 10

madde bu yönde değiştirilmiştir. İlk maddeden başlayarak yerel yönetimlerin özeleştirilmesi yönünde yapılan düzenlemeler bu süreci bütünleyen küreselleşme ideolojisinin etkilerinin eseridir. Yerel yönetimlere sağlanan yetkiler anayasal güvenceye sahip olmuşlardır. Bu durumun sonucu olarak arzulanan yerelleşme durumu anayasa düzenlenerek uygunluğu sağlanmıştır (Karahanoğulları, 2004:1-2).

Fransa'nın, Korsika sorununun çözümü çerçevesinde 1982 ademi merkezîyet yasası, 1991 özel yasası ve 2000 yılında hâla devam eden Matignon süreci bu duruma siyasi cevap arayışı olmuştur. Korsika'ya 1982 Anayasası ile özel statü verilerek bölgesel yönetim oluşturulmuş, kendi bölgesel meclisini kurarak diğer bölge yönetimlerinden ayrıcalıklı "Korsika Meclisi" adı altında bazı yerel yasama yetkilerine sahip olma hakkı kazanmıştır. Korsika, bu yasayla etnik kimliğini kabul ettirmiş olsa da siyasi yapıda fazla değişiklik olmamasından dolayı arzu ettiği yönetim şartlarını gerçekleştirememiştir. 1991 yılında Korsika bölgesel yönetimini güçlendirebilmek ve bu bölgeye özel kurumların oluşturulması adına özel yasa çıkarılmıştır. Bu yasada kullanılan "Korsika halkı" ifadesi çok tartışmalara yol açarak yasanın iptal edilmesine neden olmuştur. Bu durum bölgenin beklentilerini karşılayamamıştır. Matignon süreci; Korsika valisinin öldürülmesi ile Korsika meclisinin üyeleri ile Fransa başbakanını Lionel Jospin'in 1999 Aralık ayında görüşmelerde bulunması ile başlamıştır. Bu süreç müzakereler sonucunda yapılacak reformların gerçekleşmemesi ve eylemlerin neticeye bağlanamamasına rağmen, Korsika bölgesel yönetimine geniş yetkiler sunan anayasa değişikliklerinin temellerini atmıştır. Korsika sorununa artık farklı perspektiflerden bakılıp değerlendirilmesi büyük önem arz etmektedir (Emeklier, 2012:365-367).

Yerel yönetimlerin 1990'lı yıllar süresince daha fazla ekonomik kaynak ve özerklik istekleri yapılacak reformların temellerini atmıştır. 2003 yılında Fransız anayasasında yapılan değişiklikler yerel yönetimlerin isteklerine cevap verir nitelikte olmuştur. Yerel yönetimler anayasal dayanağına sahip olmuşlardır (Yaylı, Polat, 2019:97).

AB'nin kurucularından olan Fransa, küreselleşme süreci içinde Avrupa'nın yeniden yapılanmasında büyük role sahiptir. Fransa yapısal ve işlevsel dönüşümünü sürece uyum sağlamak adına anayasal ve yasal reformlarla sağlamıştır (Ökmen, 2015:110-111). Fransa, küreselleşmenin karşısında durmak istemesine rağmen, bu döngüye ayak uydurmak zorunda kalmıştır. Geleneksel devlet yapısını korumaya çalışmış, fakat küreselleşmenin karşısında başarılı olamamıştır (Görmez, 2005:144-146).

Küreselleşme ile değişen yönetim biçimi yerelleşmenin önemini ortaya çıkarmıştır. Fransa, adem-i merkeziyetçi yeni kamu yönetim yapılarını ön plana alarak yerel yönetimlerin yeniden inşasını anayasalarında yaptığı düzenlemelerle sağlamıştır. Yerel yönetimler kendilerine sağlanan yetki aktarımı neticesinde özerk bir yapıya dönüşürken yerelleşme sürecinin başlamasının da en büyük aktörü olmuşlardır. Yerel yönetimlerde değişikliklere gidilmesine rağmen olumlu sonuçlar elde edilmese de yerel yönetim anlayışında yapısal ve işlevsel dönüşümler gerçekleşmiştir.

4.1.2. İngiltere örneği

İngiltere, geleneksel ve üniter yapıda, temelleri güçlü olan yerel yönetimlere sahip ülkelerden biridir. Tarihsel süreç içerisinde İngiltere yerel yönetimlerinin günümüze kadar olan değişim ve gelişimi literatürler incelenerek değerlendirilmiştir. Sanayi devrimi ile dünya da popülaritesi artan İngiltere, kendine sömürgeciliğe dayalı bir yol çizerek, himayesindeki bütün kültürlerden geniş yelpazeler oluşturarak refah devletinin oluşumuna katkı sunmuştur. Devletin yapısı monarşiyi içermekte ise de demokratik, eşitlikçi, insan haklarına saygılı, seküler bakış açısını kapsayan sosyal hukuk devleti özelliklerini sunmaktadır (Parlak, Caner, 2005:102-103).

Yerel yönetimlerde devam eden reformlar İskoçya ve Galler'i kapsamamaktadır. Çünkü İskoçya kendi parlamentosuna, Galler ise kendi meclisine sahiptir. 1830'lu yıllar itibari ile merkezi yönetim yerel yönetimler açısından düzenlemeler yapmıştır. Yapılan reformlardan biri de 1835 yılında yerel yönetimlerin görev ve işleyişini ilgilendiren Belediye Şirketler Yasasıdır. Bu yasa çerçevesinde yerel yönetimlerin önemi artmış ve belediyelerin kurulması yönünde oluşumlar başlamıştır (Arslan, 2018:2873). Devam eden süreçte 1894 yılında belediye meclisleri kurulmuştur. 1888 ve 1889 yıllarındaki yasa İrlanda ve İskoçya yerel yönetimlerini ilgilendiren yasadır. Belediye encümenlerini kapsayan yasa çerçevesinde yerel yönetim temsilcilerinin vatandaşlar tarafından seçilmesi, demokrasi ve eşitlik ilkesiyle bütünleşerek tarihsel bağlamda yaşanan önemli bir gelişmedir (Bulut, Bimay, 2020:2269-2270).

İngiltere'de ilk Büyükşehir örneği 1899 yılında Londra'da kurulmuştur (Ökmen, Parlak,2010:85). Büyük kentlerde yaşanan yerel yönetim organların yetersizliği, yetki karmaşası, merkezi yönetimin pasif kalması, artan nüfus oranı doğrultusunda verilecek hizmetlerin artması sonucu büyükşehir yönetimlerine ihtiyaç duyulmuştur. Bu sebeple

Büyük Londra Yönetimi olarak adlandırılan bu yönetim kademesi düzenlenmiştir. Sonrasında yapılan düzenlemelerle 1963 yılında Büyük Londra Meclisi oluşturulmuş ve özel statüye sahip yönetim birimi olarak görevini sürdürmüştür (Yamaç, 2014:7). İngiltere’de, güçlü merkezi yapıya sahip, yazılı anayasası olmayan fakat anayasal hukuk sisteminin kabul görüldüğü ve dengenin kurulduğu, gelenek halini almış, günümüze kadar geçerliliğini korumuş yönetim şekli bulunmaktadır (Yamaç, 2014:1). Değişen ve gelişen dünyada yeni görev ve yetkilerle dokusu farklılaşan yerel yönetimler bu sürece zaman içerisinde uyumlu hale gelmişlerdir. 20. yüzyıla kadarki süreçte temel insan hak ve özgürlükleri çeşitli yasal düzenlemelerle yazılı hale getirilmeye çalışılsa da İngiliz Hukukunun yani ortak hukuk kavramının temel aktörü mahkemeler olmuştur (Sav, 2009:135). İngiltere’de sanayi devrimiyle yaşanan endüstrileşme, kentleşme, toplumsal hareketlilik, nüfusun artış göstermesi gibi nedenler sosyo-ekonomik dokunun değişimindeki baş aktörlerdir. Bu değişim rüzgârı ile yerel yönetim organlarının da görev ve yetki alanları dönüşüme uğramıştır (Yamaç, 2014:1). Sosyal yapıların değişime uğraması toplumsal ilişkilerle ilintili bir durumdur. Toplumsal hayat içerisinde oluşan toplumsal hafıza, zaman, mekân ve grup kavramlarının birbirlerine tesirleri neticesinde ortaya çıkan bir olgudur. Hafıza bireysel değil toplumsal yaşamda biçimlenerek oluşmaktadır (Karcı, Karakoç, 2021:596). Toplumsal hafızanın oluşumuyla ortaya çıkan bilinç seviyesinin artması, yerel yönetim organlarının da değişime ayak uydurmasındaki en büyük etkenlerden biridir.

Toplumsal hayatın dünyaya hâkim olan küreselleşme olgusuyla birlikte değişim yaşaması, yönetim birimlerinde de değişikliklere yol açmıştır. Ortaya çıkan Neo-liberal politikalarla beraber İngiltere’de Thatcher hükümetinin hâkim olduğu süreçte, kamu yönetiminde yaşanan paradigma değişimi neticesinde yerel yönetimlerin yetersiz olduğu görülmüştür. Yeni sağ düşüncenin yükselişiyle paralel seyreden böyle bir düşüncenin oluşumu yadsınamaz bir gerçektir (Sezer, 2008:238). Bu yüzden yerel yönetimlerin yetki ve görevlerinin merkezi yönetime doğru devredilmesi ya da özelleştirilmesi yönünde yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Merkezi yönetimin baskın olduğu bu durum karşısında yerel yönetimlerin yetki ve görev alanları küçülmeye başlamıştır. Merkezi yönetimin yerel birimlere gerekli zamanlarda yetkisini kullanarak müdahalede bulunma durumu artma eğilimi göstermiştir. Fakat 1990’lı yıllardan itibaren küreselleşmenin yükselen bir değer olması ve Avrupa Birliğinin yapısında meydana getirdiği dönüşüm çerçevesinde, 1992 Maastrich Antlaşması ile bir nevi demokrasinin kaynağı olan yerel yönetimlerin önemi bir

kez daha ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda yerindenlik ilkesi çerçevesinde zaman içinde yapılan değişikliklerle yetki ve sorumlulukları tam olarak şekillenmiştir (Yamaç, 2014:5).

Thatcher'ın yapılan reformlardaki ısrarı sonucu kamu kuruluşlarındaki yönetim şekli, verimlilik ve işleyişi incelenmiştir. Yerel yönetim organlarının nerede yetersiz olduğu, nelere ihtiyacı olduğu ve nasıl düzelebileceği konusunda etüt yapılarak yeni düzenlemelerle bu sorunlar çözüme kavuşturulmuştur. Akabinde 30 Mart 1999 yılında kamu kuruluşları için yapılan düzenlemeleri kapsayan “Beyaz Kitap” basılarak küreselleşmenin etkisiyle yaşanan toplumsal değişime mevcut olan yönetim şeklinin cevap veremeyeceğini, zaman ve şartlar çerçevesinde yönetimin basit ve yeterli hale gelmesini öngörmektedir (Aktan, 2003:447-451). İngiltere’de yerel yönetim yapısının dönüşüm noktasını, Thatcher döneminde izlenen neo-liberal politikaların oluşturduğu gözlenmektedir.

1990’lı yıllarda yaşanan yönetimde paradigma kayması ile bu değişime direnç gösteren anlayışın varlığı göz ardı edilmeden yerel yönetimlerin tekrar yapılandırılması gerekmektedir. İktidar demokratik olarak seçilmiş yerel yönetimlere yetki tanıyarak yerel yönetim yapılarını genişletmelerine olanak sunacak ve onlara siyasi alan imkânını verecektir. 1996 yılında siyasi iktidar yerel yönetim organları ve bölge konseylerinin analizlerini yaptırarak, en iyi ve bilinçli bir şekilde yerel politikaları oluşturarak gereken yönetim biçimini ortaya koymayı hedeflemiştir (Hambleton, 1998:42). Nitekim İngiliz yerel yönetim yapılanması tarihsel akışa göre bakıldığında köklü bir geleneğe sahip fakat değişim yaşadığı da apaçık ortada olan kurumlardır. 1980 yılından itibaren yeni kamu yönetimi anlayışı kapsamında çeşitli reformlara maruz kalmıştır. Değişen yeni yönetim modeliyle düşünmeye ve teşvik etmeye aynı zamanda güçlü yönetsel çözümler üretmeye yönelik politikalar geliştirmeye devam etmiştir (Boyne, James, John, Petrovsky, 2010:141). Ayrıca merkezi yönetimin ulusal programlarını tatbik etmede araç olarak kullanmaları sebebiyle de sık sık değişikliğe uğramış ve yetkileri arttırılıp azaltılmıştır (Parlak, 2014:33). Yönetim şeklinde pragmatik ideoloji hâkim olan İngiltere, tarihsel süreçte zamanın şartlarının enstrümanı konumunu korumuştur (Parlak, Caner, 2009:109). Genel olarak ele alacak olursak yerel yönetim birimleri, üç kademeli ve birbirleri ile eklentili olan sistem üzerine kurulu bir işleyişe sahiptirler.

Kısacası İngiliz yerel yönetimleri, güçlü devlet geleneğinin ön planda olduğu aynı zamanda küresel döngünün içinde revize olabilmeyi başarmış ve duruşunu yeni

platformlara taşınmış, merkeziyetçiliğin gölgesinde yerelleşmeyi sağlamış, çok eski geçmişe sahip bir devlettir.

5. BÖLÜM 4

5.1. Küreselleşme Bağlamında Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Dönüşümü ve Belediyeler

Tezin bu başlığı altında küreselleşme sürecinde Türkiye’de yerel yönetimlerin dönüşümü ve belediyeler cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet sonrası dönemde ele alınarak aktarılmıştır.

5.1.1. Cumhuriyet öncesi (1840-1923) yerel yönetimler

Osmanlı imparatorluğunun hüküm sürdüğü süreçte, merkeziyetçi yapının korunduğu, padişahın otoritesini içeren bir yönetim modeli uygulanmaktadır. Yerel yönetim birimleri Batı Avrupa’da ki devletler gibi ön planda değildir. 18. Yüzyıl yerel yönetim örneklerinin az da olsa ortaya çıktığı bir dilimi kapsamaktadır. Fakat 19. yüzyılda Tanzimat’ın ilanı öncesi asıl yerel yönetim biçimlerinin şekillendiği tahmin edilmektedir (Doru, 2015:66-67). Bu başlık altında Tanzimat öncesinde başlayan ve Cumhuriyet’in ilanına kadarki geçen süreç yerel yönetim birimleri olan belediyeler, il özel idareleri ve köy yönetimleri kapsamında incelenmiştir.

5.1.1.1. Belediyeler

Osmanlı devletinde belediye, Tanzimat’tan önce birden çok otorite ve kurumlarla yerel yönetim hizmetini yerine getiren anlayışa sahip bir kavram içermektedir. Yerel yönetimler; ulusal sınırlar içerisinde yaşayan bireylerin, yereldeki ihtiyaç ve gereksinmelerini karşılamak için vatandaşlar tarafından doğrudan karar organlarının seçildiği, merkezi idarenin dışında kamu tüzel kişiliğe sahip, özerk ve demokratik yönetim birimleridir. Bu bağlamda Osmanlı devletinde yerel ihtiyaçlar kadı, vakıf ve lonca gibi birimler tarafından gerçekleştirilmekteydi (Genç, 2015:278, Oktay, 2008:127).

Osmanlı da geleneksel dönem belediye hizmetleri, İstanbul dışındaki yerlerde merkezden atanmış görevliler vasıtasıyla yerine getirilmiş, yerleşim yerlerine ayrıca hukuki olanak ve tüzel kişilik verilmemiştir. Kent, kasaba ve köy gibi alanlarda toplum tarafından kabul gören örgütlenmeler, belediye hizmetlerinin yürütülmesinde etkili

olmuştur. Bu yüzden, Osmanlı devletinde Tanzimat öncesi yaşanan süreçte tam olarak belediyeçilik anlayışından bahsetmek doğru değildir. Çünkü var olan yönetim biçiminde buna ihtiyaç duyulmamış olmasının yanı sıra yerel yapının, merkezi idare karşısında özerkliğini sağlamasının imkânsız olması bu durumu açıklamaktadır (Öztürk, 2019:261). Dolayısıyla, Osmanlı devletinde yerel yönetim anlayışı tarihsel perspektiften bakıldığında çok eski bir geçmişe sahip değildir. Merkezi yönetim tarafından gerekli görülüp atanan kişi ve kurumlar aracılığıyla yerelde yaşayan insanlara hizmet sunulmaktadır (Güven ve Dülger, 2017:45). Bu nedenle Osmanlı döneminde Tanzimat ilan edilene kadar şehirlerde yaşanan problemlere çözüm üretmek kadı, vakıf ve loncaların görevleri arasındadır. Kadılar şehirdeki en fazla yetkiye sahip belediyenin bütün görev ve hizmetlerini yerine getirmekle sorumlu aynı zamanda adaleti de sağlayan yerel yönetim organının alt kademesi konumundaki kişilerdir. Vakıflar ise ihtiyaç sahiplerine yardım, hastane, barınma gibi işlerin sistemli bir şekilde işlevini yerine getirmekle yükümlüdürler (Beyazyıldız, 2010:23). Dolayısıyla zamanın şartlarına uygun olarak padişaha bağlılığını hiçbir zaman yitirmeyen ama yerelde düzeni sağlamakla görevli olan bu birimler, merkezi yönetimin yerelde temsilcisi olan yönetim birimleridir.

5.1.1.2. Osmanlı'da kadılık kurumu

Osmanlı devlet yönetiminde kazanın başında bulunan kadı, toplumun düzenini ve güvenliğini sağlayan, idari, beledi ve yargı görevlerine sahip, merkezin yerelde temsilciliğini yapan ve bu konuda söz sahibi olan kamu görevlisidir (Bozatay ve Demir, 2014:71-72).

Kadının yargıçlık, belediye başkanlığı, noterlik görevleri yanı sıra merkezin beyan ettiği ferman ve emirleri de vatandaşlara iletmekle yükümlüdür. Aynı zamanda teftiş ve vergi konuları da kadının görev alanını tanımlamaktadır. Dolayısıyla kadılık kurumu, Osmanlı devlet sisteminde taşra yönetiminin merkezi durumundadır. Tarihi süreçte baktığımızda Osmanlı devletinde Osman Gazi tarafından ilk atanan kadı ve subaşının olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda belediye yönetimi ile ilgili ilk konulan vergi de “bac vergisi” dir (Eryılmaz, 2013:230-231). Nitekim, kadınların pek çok farklı görev tanımları olduğu ve bu durumun sadece kadıya özgü olmadığı, Orta Çağ Avrupa kentlerinde yetkili Bürgermeister ve Londra Lord Maire gibi kişilerde de gözlendiği mevzubahistir (Bozatay ve Demir, 2014:76). Geniş bir yelpazeye yayılan görev alanı, belediye yönetiminden adli

işlere kadar değişiklik göstermekte ve bu görevlerinde subaşı, naib ve imamlar yardımcı olmuşlardır. Kadılık kurumu, belediyenin yönetilmesi, alt yapı ve temizlik işleri, fiyat denetimi, esnaflar arası nizâmın sağlanması, okul, cami ve pazarların kontrol ve idare edilmesi gibi pek çok işleyişi tek başına gerçekleştirmiştir. Subaşı kentin asayişiyile ilgilenmekte ve günümüz bakış açısıyla emniyet Amirliği görevini yerine getirmekteydiler. Naib, kadının yetkileri çerçevesinde ulaşamadığı işlerde karar vermekte, yargı işlerinde de kadının yardımcılığını üstlenmişlerdir. İmamların görevi ise, mahallelerin yönetimi ve düzenini sağlamakla mesul olan kişilerdir (Eryılmaz, 2013:230-231, Deniz, Akarçay ve Karakaş, 2017:316). Dolayısıyla, Osmanlı devlet idaresinin taşra yönetiminin aslı olan kadılık makamı, çok büyük öneme sahip örgütlenme aracı statüsünü korumuştur. Osmanlı Devletinin kendine has yönetim biçimini oluşturmak için gerekli düzenleme ve yenilikler çerçevesinde mülki idare yapılanmasında eyaletler ve sancaklarda askeri birimler, Anadolu, Mısır ve Rumeli kaza yapılanmasında ise kazaskerlere görev ve yetki verilmiştir. Kazaskerlerin alt birimi olarak da kadılar “yerel” yapı kapsamında önemini koruyan kurumlar olmuşlardır. Kadının beledi işlerinde ise kendisine yardımcı olacak birim muhtesiptir (Öztürk, 2019:262). Muhtesip, ekonomik ve sosyal yaşamı içeren işlerin sunulmasında yetkili olması yanında vergi, fiyat kontrolü, adli ve yerelde gerekli belediye hizmetlerini yerine getirmekle sorumludur. Aynı zamanda adaleti sağlamak gibi iyi olan şeylerin gerçekleşmesine olanak sunmak, kötü olan haksızlık ve zulüm gibi olayları önlemek muhtesibin görevlerindedir (Gündüzöz, 2012:118). Buradan yola çıkarak kadınların yerel anlamda görevleri (Güven ve Dülger, 2017:46);

- Kamu hak ve hukukunu korumak
- Yargılama görevini yerine getirerek, miraslar hakkında karar vermek ve adaleti sağlamak
- Mevcut olduğu yerin güvenlik ve asayişini sağlayarak, okul, vakıf, cami ve esnafları teftiş etmek, aynı zamanda gerekli fiyat düzenlemesini yapmak
- Nikâh kıymak
- Merkezin emir ve buyruklarını alt birimlere ileterek uygulanmasını sağlamak, aksi durumda gerekli cezaların kesilmesini öngörmektir.

Kısacası kadılık müessesesi, Osmanlı devletinin de yerel yönetim birimi olarak karşımıza çıksa da uzun soluklu belediye anlayışının yansıması olmamıştır. 1826 yılında kadının yetkisi “İhtisap Nazırlığı”nın kurulması ile azalmıştır. Yukarıda da sözünü ettiğimiz muhtesip birimi, kadı kurumundan ayrılmış ve ayrı bir kurum bünyesinde işlev

göstermeye başlamıştır. Bu gelişmelerin neticesinde ise vakıf nazırlığı birimi oluşturulmuş, kadının yetkisi yargıçlık ve noterlik şeklinde devam etmiştir. Yaşanan değişikliklerle beraber devam eden zaman içerisinde, kadılık kurumundan ihtisap nazırlığına, sonrasında şehremanetiye ardından da belediye başkanlığı sistemine doğru yerel yönetim birimi olan belediye anlayışının evrilmekte olduğu görülmüştür (Öztürk, 2019:263).

5.1.1.3. Osmanlı'da vakıf müessesesi

Osmanlı dönemi belediye anlayışı çerçevesinde her yerleşim alanında gerçekleştirilen hizmetler, vakıf sistemi ile gerçekleştirilmiş ve şehir yerleşimlerinde gelişimini tamamlayarak yaygınlaşmıştır. Vakıf devlet yönetiminde önemli bir yer teşkil etmiş ve toplumsal yaşama değer katarak, kentleşmede yapısal ve kurumsal bağ konumunu korumuştur (Bayartan, 2008:159-161).

Kavram olarak Osmanlı ve Türk Medeni Hukukundaki vakıf kavramını tanımlayacak olursak; “Vakıf, başlı başına mevcudiyeti haiz olmak üzere, bir malın belli bir gayeye tahsisidir.” Buradan hareketle vakıflar, bir gaye için kurulmuş ve Osmanlı belediye hizmetlerini yürütmeye baz alınan yönetim sistemini oluşturan müesseselerdir. Bu derece önem arz etmesinin nedeni;

- Birincisi, dini nitelik içermesi ve vakıf çalışmalarını inanç doğrultusunda hayır yapma içgüdüsüyle yürütmesi,
- İkincisi, devletin yerelde yapması gereken kamu hizmetlerini, vakıflar vasıtasıyla gerçekleştirmesi ve desteklemesi,
- Üçüncüsü ise, aile servetinin güvende olması ve korunması için aile vakfının kurulmasına onay verilmiş olmasıdır (Eren, 1987:195-196-197). Dolayısıyla vakfın tanımını kısaca ifade edecek olursak; bireyin doğum anından ölümüne ve sonrasında da yaşanan süreçte etken ve yaşamın tüm alanında gereken her şeyi sunan sosyal yardımlaşmanın temelini oluşturan (Ertem, 1999:121), aslında bir nevi günümüz sosyal belediyeciliğinin görevlerini yerine getiren kurumlardır. Bunun yanı sıra vakıfların dönemin mali bakımdan durumu iyi olan kişi ve kimseler tarafından kuruldukları da dikkat çeken önemli bir nokta olarak görülmelidir. Osmanlı dönemi mali bakımdan durumu iyi olan zenginlerin zenginliğinin kaynağı, devlet memuru olmaları, özellikle vakıf eseri yapanların büyük çoğunluğu, “başta padişahlar olmak üzere diğer kamu görevlileri” nden oluşmaktaydılar (Eryılmaz, 2010:186-187). Bu bağlamda, Osmanlı devlet yönetimi sistemi

içerisinde belediyeçilik faaliyetlerinin gerçekleşmesinde vakıflar kamu yararının yanında hayır ve sevap işleme düşüncesi ile etkili olmuş, yerel hizmetlerin sunulmasında da büyük katkı sunmuşlardır. Bazı hizmetlerin ise devlet bütçesinden değil de gönüllülük esasına dayalı bir şekilde vatandaşlar tarafından yerine getirilmesi, vakıfların iktidar tarafından meşru görülerek desteklenmesine neden olmuştur. Çünkü devletin sorumluluğunda ki cami, medrese, hamam, çeşme, köprü, kervansaray, imaretler gibi pek çok şeyleri vakıflar kendi yapılarında gerçekleştirerek devletin görevlerini üstlenmişlerdir (Vural, 2004:182). Kısaca vakıfların görevlerini özetleyecek olursak (Güven ve Dülger, 2017:48);

- Sosyal çatışmaları önleyerek, sosyal düzeni ve bütünlüğü sağlamaktır
- Yabancılaşmayı engellemek
- Gelir ve servet dağılımında etkili olarak bu durumu belli çerçevede düzene koymaktır.

Ayrıca vakıflar, kendi yetkileri dâhilinde toplumsal eşitsizliği asgari düzeye indirgeyebilmek için zengin katmanlardan, en aşağı katmanlara doğru servetin aktarımını gönüllü bir şekilde gerçekleştirmiştir. Bu durum Osmanlı medeniyetini ön plana çıkararak, “vakıflar medeniyeti” olarak tarihte nitelik kazanmasına neden olmuştur (URL-1). Vakıfların üslendikleri görev çerçevesinde değerlendirme yapacak olursak, belediye hizmetleri ile örtüşen ve aynı kapsamda yer alan görevleri, o günün şartlarında yerine getirdikleri gözlenmektedir.

5.1.1.4. Osmanlı’da lonca müessesesi

Osmanlı devletinde, 17. yüzyılın ortaları itibariyle ahilik teşkilatından lonca müessesesine geçildiği, sonrasında esnafında bu değişimle birlikte lonca kurumuna adapte olduğu genel olarak onansa da lonca kavramının tam olarak tanımlanmadığı değerlendirilmektedir. Arşivlere bakıldığında loncalar, esnaflar için üretimde gereken ham maddeyi temin edip dağıtılan mekân ve meclislerdir diye kabaca söz edilmektedir (Kal’a, 2003:248-249). Vakıflar kadar öneme sahip olan loncalar, zanaat ve idare ile ilgili işlerin fazlaca olduğu kent merkezlerinde üretim, tüketim, piyasa denge ve kontrolünde söz sahibi olan meslek kuruluşlarıdır (Çelik, 1995:589). Bu konumu itibari ile Osmanlı devlet yönetiminde esnaf ve kent halkı arasındaki bağı oluşturmakla yükümlü oldukları ifade edilebilir. Aynı zamanda sanayi ve ticari yaşamın merkezini oluşturan müesseseler olarak da loncalar görülmektedir (Akbaş, Bozkurt ve Yazıcı, 2018:188). Diğer bir ifadeyle

loncalar, hiyerarşik örgüt yapısına sahip esnaf kuruluşları olup, yerelde günümüz sivil toplum örgütlerinin o günün şartlarında tam karşılığını oluşturmaktadırlar. Böylece yönetimde söz sahibi olma hakkına sahip müesseseler olarak, esnaflar tarafından lonca yönetimini oluşturan esnaf şeyhi ya da esnaf kethüdasını seçmekte ve kadı tarafından da sicil kaydı yapılmaktaydı. Loncaların görev tanımını iki gruba ayırırsak; birincisi, üyeleri olan esnafları üretim aşamalarında ürünün kalite ve fiyatlarını denetleyerek düzenlemek, esnaflar arasındaki problemleri gidermek, müşteri ve esnaf arasında yaşanan hoşnutsuzluklara çözüm bulmak gibi içsel yani örgüt içi sorunların ortadan kalkması için çaba sarf etmektir. İkinci görevi ise, merkezi idare ile yerel halkın arasında köprü görevi görerek, yerelde iktidarın emirlerini vatandaşlara aktarmak ve sorumluluklarında olan verginin dağıtılması, toplanması ve verginin devlete tesliminde hâkim role sahip kuruluş olmalarıdır (Vural, 2004:183).

Yukarıda ifade edilenler bağlamında loncaların işlevleri yanında üstlendikleri misyon itibariyle sosyal kurumlar gibi de faaliyet gösterdikleri ortadadır. Hem üyeleri arasında hem de toplumda birlik, sadakat, dürüstlük, vicdan ve vefakârlık, iyilik, yardımlaşma, devlete bağlılık gibi milli duyguların oluşumunu sağlayan müesseselerdir (Akbaş, Bozkurt ve Yazıcı, 2018:191). Dolayısıyla, günümüz anlayışıyla yereldeki belediye hizmetlerini kapsayan görevlerin uygulanmasında başta kadılık, vakıf ve lonca gibi yapılar Osmanlı devlet yönetiminde önemli bir yer teşkil eden kurumlar olmuşlardır (Sunay, 2008:42).

5.1.1.5. Tanzimat sonrası yerel yönetimler

Osmanlı imparatorluğunun batı ile etkileşime girmesi ve batılılaşma yolundaki hedefleri doğrultusunda toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal dokularındaki değişiklikler kent algısının da değişmesinde büyük etkidir. İçeride dönük ve zamanın şartları çerçevesinde var olan kentler popülerliğini yitirmiş, gelişen, dışarıya açık ve teknolojiyle bağlantılı kentler popülerlik kazanmışlardır (Erkan, 2010:85). Popüleriteleri artan kentlerde bilinç düzeyi de artarak yönetim şekilleri sorgulanmaya başlamıştır.

3 Kasım 1839 Gülhane Hatt-ı Hümayunu, yaşanacak değişikliklerin habercisi olarak Tanzimat dönemini başlatan önemli bir gelişmedir. Kapsamında vatandaşların malı, canı, güvenliği, onuru, askerlik ve vergi adaleti gibi konular yer almıştır (Eryılmaz, 2013:162-163). Osmanlı devlet yapısının yeniden revize edilmesini ön gören bir ferman

olarak ifade edilmektedir. Nitekim Tanzimat Dönemiyle, Osmanlı Devletinin gerçekleştiremediği idari yapıdaki modernleşme ihtiyacı Avrupa sistemi örnek alınarak kurum ve değerlerle uyumlu hale getirilmeye çalışılmıştır. Daha önce yapılan ıslahatlar ise Osmanlı Devletinin yönetim ve modernleşme anlayışını kendi üzerinden okuması olarak karşımıza çıkmıştır. Refomcu ve inkılapçı özelliğe sahip olan Tanzimat ise Batılılaşma hareketlerinin eseri olması yanında merkeziyetçi ve bürokratik yapısı da varlığını göstermektedir (Ökmen ve Parlak, 2010:119). Tanzimat'ın dönüştürdüğü anlayışlar laikliğin kapısını açan adımlar olmuştur. Fakat yapılan reformlar doğu ve batı sentezini ortaya koyan ve bu durum içerisinde uygulanılmaya çalışılan düzenlemeler, filozofları da düşündüren değişikliklerdir (Ortaylı, 2010:417). Geleneksel devlet yapısıyla kentsel hizmetler yetersiz ve tam anlamıyla yapılamaması sebebiyle, Tanzimat dönemi devlet yetkilileri bu bağlamda yeni arayış içerisine girmişlerdir (Coşkun, Yıldırım ve Şen, 2021:4). Dolayısıyla, modern anlamda belediyeçilik anlayışının Tanzimat'la beraber ortaya çıktığını ifade edebiliriz. Osmanlı devletinde Tanzimat'la beraber devam eden modern süreçte, mahalli idarelerin adımlarının atılma sebebine tarihsel çerçeveden bakarsak; Osmanlı devletinin 19. Yüzyılda dış dünyayla etkileşimin artması ve dışa açılması, şehirlerin gelişip/büyümesi, mali açıdan merkeziyetçilik anlayışının yerleşmesi, dış devletler tarafından azınlıkların siyasal ve demokratik hakları için tahakküm yaratması şeklinde değerlendirilebilir (Sunay, 2008:38).

Tanzimatçılar Batıdan esinlenerek Kırım Savaşı sonrasında 1855 yılında Osmanlı devletinde ilk belediyeyi İstanbul' da kurmuştur. Örgütün başına Şehremini getirilmiştir (Keleş, 2000:125). Diğer ismi ile Şehremaneti, Bab-ı Ali tarafından atanır, şehrin ihtiyaçlarını yerine getirme ve teftişten sorumludur. İlk belediye olan bu örgüt, günümüz anlayışı ile belediye özelliği göstermemektedir. Çünkü mali ve idari özerkliğe sahip değildir. Seçimle değil atama ile oluşur ve halk bilfiil yönetimde değildir. Şehremaneti'nin sadece merkezin emirlerini yerine getirip uygulama yetkisi vardır (Ökmen ve Parlak, 2010:133). Osmanlı yerel yönetiminde, günümüz belediyelerine yakın karar ve yürütme organına sahip şehremaneti örgütü, modern belediyeçilik anlamında atılan en önemli adımlardan olmasına rağmen, uygulamada başarılı olamamış, merkezi yönetime bağlı bir yönetim biçimini korumuştur (URL-2). Gerçek bir yerel yönetim birimleri olarak anlam kazanmamışlardır. Fransız yönetim şeklini kendilerine örnek almışlardır fakat tam olarak uygulayamamışlardır.

Şehremaneti'nin başında merkezi yönetim tarafından görevlendirilen görevli kişi mevcuttur. Geniş yetkilere sahip olmalarına karşı, kısıtlı olanaklara sahiptirler. Bu yüzden etkili yönetici olamamışlardır. Şehremaneti meclise sahip, meclis üyeleri de yerel esnaf ve memurlardan oluşmaktadır. Görev tanımı ise, kadiya destek olan kurullarla benzeşmektedir. Merkeze bağlı, bağımsız ekonomik yapıya sahip olmayan, yetersiz kadroya sahip, elde ettikleri gelirleri merkezi yönetime aktaran, uzlaştırıcı rol oynayan bir yönetim birimidir. Belediyecilik anlayışını karşılayan bir doku oluşturmadığı ve özerkliğe sahip olmadığı için modern belediyecilik kavramının da başlangıcı olarak kabul edilmemektedir. (Ortaylı, 2010:436-437).

Osmanlı devletinin Kırım savaşıyla İngiliz ve Fransızlarla olan etkileşimi ile bu devletlerin yönetim sistemini de benimsemeleri sonucunda 28 Aralık 1857 yılında "6. Daire-i Belediye Nizamı" yasasıyla Osmanlı devletinde ilk belediye kurulmuştur. İstanbul ili ile sınırlı olan Şehremaneti ve 6. Daire-i Belediye diğer bölgelerde etkili olamamış, merkezle yerelin ayrımı da söz konusu olmamıştır. 7 Kasım 1864 yılında Tuna Vilayet Nizamnamesi ile vilayet kurulması yönünde adımlar atılmıştır. Fransa yönetim biçimi örnek alınarak, Silistre, Niş ve Vidin eyaletlerin birleştirilmesi ile oluşan Tuna Vilayetinde bu değişiklik uygulamaya konulmuştur. Batılı devletlerin şehir yönetimini esas alan bu nizamnamenin taşrada karşılığı beklenmemiş, akabinde 1871 yılında "İdare-i Umumiye-i Vilayet" nizamnamesi yayınlanarak, Osmanlı devletinde şehirler bu nizamnameye tabi olarak yönetilmişlerdir (Düzenli, 2020:142-143). Aynı süreçte 1868 yılında 63 maddeden oluşan "Dersaadet Belediye İdaresi Nizamnamesi" doğrultusunda belediye teşkilatının genişletilmesi ve yeniden düzenlenmesi yönünde adımlar atılmıştır. Yönetim anlayışıyla bakılarak İstanbul 14 bölgeye ayrılmış ve bu yerlerde belediye kurulmasına karar verilmiştir. Bu nizamname ile belediyenin başı olan Şehremaneti'nin görev ve yetkileri;

- "Zorunlu ihtiyaç maddelerinin kolaylıkla bulunmasını sağlamak ve gözetmek,
- Narh tespiti ve denetimi,
- Yol, kaldırım yapım ve onarımı,
- Şehrin temizlik işlerinin yürütülmesi,
- Çarşı, pazar ve esnaf denetimi, fiyat, kalite, ölçü ve tartı denetimi,
- Devlete ait vergi ve resimleri toplayıp Maliye'ye teslim etmek"

olarak belirtilmiştir. Aynı yıl çıkarılan bir emirle belediyelerin artık taşrada da oluşturulması yönünde adımlar atılmıştır (Doru, 2015 :75-76).

Merkeziyetçi Fransız yönetim sisteminin, Türk yerel yönetimlerinin kurumlaşmasında etkisi büyüktür. Islahat Fermanı ile yapılan değişiklikler ve belediyeçilik kavramının oluşması, 1876 yılında Kanun-i Esasi'nin 112.maddesi ile belediyenin bir yönetim birimi olarak güvence altına alınmasına neden olmuştur. 1877 yılında ise Dersaadet ve Vilayet Belediye yasası, eski belediye birimini olduğu gibi koruyarak çıkarılmıştır (Ökmen ve Parlak, 2010:133-134). Bu durum Türk belediyeçiliğinin tarihsel perspektifinde çok önemli gelişme olarak yerini almıştır (Ortaylı, 2000:190). Bu yasayla belediyeler ilk kez tüzel kişiliğe sahip olarak halkın yönetime katılımı sağlanmış ve gizli oy, açık sayımın önü açılmıştır. Fakat yapılan bu değişiklik çerçevesinde seçimle iş başına gelmiş bir belediye başkanı bulunmamaktadır. Belediye başkanı belediye meclis üyeleri içinden iktidar tarafından seçilerek atanmıştır. İlerleyen yıllarda belediye meclis üyelerinin seçilmesi de belediye başkanlarının tespiti şeklinde devam etmiştir (Hazman, 2011:79). 1877 senesinde II. Abdülhamit'in Osmanlı Rus savaşını bahane etmesiyle meclisi tatil etmiş ve yeni yasanın belediyede uygulamalarının sonuçları alınamamıştır. II. Meşrutiyet'in 1908 yılında ilanı ile yeni yasa uygulamada devam eden yasa statüsünü korumuştur (Düzenli, 2020:144). Dolayısıyla 1930 senesinde 1580 sayılı Belediye Kanunu çıkıncaya kadar bu yasa 53 yıl geçerli olmuştur. Fakat 1913 yılında Osmanlı belediyeçiliğinde yerelleşme yönünde "İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu" ile adım atılsa bile merkezi yönetimin ağırlığı hiçbir zaman üzerlerinden kalkmamıştır (Hazman, 2011:79).

Yukarıdaki bilgiler ışığında, Osmanlı Devleti Batılı devletlerle olan ilişki ve etkileşimleri neticesinde yönetim sistemlerinde düzenlemeler yapmaya çalışmış, gerekli adımları da atmış fakat genel anlamda merkeziyetçilik yönü ağır basarak başarılı olamamıştır. Tanzimat dönemi ile beraber reform hareketleri ivme kazanmış olsa da güçlü ve otoriter yapısı dışına çıkamamıştır.

5.1.2. Cumhuriyet sonrası anayasalarda yerel yönetimler

Tarihsel perspektiften bakıldığında, yerel yönetimlerin evrimi Tanzimat'tan Cumhuriyetin ilanına kadar merkezi yönetimin egemenliği ve otoritesi altında, özerk olmayan, zayıf bir yapı içeren yönetim kurumları olarak gözlenmektedir (Demirel, 2011:107). Cumhuriyet'in ilanı sonrası kökten yapısal dönüşümlere bağlantılı politikalar oluşturulup, yerel yönetimlere önem verilerek modern Türkiye'nin temelleri atılmıştır.

Osmanlı döneminden sirayet eden yerel yönetim organları, halka hizmet sunan birimler olarak siyasal kimliklerini ikinci plana atmışlardır. Bu durum yeni yönetim anlayışında da devam etmiştir (Güler, 2013:102).

5.1.2.1. 1921 Anayasası ve yerel yönetimler

Anayasa kavramını tanımlayacak olursak; “bir devletin hukuksal yapısının temelini oluşturan, ulus adına yetki kullanacak anayasal organların, yetkilerini, sınırlarını, birbirleriyle olan ilişkilerini belirleyen hak ve özgürlükleri düzenleyen temel yapıttır ve asli kurucu iktidar işlevidir” diye ifade edebiliriz (Araslı, 2015:14). Her devlet, kendi dokusunu yansıtacak şekilde inşa ettikleri anayasayla yönetilmektedir. Türkiye’de Teşkilat-ı Esasi kanunu (1921 Anayasası) ile gerekli anayasal adımlar atılmıştır.

Osmanlı devlet yönetiminden Cumhuriyete geçişte, yerel yönetimler anlamında önemli bir yere sahip olan ve Cumhuriyetin ilanı öncesi Kurtuluş Savaşı şartlarında oluşturulan 1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (1921 Anayasası), 23 maddeden ibaret olan kısa bir anayasa olmasına rağmen yerel yönetim ve yerinden yönetim kavramlarına fazla önem veren bir anayasadır. 1921 Anayasası ülkeyi il, ilçe ve bucak olarak bölümlere ayırmıştır. İller ve bucaklara geniş yetki tanımlanarak tüzel kişilik verilmiştir. İlçe tüzel kişilik hakkına sahip değildir. Fakat bu anayasanın en temel özelliği demokrasi ve yerel yönetimlerin gelişmesi yönündeki özerklik ilkesidir. Savaş koşullarının sürmesi bu ilkelerin gerçekleşmesini mümkün kılmamıştır. Kısa ömürlü olan bu anayasa yerini 1924 Anayasasına bırakmıştır (Ökmen ve Parlak, 2010:144-145).

1921 Anayasasınının 10-14 ve 15. maddesinde yer alan idare, vilayet, kaza, nahiyeler ifade edilmekte ve yerel yönetim, yerinden yönetim anlayışına ağırlık vermektedir. Ayrıca 11. Maddede “Vilayet mahalli umurda manevi şahsiyeti ve muhtariyeti haizdir...” ifadesi kapsamında yapılan düzenlemeyle illerin tüzel kişilik ve özerklik haklarına yer vermektedir (1921 Anayasası, URL-3). Kanun-i esasinin merkeziyetçi yapısı karşısında 1921 Anayasası yerel yönetimlere özerklik tanınmasıyla dikkatleri çekmesine rağmen bu özelliği yürütmeye geçerlilik kazanamamıştır. 1921 Anayasası, eksik yönleri ile Osmanlı devlet yönetiminden Cumhuriyet yönetimine doğru yaşanan geçişte, İnkılap Anayasası olarak kendini göstermiştir (Yamaç, 2020:211).

1921 Anayasası, 11. madde bağlamında kamusal sorumluluklar da görev ve yetki paylaşımı olması gerektiği çerçevesinde, 1876 Kanun-i Esasi de yer alan merkez ve yerel

görev ayrımını kapsamına alarak, yerinden yönetim kurumlarına yetki tanımış ve merkezi yönetimi sınırlamış, yerel yönetimlerin önemine bir kez daha vurgu yapmıştır (Uygun, 2015:7). Aynı zamanda 1921 anayasasında, Kanun-i Esasi'nin örtüşen maddeleri de esas alınmış ve 1924 Anayasasına kadar beraber yürürlükte kalmaya devam etmişlerdir.

Görünen odur ki 1921 Anayasası, Osmanlı imparatorluğuyla olan bağa son veren, demokratik bir yönetime doğru yol alan ve köklü değişikliklerin habercisi olan aynı zamanda yerel yönetimlere büyük önem atfeden, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi İnkılap Anayasası özelliği taşımaktadır. Fakat üç yıl yürürlükte kalabilmiş ve yerini 1924 Anayasasına bırakmıştır.

5.1.2.2. 1924 anayasası ve yerel yönetimler

1924 Anayasası Türkiye Cumhuriyetin resmi ilk anayasasıdır. 105 maddeden oluşan bu anayasada yerel yönetimlere dair üç madde bulunmaktadır. 1924 Anayasası il, kasaba ve köylerin tüzel kişiliğin sahibi olduğunu, yetki genişliği ve görev ayrımı şeklinde idaresinin sağlanacağını açık bir şekilde belirtmiştir. Bu anayasa, Türkiye'nin coğrafi ve ekonomik ilişkileri açısından yerel yönetimlerinin il, ilçe, bucak, kasaba ve köyler şeklinde bölümlendirildiğini belirtmektedir. 1924 Anayasası yerel yönetimlerden bahsetmemiş, adem-i merkeziyetçiliği terk ederek merkeziyetçiliği öne çıkarmıştır. 85. Maddesinde belediyeden söz etmiş ama herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. 1924 Anayasası ile yerel yönetimler hususunda bir adım ileriye gidilmemiştir (Ökmen ve Parlak, 2010:145).

Bu Anayasa, 1876 Kanun-i Esasi'deki görev ayrımı ve yetki genişliğini aynı şekilde kabul etmiştir. Her iki anayasada da yer alan görev ayrımı ilkesi, hakikatte yasama, yürütme, yargı arasındaki farkı ifade edebilmek için değil, merkezi yönetimle yerel yönetimlerin farklı görevlerinin olduğunu hedeflemektedir (Keleş, 2000:131).

Osmanlı devlet yönetiminde, II. Meşrutiyetle beraber modern belediyeçiliğe geçiş aşamasında kurumsallaşma, halk temsilinin tabana yayılması, yerel faktörlerin belediyelerin sorumluluğunda olması, hukuki alt yapı olanağının sunulması gibi etmenler tam olarak gerçekleştirilememiş ve Cumhuriyet dönemine devredilmiştir. 1924 Anayasası ile merkeziyetçi devlet anlayışı devam etmiş, belediye yönetimlerinde de geçerliliğini korumuştur. 1924 Anayasası döneminde, 1930 tarihli 1580 sayılı belediye yasası yürürlüğe konulmuştur. Bu belediye yasasıyla, bazı hizmetlerin kamulaştırılarak belediye birimlerine devredilmesi ile merkeziyetçi yapıdan yavaş yavaş uzaklaşmış ve yerel yönetimlerde

yeniden yapılanmaya gidilmiştir. Sağlık alanında da belediyeler tarafından gerçekleştirilen reform çalışmaları olmasına karşın mali kaynakların yetersiz olması nedeniyle amacına ulaşamamıştır (Oktay, 2008:151). 1580 sayılı belediye kanunu, 1924 Anayasa sürecinde Fransız yerel yönetim birimlerinin işleyişinden etkilenen ve önem atfeden bir gelişmedir. Bu kanun, İstanbul ve Ankara illerine imtiyaz tanımış, diğer belediye birimlerini eşit saymıştır. Fakat belediyeler merkezi yönetimin vesayeti altında bulunmasına rağmen, belediye örgütlerine az da olsa faaliyet hakkı vermiş, böylece kamu hizmetlerinin sunulmasında belediyeler yetki sahibi olmuşlardır (Görmez, 1997:108-109).

Ayrıca 1924 tarih ve 417 sayılı “Ankara Şehremaneti Kanunu” yürürlüğe konularak, bu kanunla (Madde.1-4) Ankara'nın diğer belediye organlarından ayrı kendine has belediye yönetim biçiminin oluşumuna karar verilmiştir. Bu yönetim sisteminin başında İçişleri Bakanlığı tarafından atanan şehremini, belediye dairesi ve 24 kişiden oluşan belediye umumi cemiyeti yer almaktadır (URL-4).

5.1.2.3. 1961 anayasası ve yerel yönetimler

27 Mayıs 1960 yılında yaşanan askeri darbeye neden olan olaylar, aynı zamanda yeni anayasanın yapılmasının da temellerini oluşturmaktadır. Bu darbe politik sebeplerden kaynaklanarak yapılmış, yönetime el konulmuş ve bu durumu hukuki çerçeveye taşımak için de yeni bir anayasa hazırlıkları başlamıştır. Bu bağlamda 1924 Anayasası yürürlükten kaldırılarak, 1961 Anayasası getirilmiştir (Tunç, 2020:668).

1961 Anayasası, sosyal devlet ilkesini kabul eden aynı zamanda özgürlükçü anlayışa sahip, alanında uzman kişilerce uzun çalışmalar sonucu oluşturulmuş bir anayasadır. Yerel yönetimlerle ilgili öne çıkan en önemli gelişme belediye başkanlarının yerel halk tarafından seçilmesi, cumhurbaşkanı ve vali tarafından onanmasının sona erdirilmesi hükmüdür. 1961 Anayasası yerel yönetimleri düzenleyen maddelerle adem-i merkeziyet ilkesini anayasal duruma getirmiştir. 1973 yılında etkilerini gösteren demokratik yerel yönetim hareketleri, bu bağlamda ortaya çıkmıştır. 1961 Anayasası yerel yönetimlerle ilgili iki yeni madde geliştirmiştir. Yerel yönetimlerin genel karar organlarının bu sıfatı kaybetme veya kazanma denetiminin yargıya verilmesi diğeri ise yerel yönetimlerin görevleri ile eşdeğer gelir kaynaklarının sağlanmasıdır (Ökmen ve Parlak, 2010:146).

1961 Anayasası'nın 116. Maddesi yerel yönetim birimlerini kapsamaktadır. Bu madde; "Mahalli idareler, il, belediye veya köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir" diye ifade edilmektedir (Keleş, 2000:132). Yerel yönetimlerin seçimleri kanun çerçevesine uygun zamanlarda ve 55. Maddede yer alan esaslara göre yapılır. Yerel yönetim birimlerinin seçilmiş organlarının organlık sıfatına sahip olabilmeleri hususundaki denetim sadece yargı yoluyla gerçekleşebilir. Yerel yönetim kuruluşları, kendi içlerinde birlik kurmaları, yetki ve görevleri, merkezi yönetimle karşılıklı ilişkileri, mali ve kolluk işleri bu yasa kapsamında düzenlenir. Bu birimlere, görevleri çerçevesinde gelir kaynağı yukarıda da belirttiğimiz gibi aktarılır (URL-5).

1961 Anayasası'nın 112. Maddesini oluşturan Yönetim Esasları ana başlığı altında ise; "İdarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır" diye ifade edilmektedir. 116. Maddede de yerel yönetim birimlerinin karar organlarının halk tarafından seçileceği, üç bölüme ayrılan yerel yönetim birimleri olan il özel idareleri, belediyeler ve köyler bu maddenin kapsamı içerisinde yer almaktadır (Keleş, 2000:201).

Nitekim, yeni Anayasanın 116. Maddesi gereği, yerel yönetim birimlerinin karar organlarının oluşturulması seçimle gerçekleştirilirken, belediye başkanları karar merci olarak değil de yürütme organı olarak görev yapmaktadırlar. Fakat merkezi yönetim anayasal dayanağını kullanarak, belediye başkanını atama yetkisine de sahiptir. Bu anayasayla, karar organları karşısında yürütme organlarının yükümlülükleri zorunlu bir hâle dönüşmüştür (Eryılmaz, 2002:18).

Ayrıca 1961 Anayasası, demokratik hak ve özgürlüklerin geniş yelpazeye yayılmasını sağlamıştır. Belediye başkanlarının İçişleri Bakanlığı onayı ile göreve başlaması yürürlükten kaldırılmış, meclislerinin belediye başkanları karşısında güçleri arttırılmış, denetim yetkisi yargı organlarına verilmiş, böylece merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki ağırlığı bir nebze olsa hafiflemiştir. Lâkin, idarenin yerel yönetimlere sağlamakla yükümlü oldukları kaynak aktarımını yeterince yapamaması, belediyeleri zor durumda bırakmış ve merkezi yönetimin kolları olan bakanlıkların sorumlulukları altına girmişlerdir (Kırışık, Sezer, 2006:19-20).

Daha sonraki süreçte, 27 Temmuz 1963 yılında 307 sayılı yasa çerçevesinde belediye başkanlarının statüleri güçlenerek tek aşamalı seçimle göreve gelmeleri sağlanmıştır. Seçilerek iş başına gelen belediye başkanlarının vali ya da Cumhurbaşkanı

tarafından onanması durumu da kaldırılmıştır. Daha önce 1961 anayasasında yer alan değişiklikler uygulanmaya başlamıştır (Çukurçayır, 2011:157).

5.1.2.4. 1982 anayasası ve yerel yönetimler

24 Ocak 1980 yılında yaşanan ekonomik krizlere çözüm için Turgut Özal'ın önderliğinde liberal ekonomiye geçişin ve yapısal köklü değişimlerin habercisi olan bir program hazırlanmıştır. “İstikrar Kararları” da denilen bu kararlar Türkiye’de yönetimde kırılmaların yaşanmasına neden olan önemli bir gelişmedir. Dünya piyasasına hızlı bir şekilde eklemlenmeyi amaçlayan bu program, küresel dünya düzenine de uyumun göstergesi olmuştur (Alpagu, 2016:220).

Bu bağlamda ele alacak olursak, 12 Eylül darbesini yapanların 24 Ocak kararlarının uygulanması için de gereken koşulları sağladığı görülmektedir (Mumyalmaz, 2019:1907). Bu yüzden, bu darbenin bir nevi 24 Ocak kararlarını uygulayabilmek için yapıldığını da düşünenler olmuştur (URL-6). Darbe sonrası da ekonomiyi istikrara kavuşturabilmek adına askeri yönetimle iş birliği yapılarak, bu kararlar yürürlüğe konulmuştur (Mumyalmaz, 2019:1907). Askeri otorite, bir nevi 1982 Anayasasının yapılmasını kendi menfaatleri için desteklemişlerdir Dolayısıyla 1982 Anayasası ile askeri otoritenin devlet yapısı içerisinde etkinliğini sağlayacak şekilde gereken hakların verilmesi, 118. Madde kapsamında garanti altına alınmıştır (Burak, 2011:59). Antidemokratik şartlarda ve darbe zihniyetinin ağırlıklı olduğu bir şekilde oluşturulan 1982 Anayasası, merkezîyetçi, katı, kuralcı, otoriter yönü baskın olan, hak ve özgürlükleri aynı zamanda hukuk kurallarını arka plana atan bir anlayışı yansıtmaktadır (Yokuş, 2020:3-4).

Öte yandan, 1982 Anayasası'nın 123. madde 2. Fıkrası; “idarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır” ifadesi ile 1961 Anayasası'na paralel bir seyir izlemektedir. 1982 Anayasasının 126. madde 2.fıkrasına göre “illerin idaresi yetki genişliği ilkesine dayanır” hükmü ile illere yetki genişliği verilmiştir. Bu anayasada yer alan 127. madde ise yerel yönetim organlarında çok detaylı düzenlemelere yer vermiş olsa da bu madde daha çok “merkezi yönetimin kontrolüne, yerel organlar nasıl alınır ?” sorusunun cevap arayışından öte gidememiştir (URL-7).

Nitekim 1982 Anayasası, yerel yönetimler ile ilgili düzenlemeleri 127.maddesi ile ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. 1961 Anayasası'nın pratikte ortaya çıkan sorunlarına karşı, 1980 darbesi sonucu hazırlanan 1982 Anayasası'nın en temel ilkesi yürütmeyi

güçlendirmesidir. Yürütmeyi güçlendirmeyi benimseyen bu yaklaşım, yerel yönetim ve merkezi yönetimi etkilemesinden dolayı merkeziyetçiliğin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Merkeziyetçi yapı yerel yönetimlerin demokratik özgürlüklerini kısıtlayan ve baskı altına alan bir düzenlemedir (Ökmen ve Parlak, 2010:147).

Yerel yönetimler bakımından 1982 Anayasasının 127. maddesinde ; “il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir” diye ifade edilmektedir. Bu çerçevede, İl özel idareleri, belediyeler ve köyler olmak üzere yerel yönetim kurumları bulunmaktadır. Yerel yönetim organlarının seçimleri 67. madde bağlamında gerçekleşmektedir. 127. madde bağlamında büyük yerleşim yerlerinin de özel yönetim şekliyle yönetilebilmesine izin verilmektedir. Bu gelişme sonrasında ülkemizde yaşanan en büyük yenilik olarak, 3030 sayılı kanunla Büyükşehir Belediyeleri kurulmuştur (URL-7-8).

1982 Anayasasıyla, yerel yönetim organlarının düzenlenmesi 1961 Anayasasına göre daha geniş kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Yerel yönetim birimleri için genel karar organı diye tanımlanan ifadeyi, yeni anayasa da sadece karar organı şeklinde kullanmış, mecliste yer alan encümenlerinde seçilmiş üyelerden oluşması ve yerinden yönetim ilkesinin mevcut özelliği anayasayla korunmuştur. Seçimlerin 5 yılda bir gerçekleşmesi ilkesi anayasada belirtilmiştir. İç İşleri Bakanı’na yerel yönetim birimlerine müdahale etme ve görevden uzaklaştırma, aynı zamanda merkezi yönetimin yerel yönetimlere karşı, idari vesayet yetkisini elinde bulundurma hakkı da verilmiştir (Oktay, 2020:192). Dolayısıyla 1982 Anayasası merkezin tahakkümlerini içeren bir anayasadır. Fakat küresel ideolojinin dünyaya yayılmasıyla ülkemizde de hissedilir olması, 1984’lü yıllarla beraber yeni gelişmelere neden olmuştur. Bu bağlamda Tekeli’ye (1998:42-44) göre, küresel değişim rüzgârının estiği 1980 dönemiyle ortaya çıkan yeni akımlar, 1984 yılı sonrasının özellikleri; “kişi başına düşen gelir seviyesinin yükseltilmesi, metropolitan yerlerde tek kademeli yerine iki kademeli belediye kurumlarının işleyişinin sağlanması, imar planlamanın belediyeler tarafından yapılması yönünde yetki devrinin gerçekleşmesi, eski eser ve sit alanlarının yasal çerçevede siyasal baskıya açık hale getirilerek yıkımı, kaynakları etkin bir şekilde kullanabilmek için özelleştirmeciliğe gidilmesi, alt yapı projelerinin yürürlüğe konulması, yabancı yatırımcılara plan ama genelde plansızlığın hâkim olması, “yap-sat-devret” projesinin hayata geçirilmesi, özel arabalara verilen önemin artması ve milli kültürün çağdaş kültürlerle kapalı olması” sayılabilir.

Yukarıda da belirtildiği gibi 23.03.1984 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Kanun Hükmünde Kararname ile belediye, il özel idaresi ve köylerden oluşan yerel yönetim organları “büyükşehir belediyesi” adı altında yeni bir yönetim biçiminin geçerli olduğu şekilde düzenlenmiştir. 1984 yılında önce 195 sayılı kanun hükmünde kararname ve akabinde 3030 sayılı kanun ile büyükşehir belediye sistemi yürürlüğe sunulmuştur (Yetkin, 2020:5).

Dolayısıyla, 1980’li yıllarla başlayan dünyadaki değişim ve dönüşümlerin ülkeleri de etkilemesiyle yaşanan yönetim biçimlerindeki anlayışlar, Anayasalarda da zamana uyumlu bir şekilde değişimlere neden olmuştur. 1982 Anayasası, demokratik özgürlükleri sınırlayan anlayış çerçevesinde ve yerel yönetimleri baskı altına alan merkeziyetçi yapısını sürdüren hükümlere sahip ve yerel yönetimler adına da büyük değişikliklerin olmadığı bir anayasadır (Kırışık, Sezer, 2006:27).

Cumhuriyet sonrası, küreselleşmenin ne gibi değişikliklere yol açtığı yapılan Anayasalar çerçevesinde yukarıda değerlendirilmiştir. Yerel yönetim birimlerini oluşturan il özel idarelerinin de bu döngüden ne yönde etkilendikleri sonraki bölümde yer almıştır.

5.1.3. İl özel idareleri

İl özel idareleri köken bakımından Osmanlı imparatorluğunun son yıllarına kadar gerilere gittiği görülür. 1856 Islahat Fermanı Osmanlı Devleti’nin geleneksel yönetimden, Batı’nın tam da olmasa, bir anlamda istediği miktar ve düzeyde yeniden yapılandırılmasını ve anayasal bir sisteme geçmesi gerektiğinin belgesi olarak da alınabilir. 1840 yılından başlamak üzere kurulan Muhassıllık Meclisleri, akabinde 1842’de Memleket Meclisleri, 1849 yılında Eyalet Meclisleri ve Sancak Meclisi ile ilgili yapılanmalar (Güler, 2004:2), günümüz il özel İdaresi’nin tarihi kökenleri olarak alınabilir. Yeniden yapılanma yoluna giren Osmanlı devletinde köklü değişim eyalet sisteminden vilayet sistemine geçişle, 1864 Tuna Vilayet Nizamnamesi ile gerçekleştiği söylenebilir (Koçak ve Kavsara, 2012: 64).

1854’lerde borçlanma yoluna giren Osmanlı, 1960’lı yıllara geldiğinde aldığı borçlarını ödeyemez duruma gelmiş, bu durum uluslararası arenada da önemli sorunlarla karşı karşıya gelmesine neden olmuştur. Böylece Batı Osmanlı’ya idari sisteminde yapması gereken düzenlemeleri empoze etmeye devam etmiş ve 1864 ve 1867 Vilayet Nizamnamelerini güncellemek amacıyla 1871’de İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesini yürürlüğe koyma ihtiyacı duymuştur (Oktay, 2010:30). Yapılan bu yeni

düzenleme ile illerde Vilayet İdare Meclisi ve Vilayet Umumi Meclisinin kurulması sağlanmıştır (Güler, 2004:3). 1876 Anayasası ile il yönetimine ilişkin yapılan düzenleme ile il yönetimi alması gereken günümüz il yönetimine yakın bir yönetim şeklini almıştır (Eryılmaz, 2013:109). 1908 de ilan edilen II. Meşrutiyetin de anlaşılacağı üzere Osmanlı'da yönetimde aşağıdan yukarıya ve köklü bir değişime giderek batı tarzı bir ulus devlet ya da seküler bir devlet kurulma yerine, aralıklı ve yukarıdan aşağıya revize edilerek gerçekleştirme yoluna gidilmiştir. Kamu yönetiminde düzenlemelerin devamında 1913 yılında yürürlüğe konulan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkat-ı ile il özel idareleri tüzel kişilik kazanmış ve valilikler güçlendirilmiştir (Kaştan, 2016:84). Geçici olmasına karşılık 1913 yılında yürürlüğe konulan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkat-ı yetmiş dört yıl, yani 1987 yılına kadar yürürlükte kalmıştır (Azaklı, Tek, 2016:235). Ancak Kanunun ilk bölümü 1929 yılında kaldırılmış ve illerin genel yönetimi 1426 sayılı Vilayet İdaresi ile düzenlenmiş, İl özel idarelerini ilgilendiren ikinci bölüm ise 1921'den günümüze kadar çok sayıda değişikliğe uğramış ve en kapsamlı değişikliği içeren 1987 yılı 3360 sayılı (Güler, 2004:3) yasa, sonrasında ise 2005 yılı 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile yapılmıştır. İlginç olan İl yönetimlerine ilişkin yapılan değişikliklerden il özel idareleri de etkilenmiş ve dikkat edilirse düzenli, sürekli, sürdürülebilir ve etkili ve verimli bir il özel idaresini sağlayan köklü bir yasal düzenleme ancak tartışmalı da olsa 2005 yılı 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile gerçekleştirilmiştir. Nitekim, 1980'li yıllar itibari ile toplumda yaşanan köklü değişimler, yönetim birimlerinde de kendini göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda yapılan reformlar İl Özel İdarelerinin de yeniden inşa edilmesinde etkili olmuştur. İl Özel İdaresi, vilayet'i kapsayan sınırlarda yönetimi ve hizmetleri sağlayan yerel yönetim organlarıdır. Bu yönetim organları merkezi yönetim ile yerel yönetimlerin işleyişine olanak sunan "ara düzey" yerel yönetim kurumlarıdır. Bu kurumlar 22 Şubat 2005 yılında yeniden yapılanma kapsamında 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile yönetilmektedirler (Eryılmaz, 2013:180-181).

5302 sayılı kanun ile yapılan düzenlemedeki amaç, katılımcı ve hesap verebilir yönetim biçiminin olması, yerel hizmetlerin yerinde verilebilmesi ve yerinden yönetimin güçlendirilmesidir. Bu yüzden 5302 sayılı kanun "il halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi" çerçevesinde tanımlanmaktadır (Eryılmaz, 2013:181). Bu kanunla yerel yönetim organları merkezi yönetim tarafından tüzel kişilikleri tanınarak önem atfetmeleri, bu birimleri güçlendirmiştir.

3360 sayılı yasa ile il özel idarelerine görevler verilmesine rağmen, hâlâ büyük bir bölümü merkezin sorumluluğu altında işleyişini gerçekleştirmektedir. Bu durum ise yerel yönetimleri pasifize ederek merkez ile yerel yönetimler arasındaki görev dağılımı kaosunun yaşanmasına neden olmaktadır. Yerel yönetimlerin yetki ve görevlerinin sınırlarını tam anlamıyla tanımlamak ve yeni kamu yönetimi anlayışı kapsamındaki yapısal ve işlevsel dönüşümlerin yapılmasını sağlamak için 22 Şubat 2005 tarihinde 5302 sayılı kanun düzenlenmiştir. Bu düzenleme il özel idarelerinin yetki ve görevlerinin artmasına, merkezden yerele doğru yetkinin paylaşılmasına neden olmaktadır (Çetin, 2015:252-253).

İl Özel İdaresi'nin 5302 sayılı kanundaki görev ve sorumlulukları il sınırları içindeki ve belediye sınırları dışındaki alanlar olarak iki bölüme ayrılmaktadır.

İl sınırı içindeki görevleri : 5302 sayılı yasanın 6. maddesinin a bendine göre; “ Gençlik ve Spor Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde” gerçekleştirilmektedir.

Belediye sınırları dışındaki görevleri: 5302 sayılı yasanın 6. maddesinin b bendine göre; “İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında” yürütülmektedir (URL-8).

İl Özel İdarelerinin görevleri, merkezi yönetim kuruluşlarının görevleri ile örtüşmektedir. Bu sebeple merkezi idarelerin il özel idarelerine yetkilerini ve mali kaynaklarını aktarmaları il özel idarelerinin daha başarılı olmalarını sağlamaktadır (Eryılmaz, 2013:181-182).

5302 sayılı yasa öncesi en yetkili kişi olarak vali ve sonrasında ise il özel idare müdürü mevcuttur. Saymanlık dışında kesinlikle hizmet birimi yer almamıştır. Fakat bu yasa ile il özel idareleri güçlendirilmeye çalışıldığı için valinin il genel meclisi başkanlığı görevine son verilmiş, seçilmiş değil; atanmış üyelerden oluşan bir yapıya önem verilmektedir. İl özel idaresinde geleneksel üçlü yapı muhafaza edilmiştir. Bu yapı vali, il genel meclisi ve il encümeninin oluşturduğu organlardan oluşmaktadır. 5302 sayılı yasa ile il encümeni karar organı olarak değil yürütme organı olarak işlevini sürdürmektedir (Çetin, 2015:254). Düzenlemeler sonucu güçlenen il özel idareleri, büyükşehir belediyelerinin

yapı biçimine eşdeğer yönetim birimleri ile benzerlik göstermektedirler (Eryılmaz, 2013:187).

Yapılan bu düzenlemelerle sağlanan yetkiler, yerel yönetimlerin yapısal ve işlevsel dönüşümünde rol oynayarak bir bakıma yerelin güçlenmesini sağlamıştır. Fakat esas olan belediye idarelerinin ne denli etkilendikleri hususudur. O yüzden belediye idareleri, aşağıda olduğu gibi ayrıca dönemler halinde ele alınarak değerlendirilmiştir.

5.1.4. Belediye idareleri

Yerel yönetim organlarından biri ve en önemlisi olan belediyeler, aynı zamanda yerleşmenin temeli olan idarelerdir. Türkiye’de belediye idareleri Osmanlı İmparatorluğunun Tanzimat döneminde ortaya çıkarak günümüze kadar devam eden yerel yönetim kurumlarıdır. 1930 yılında kabul edilen 1580 sayılı belediye kanunu 2005 tarihine kadar geçerliliğini korumuş ve yerel yönetimlere büyük katkı sunmuştur. 1580 sayılı kanun, yeni yönetim anlayışının ortaya çıkması ile cevap veremez ve yönetim birimlerinde yetersiz olması sebebiyle yerini 5393 sayılı Belediye kanununa bırakmıştır (Tekeli, 2015:144). Esasında yerel yönetimlerin kuruluş, görev ve yetkileri, yerinden yönetim ilkesine göre; *“1984 tarih ve 2972 sayılı Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun, 1981 tarih ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 2005 tarih ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu, 2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu ve 2005 tarih ve 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu ile düzenlenmiştir”* (URL-9).

5.1.4.1. 1930-1950 dönemi belediyeler

Cumhuriyet dönemi ile anayasa güvencesi altında yapılan kanunlar, yerel yönetimlerde yeni belediyecilik anlayışının filizlenmesi yönünde adımların atılmasına neden olmuştur. Osmanlı devlet yapısından devredilen belediye yönetimleri reformist hareketlerle dönüşüme uğramaya başlamıştır. Bu bağlamda Türk belediyeciliğinin temel taşlarını 3 Nisan 1930 tarihli 1580 sayılı “Belediye Kanunu”, 24 Nisan 1930 ve 1593 sayılı “Umumi Hıfzısıhha Kanunu”, 1 Haziran 1933 yılı 201 sayılı “Belediyeler Bankası Kuruluş Kanunu”, 21 Haziran 1933 tarih ve 2290 sayılı “Belediye Yapı ve Yollar Kanunu”, 9

Haziran 1934 yılında 2497 sayılı “Belediyeler İstimlak Kanunu” ve 7 Haziran 1935 yılında 2763 sayılı “Belediyeler İmar Heyeti Kuruluş Kanunu” ve akabinde gelen yasalar bu dönemin belediyeçilik anlayışını oluşturmaktadır (Tekeli, 2009:1).

1580 sayılı belediye yasasının içeriğini kısaca belirtecek olursak;

- Bu yasanın 1. maddesi ile “Belediye, beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyette müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tesviye ile mükellef hükmi bir şahsiyettir” ibaresi belediyelere bir nevi özgürlük alanı tanınmıştır.
- Madde 110’un 5. bendine göre; 114, 115, 157, 160, 161’inci maddeler de açıklandığı gibi belediyelerin hizmet alanları genişlemiştir.
- Bu yasa, madde 162 kapsamında daha önceki belediye kanununda şehirlerin gelişimine engel olan hükümleri kaldırmıştır.
- Madde 13 kapsamında ise, o yerin nüfus kütüğünde kaydı bulunan kişi oranın hemşerisi statüsünde olup, her türlü seçme, denetleme, katılım, karar alma hak ve özgürlüklerine sahip olmuştur.
- Madde 15’de belediyenin görev tanımının tam olarak ne olduğu, 82 madde halinde ifade edilmiş, ayrıca kanun, nizamname ve talimatnamelerle de belediye görevlerinin genişleyebileceği hususu söz konusu olmuştur (URL-10).

Görünen odur ki belediye anlayışında yaşanacak değişimlerin habercisi konumunda olan bu kanun, modern belediyeçiliğin oluşumuna katkı sunmuş ve belediyeler arası eşitliğin sağlanmasını başarmıştır.

1930 -1940’lı yıllar merkezîyetçi bir yapı ve tek parti döneminin egemen olduğu yıllardır. Devletin kapitalistleşme politikalarının içerisinde belediyeler de yerini almışlardır. Lakin, yerelde özerkliği sağlama gibi bir dertleri olmayan belediyelerin, kamu harcamaları ve gelir sistemlerinden de bahsetmek mümkün değildir (Ersoy, 1989:50).

Türkiye’de çok partili döneme geçiş süreci öncesinde 13 Temmuz 1945 yılında “Belediyeçilik Derneği” kurulmuştur. 1580 sayılı kanunun yürürlüğe girmesinden 18 yıl sonra ise 1948 yılında çıkarılan ilk muntazam yapıya sahip 5237 sayılı “Belediye Gelirleri Kanunu”dur. Bu kanun, 30 yılı aşkın süre yürürlükte olan, belediye gelirlerini merkezde toplayıp, daha sonra yerele dağıtan, bu yüzden belediyelerin gelir sistemlerini ayarlayamadıkları ve merkeze bağlı durumlarını koruyan bir yerel yönetim anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu sebeple, belediyeler borçlanma seçeneğini seçmiş fakat bu borçların altından kalkamayınca da belediyelerde ekonomik anlamda

redaksiyonlar yerine merkezi yönetimin borçları üstlenmesi ya da ötelemesi gibi çözüm arayışlarına gidilmiştir (Uyar, 2004:35).

Bu dönemde yaşanan değişimlerden bir diğeri ise 1933 yılında kurulan, kısa zamanda güçlü sermaye birikimine sahip olan “Belediyeler Bankası”nın, 13 Haziran 1945 senesinde 4759 sayılı yasa çerçevesinde “İller Bankası” yönünde değişikliğe uğramasıdır. Zamanında güçlü sermayesi ile duruş sergileyen banka, günümüz koşullarında bu statüsüne sahip değildir (Görer, 2003:351). Kısacası, 1580 sayılı belediye yasasının kabul edilmesi ile belediye kurumlarının görev ve yetkileri artmış gözükse de merkezi yönetimin vesayeti altında olan yerel yönetim birimlerini temsil etmeye devam etmişlerdir. Ayrıca, merkezin bir organı olma vasfından öteye geçememiş bir yönetim organı olmuşlardır.

5.1.4.2. 1950-1960 dönemi belediyeler

1950 dönemi, 27 yıldır ülkeyi yöneten CHP'nin, muhalefet partisi durumuna düşmesi ve parlamentoda en çok milletvekili bulunduran DP'nin yeni bir siyasi güç olarak ortaya çıktığı dönem olarak tarihte yerini almaktadır. DP'nin iktidara gelmesi ile çeşitli toplumsal kesimlerden yani halktan kişilerinde parlamentoya girmesiyle, yönetimde yeni bir sayfa açılmıştır (Altan, 2008:4-8).

Ayrıca 1950'li yıllar, kırsal kesimlerden kentlere doğru göçün çok yoğun yaşandığı dönemdir. Aynı zamanda çok partili hayata geçiş yani yönetimde yeni anlayışların temellerinin oluşmaya başladığı bir süreci de ifade etmektedir. Dolayısıyla kentleşmenin hız kazanması ile belediyeler bu duruma karşı cevap veremez bir duruma düşmüş ve çarpık kentleşmenin önü açılmıştır. Hızla büyüyen kentler, beraberinde büyük sorunları da getirmişlerdir. Yerel seçimlerde tekrar iktidarda kalabilmek adına mali kaynağı yetersiz olmasına karşın hizmet yarışına giren, merkezi yönetimle aynı paralellikte seyreden belediyeler ise halka daha iyi hizmet sunabileceği yönünde hem fikir olmuş ve merkezi yönetimin yerelde yansıması konumunu korumuştur (Uyar, 2004:35-36).

II. Dünya savaşı sonrası ülkemizde çok partili döneme geçilmesi ile Ankara ve İstanbul'a tanınan ayrıcalıklı durum ortadan kaldırılmış, belediyeler eşit duruma getirilmiştir. Yine bu dönemde belediye meclisleri tarafından seçilen başkanların, valilik ve İçişleri Bakanlığı tarafından onaylanması, gerekli durumlarda da merkezi yönetim tarafından atamasının yapılması hususunda demokrasiye zıt bir duruş sergilenmiştir (Ersoy, 1989:47).

Diğer bir ifadeyle 1950-1960'lı yıllarda yerel yönetimlerde “İkinci Belediyecilik Hareketi” diye adlandırılan bir süreç hâkim olmuştur. İkinci Belediyecilik Hareketi diye ifade edilen akım içinde belediye başkanları, kişisel ağırlıkları, etkinlikleri ve sergiledikleri performansla mevcut oldukları yerel yönetim örgütlerini ileriye götürme çabası içine girmişlerdir. Bu durum 1973 seçimleri itibariyle değişerek, belediye ve toplumsal gelişmeleri yarı politik bakış açısıyla irdeleyen, uyuma önem veren, başkanın bireyselliğinin yine de önemli olduğu ikinci belediyecilik hareketi çerçevesinde mevcut durumunu koruyan ve devam eden süreçte tekno-politik akıma terk eden bir yapıya dönüşmüştür (Kazancı, 1983:36-37).

5.1.4.3. 1960-1980 dönemi belediyeler

Bu sürece damgasını vuran en önemli olay 27 Mayıs 1960 yılında yapılan askeri ihtilaldir. İhtilal sonrası 1924 Anayasasının eksikliklerini gidermek ve hızlı bir şekilde toparlanmayı sağlayabilmek için yürürlüğe giren 1961 Anayasası ile Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir devlettir ifadesi kullanılarak, devletin yapısı belirlenmiş ve yerel yönetimlerinde bu yönde geliştirilmesi için maddeler eklenmiştir.

Bu bağlamda 1961 Anayasasının 112. maddesi ile “İdarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. Kamu tüzel kişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur”. Bu yasa çerçevesinde merkezi ve yerel yönetimlerin tam çerçevesi çizilmiş, yerel yönetim organları anayasayla tanınmış ve idarenin bütünlüğü hususu temel alınmıştır. 116. maddesi ise, “Mahallî idareler, il, belediye veya köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir. Mahallî idarelerin seçimleri, kanunun gösterdiği zamanlarda ve 55 inci maddede yazılı esaslara göre yapılır. Mahallî idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetim, ancak yargı yolu ile olur. Mahallî idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgilen kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır” (URL-11). Bu madde ile de yerel yönetimlerde özerk bir yapının oluşumu yönünde demokratik bir tablo çizilmektedir.

1960'lı yılları takip eden zaman diliminde belediye hususunda en önemli gelişmelerden biri de 27 Temmuz 1963 yılında kabul edilen 307 sayılı yasadır. Belediye başkanlarının seçim şekli belediye meclisi tarafından olurken, bu yasayla serbest, doğrudan ve nispi temsil esası çerçevesinde yapılacak seçimle iş başına gelmeleri yönünde değişime uğramıştır (Uyar, 2004:36). Yine bu kanun kapsamında belediye başkanlarının cumhurbaşkanı ve vali tarafından onaylanması esası, 307 sayılı kanunun ek 3'üncü maddesi ile belediye kanununun 89. maddesi kaldırılarak geçerliliğini kaybetmiştir (URL-12).

Gelinen nokta da 1961 Anayasası toplumsal, siyasal ve ekonomik yaşamda farklı boyutlara geçilmesinin ana kaynağı olmuştur. Sosyalist görüşlerin ağır bastığı, yerelde bilinç düzeyinin artması ile karar mekanizmalarının değişime uğraması ve bu yönde politikaların oluşturulması için düşüncelerin kayması “toplumcu belediyecilik” kavramının zeminini hazırlayan etmenler olmuştur. 1973 seçimleri ile büyükşehir belediyelerinde sol siyasetin belediye yönetimlerini kazanması, Türk belediyecilik anlayışında paradigma değişiminin yaşanması ve aynı zamanda kırılma noktası olarak kabul edilmektedir (Tekeli, 2009:6). Bu konu bağlamında toplumcu belediyecilik kavramı bir sonraki bölümde daha geniş bir şekilde ele alınmaktadır.

Yine bu dönemde yerel yönetim organları ile ilgili projeleri hayata geçirebilmek için yapılan düzenlemelerle MEHTAP (Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi-1962) raporu, sonrasında Ocak 1978 yılında Bülent Ecevit hükümeti döneminde “Yerel Yönetim Bakanlığı” kurulmuştur. Amacı, yerel yönetimlerde ekonomik ve yönetsel boyutta yaşanan problemleri çözüme kavuşturabilmek ve yerel yönetimleri dinamik ve etkin kılabilmeyi sağlamaktır (Özaslan, Alıcı, 2015:355-357). Bu bakanlığın yerel yönetimlere katkısı, yönetimlerin özerk bir yapı olmasını sağlamak, belediyelerin birleşmesi hususunu özendirerek güçlendirilmesini sağlamaktır. Fakat bu bakanlığın gerçekte ayrı bir konumu olmasına karşın, uygulamada “belediyeler bakanlığı”ndan öte geçememiştir. Bu yüzden, belediyeleri denetlemenin dışına çıkamaması nedeniyle çok eleştiriye maruz kalan bir bakanlık olmuştur (Keleş, 2000:421). Dolayısıyla, bu dönemde yaşanan gelişmeler kapsamında yapılan düzenlemelerle belediyeler demokratikleşme yolunda emin adımlarla ilerlemeye çalışmışlar fakat zamanında İçişleri bakanlığının yerel yönetimlerle ilgili görev ve yetkilerinin aktarılması yönünde protokol imzalanmasına karşın beklenen sonuca ulaşamamıştır. Akabinde Süleyman Demirel tarafından kurulan hükümet döneminde bu bakanlık kaldırılmıştır (Özaslan, Alıcı, 2015:356-357).

Bu dönemin gelişmelerine paralel olarak ortaya çıkan ve yeni bir anlayış olan toplumcu ve sosyal belediyeçilik kavramları, detaylı bir şekilde devam eden bağlamda yansıtılmaya çalışılmıştır.

5.1.4.3.1. Toplumcu belediyeçilik

Küreselleşme akımı ile yerel yönetimlerin yapısı adalet, eşitlik, katılımcılık yönünde yaşanan düşüncelerin bilinç düzeyini yükseltmesi çerçevesinde değişime uğramıştır. Değişen bilinç düzeyi ışığında “toplumcu belediyeçilik”, “yeni belediyeçilik” anlayışları ortaya çıkmıştır. Demokrasinin güvencesi olan yerel yönetim birimleri yerleşerek merkezi yönetimin vesayetini azaltmış, halkın karar alma mekanizmasında yer almasını desteklemiş ve kendi yönetim sistemlerini kurarak toplumcu belediyenin temellerini atmışlardır (Çukurçayır, 2011:166).

Toplumcu belediyeçilik kavramı, “Halkın kendi kendini yönettiği, bütün düzeylerde kararların alınmasına, yürütülmesine ve denetlenmesine katıldığı, geniş halk yığınlarının çıkarlarına öncelik tanıyan *Demokratik Belediye*, kamu mal ve hizmetlerini doğrudan üreten, kentlerde oluşan tekeli ve kurumsal rantları kıran ve bunları topluma aktaran, kentsel tüketimin aracısız, ucuz ve sağlıklı yapılabilmesini sağlayan ve kaynak yaratabilme olanaklarını genişleten “*Üretici, Tüketiciyi Koruyucu ve Kaynak Yaratıcı Belediye*” olarak ifade edilmektedir (Yıldırım, 2013:128). Esasında toplumcu belediyeçiliğin temelleri 19. yüzyılın sonlarına doğru atılmıştır. Bu anlayış tarihsel perspektiften bakıldığında kentsel gelişimin arttığı ve akabinde toplumsal hareketliliğin baş göstermesi ile etkileşimin çoğaldığı dönemde ortaya çıkıp şekillenmiştir. Türkiye’de, 1950’li yıllarda başlayan ekonomik büyüme ve sanayileşmenin ilerlemesi için uygulanan politikaların sonucu olarak çarpık kentleşme problemi ortaya çıkmış ve yerel yönetim organları önem kazanmıştır. Yerel yönetim organlarının artan sorunları çözmedeki rolü ile toplumcu belediyeçilik kavramı inşa edilmeye başlanmıştır (Kılavuz, Yüksel, 2017:124).

Dünya’da toplumcu belediyeçiliğinin serüveni, 1960’lı yılların sonu ve 1970’li yıllar arası yaşanan işçi hareketleri, daha iyi şartlarda yaşama arzusu ve protesto hareketlerinin sahne aldığı dönemde kendini göstermiştir. İngiltere’de İşçi partisinin kurulup yerel yönetimlerde rol almaları ile birlikte, halka hizmeti kendileri sunmuş ve yeni bir anlayış olan belediye sosyalizmini yerleştirmeye başlamışlardır. Fransa’da ise komünler, yerel özerkliğe sahip, toplumsal eşitlik ve adaletin kent yönetimlerinde

sağlandığı, refah seviyesini arttırma yönünde çaba sarf eden birimlerdir. Komünlerin amaçları olan bu unsurlar, toplumcu belediyciliğin doğuşuna neden olan faktörlerdir. Bunun yanı sıra 22 Mart 1968 yılında Paris’te başlayan öğrenci hareketleri ve öncesinde yaşanan gerilimler neticesinde işçi sınıfının bu protestolara dâhil olması bu olayların fitilini ateşlemiştir (Sezgin, 2017: 54-56). Dünya’da yaşanan bu gelişmeler toplumcu belediyciliğin ortaya çıkmasındaki en önemli etkenler olarak görülmektedir.

1970’li yılların “yeni belediycilik hareketi”, uygulanan kentsel politika süreciyle meydana çıkmış ve kentleşme uzmanlarının katkısıyla önemli bir statü kazanmışlardır. Emekçi kesimin istekleri doğrultusunda ortaya çıkan bu oluşumla ilk kez Türkiye’de yerel yönetimlerin özerkliği yönünde bir gelişim yaşanmıştır. Bu durum, yeni belediycilik anlayışı ile kentsel emekçilerin toplumsal bir kişilik olarak kabul görmesine neden olmuştur. Yeni belediycilik anlayışı ile uygulanan kentsel politikalarla toplumcu kentleşme uzmanları belediyelerde yer almış, emekçiler siyasal karar almada en büyük unsur olmuşlar, kentsel emek gücünü ucuzlatmayı hedeflemişler ve sol akımın ağırlığını hissettirdiği belediycilik anlayışını getirmişlerdir. Toplumcu belediyciliğin amacı kentsel hizmetlerin sağlanması dışında, emekçilerin toplumsal ve siyasal bir kişilik kazanmalarını sağlamaktır (Batuman, 2010:224-237).

Toplumcu belediyciliği nitelik bakımından ele alırsak, birlikçi ve tamamlayıcı bakış açısı ile belediye idareleri arasında yardımlaşma ve dayanışmanın ön planda tutulmasını ileri sürmektedir. Zayıf durumdaki belediyelere yardım eli uzatarak onları korumak, onlarla iletişimi güçlendirmek amacıyla belediye birliklerini oluşturmak ve yerel yönetimlerin özerk olması yönünde bir anlayışı ifade ederek eleştirilerin hedefi durumuna gelmişlerdir (Öztürk, Gül, 2012: 210-211). Toplumcu belediycilik, modern dünya içinde şehirlerde yaşayan dezavantajlı grupların refah seviyelerinin yükselmesi bağlamındaki isteklerine karşı, çözüme ulaştırma yönünde politikalar ve projeler üretmek oluşmuş bir anlayıştır. Bu anlayışın politik aktörleri siyasal partilerdir. 1973-1977 yıllarında İstanbul (Bozkurt, 2020:111-112), İzmit ve Ankara illerinde seçimi kazanan CHP’li belediye yönetimlerinin uyguladıkları politikaları, İlhan Tekeli ve Selahattin Yıldırım bilimsel anlamda incelemiş ve gelinen noktada, toplumcu belediycilik terimi ülkemizde kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavram Türkiye’de 1970’li yıllarla kullanılmaya başlansa bile, asıl uluslararası siyasi arenada yaşanan olaylar, gelişiminde etkili olmuştur.

Toplumcu belediycilik anlayışının popülerliğinin artması ile 1977 yılında yapılan yerel seçimlerde CHP parti programına, toplumcu belediyciliğin ilkeleri dâhil edilmiştir.

Merkezi yönetimin edilgen bir aracı olan yerel yönetimlerin iktidar aygıtı olarak algılanması, merkezi yönetimin siyasi etkinliğinin azalmasında rol alan toplumcu belediyeçilik, demokratikleşmenin temellerinin atılacağı ve sol siyasetin politikalarıyla bağdaşan bir yönetim şekli olarak anlaşılmıştır. Fakat 1977 yılındaki seçimlerde, önceki dönemde görev yapan adayların gecekondularını sürdürüp kent yoksunlarına karşı gerekli unsurları sağlayamamaları tekrar aday olmaları hususunda negatif yönlü bir engel olmuştur. Bu olumsuz tablo karşısında toplumcu belediyeçilik, dinamikliğini yitirerek 1980 darbesi ile tarihin sayfalarında yerini almıştır (Aydın, 2020:357). Beraberinde, küresel aktörlerle sosyal belediyeçilik anlayışı da oluşum göstermeye başlamıştır. Bu yüzden sosyal belediyeçilik kavramına da bir sonraki bölümde değinilmektedir.

5.1.4.3.2. Sosyal belediyeçiliğin tanımı ve önemi

19. yüzyılın sonlarına doğru önem kazanan sosyal devlet anlayışının, yerelleşmesi olarak sosyal belediyeçilik kavramını kısaca tanımlamak mümkündür. Neden sosyal devlete dayandırdık diye sorarsak sosyal belediyeçilik, uygulanan genel sosyal politikalarla varlığını sürdürmektedir. Bu yüzden, sosyal belediyeçiliğin yapısı, yerel sosyal politikalarla beslenmektedir. Bu bağlamda sosyal belediyeçilik, merkezi idarenin, yerel yönetimlere sosyal refahı sağlayacak hizmetleri yerine getirmesi kapsamında, yerelde varlığını hissettirmesidir diye tanımlayabiliriz (Koçak, Kavi, 2014:36).

Genel anlamda kabul gören tanıma göre sosyal belediyeçilik, “mahalli idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mevhumunu güçlendirmeye yönelik olarak mahalli idarelere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir.” diye ifade edilmektedir (Akdoğan, 2002:18-19).

Bir başka ifade ile sosyal belediyeçilik, sosyal devletin yerel yönetimlerde temsilcisi ya da ortağı konumundaki tüzel kişiliktir. Bu kapsamda sosyal belediyeçilik, belediyelerin sorumluluğunda olan klasik görev ve yetkilerin yerine getirilmesi misyonunu üstlendirmek yerine, o bölgede yaşayan halkın sosyal sorunlarına anında ve hızlı bir

şekilde çözüm üretebilme işlevinden belediyeleri sorumlu tutmaktadır. Sosyal devletin zayıf kaldığı ve cevap veremediği durumlarda, bu duruma cevap vermek adına sosyal belediyecilik yönünü ortaya koyarak yaşanan sosyal problemlerin asgari bir seviyeye çekilmesi ve sonuca ulaştırılmasında önemli bir aktör görevi görmektedir (Sevinç, 2015:205).

Sosyal belediyecilik, öncelikle dezavantajlı gruplar ve vatandaşların temel ihtiyaçlarını konut, eğitim, sağlık, güvenlik gibi insani yaşam standartlarında karşılanması bağlamında sosyal politikalar oluşturarak, düzenleme ve planlama yetkisine sahip bir anlayıştır. Sosyal belediyeciliği oluşturan unsurları incelediğimizde kısaca şöyle açıklayabiliriz (Koçak ve Kavi, 2014:36):

- Sosyal dayanışma ve entegrasyonun kurulması,
- Sosyo-kültürel kapsamda hizmetler ve olanakların sunulabilmesi için gerekli olan zemini hazırlayıp bu yönde kaynakların aktarılması,
- Toplumu oluşturan kişiler ve toplumun mevcut bağının sosyal güvenlik ve adalet yönünden zayıflaması sonucu, bu faktörlerin güçlendirilmesi yönünde gerekli adımları atmak olarak ifade edebiliriz.

Türkiye’de 1950’li yıllarla beraber yaşanan göç dalgaları kent nüfusunu arttırmış ve kentsel altyapı ve hizmet sorunları ortaya çıkmıştır. 1580 Sayılı Yasa ile belediyelere devredilmiş olan uygulanacak sosyal politikalar ise kaynak yetersizliği ve belediyelerin pasif kalmasından dolayı tam anlamı ile yerine getirilememiştir. 1990’lı yıllarda kaynak sorununu nispeten çözen belediyeler, gelişen bilinç seviyesi karşısında hizmet talebinin artması, ülkede yaşanan kaotik durumdan dolayı yoksulluk endeksinin yükselmesi durumu, vatandaşların temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına sosyal politika ve hizmetler yönünde ayrılan bütçe miktarının artırılmasında rol oynayan önemli faktörler olmuşlardır (Toprak, Şataf, 2009:12-13). Dolayısıyla toplumda yaşanan değişimler, belediyecilik anlayışına da yansyarak sosyal belediyeciliğin filizlenmesine neden olmuştur.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası’nda, sosyal politikaların belediyeler tarafından şartlara uygunluğunu sağlayıp geliştirebilmeleri yönündeki yetkilerinin çerçevesini belirtmektedir. Aynı zamanda merkezi idare bu yasa ile vatandaşların sosyal gereksinmelerini karşılama ve sorunlarını çözme görev ve sorumluluğunu da belediyelere devretmektedir. 5216 Büyükşehir belediyesi ve 5393 belediye yasasında sosyal belediyeciliğin yasal zeminini hazırlayacak maddelere yer verilerek yasal güvence altına alınması sağlanmıştır (Çelik, 2014:10).

Cumhuriyet sonrası yerel yönetimler de belediyeler konusunu aktarıırken yönetim anlayışında yaşanan değişimlerin yerelleşme vurgusunu ön plana çıkardığı görülmektedir. Yerel toplumlarda yaşanan sorunlara anında çözüm üretebilmek, merkezi yönetimin yetersizliği ve soruna yabancı olması nedeni ile belediyelere bu görevi yapabilmesi adına yetki verilmiştir. Belediyelerin bu anlamda etkin ve verimli olabilmesi amacıyla yeniden yapılandırma çerçevesinde kanunlar çıkarılmıştır. Bu kanunlarda sosyal devletin görevini, yerelde yerine getiren belediye organları olmuştur.

Kısaca sosyal belediyecilik, küreselleşen dünyada değişen toplumsal hayatın getirdiği farklılıklar ve eşitsizliklerden kaynaklanan adaletsizlikleri, vatandaşların sosyal yaşamda dinamikliğini koruyup çözüme yönünde çaba sarf ederek, aynı zamanda sosyal olguyu güçlendirerek, dezavantajlı gruplar bakımından sosyal dokuyu bilerek, toplumsal düzenin hayata geçirilmesinde önemli yer teşkil eden bir anlayıştır.

5.1.4.4. 1980 sonrası dönemi belediyeler

1980’li yıllar, Türkiye’de askeri darbenin tekrar yaşandığı ve tarihsel süreçte yeni bir dönemin başladığı zaman aralığını ifade etmektedir. Bu bağlamda, süregelen geleneksel belediyecilik devri kapanarak, belediye anlayışında yeni bir dönemin kapıları aralanmıştır.

Askeri idarenin yönetime el koyması ile Afyon, Çorum, Sivas ve Erzurum illeri dışında ülkede tüm belediyelerin mevcut belediye başkanları görevden alınmış, bu yerlere bürokrasiden gelen kişiler merkezi yönetim tarafından başkan olarak atanmış ve yerel yönetimler merkezin vesayeti altına alınmışlardır. Bu çerçevede 1973’lü yıllarda atılan adımlarla “üretici, kaynak yaratıcı” belediye profilinden, “denetimci ve engelleyici” belediye profiline geçilmiştir. 1980 sonrası belediye anlayışı “denetimci belediye” olarak dönüşüme uğramıştır (Kazancı, 1983:50-51).

Yukarıda da sözünü ettiğimiz gibi 12 Eylül askeri müdahalesinin ardından 1983 yılında yapılan seçimle iktidar partisi olan Anavatan Partisi (ANAP)’nin, kendine özgü belediye sistemi ile “iş bitirici” belediyecilik anlayışı ortaya çıkmıştır. Menderes dönemi yani DP belediye anlayışı ile paralel seyreden belediyecilik, pek çok benzerlikleri içermektedir. Sonrasında 1982 Anayasasında da bahsettiğimiz üzere, 1984 tarihli 3030 sayılı büyükşehir belediye yasası yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile belediye gelirlerinin arttırılması sağlanmış ve bir nebze de olsa büyükşehir yönetimlerinin nefes alması sağlanmıştır (Uyar, 2004:37).

Bu dönemde iktidar partisinin çizdiği tablo, İslam kimliği bağlamında muhafazakâr liberalizm, piyasa modernizmi, neoliberal bakış açısı, sosyal demokrasi gibi pek çok eklektik yapıyı barındıran, küresel dünyanın etkilerini hissettiren bir resimdir. Uygulanan liberal politikalarla hızlı bir şekilde demokrasi kavramı ve sivil toplumun gelişimi yönünde adımlar atılırken, diğer taraftan geleneksel bürokrasi tam anlamıyla zayıflatılamamış ve buna bağlı olarak sivil toplum yeterince güçlenememiştir (Tutan, 2020:314-315). Dolayısıyla izlenen politikalarla belediye hizmetlerinin özelleştirilmesi sağlanırken, diğer yandan kaynakların belediyeler eliyle iş çevresine aktarımı gibi konulara ağırlık verilerek (Keleş, 2000:403), merkezi yönetimin belediyeler üzerindeki baskısını azaltma yoluna gidilmiştir.

Konusunu ettiğimiz dönemde yaşanan diğer gelişme, 23.03.1984 yılında resmi gazete de yer alan kanun hükmünde kararname ile büyükşehir yönetimlerinin vermiş olduğu hizmetler ve hukuki statüsü düzenlenmiştir. Bu kararnamenin 4. maddesi büyükşehir belediyelerinin kuruluşu, 6-7-8 maddelerinde görev alanları, 18. maddesi büyükşehir belediyelerinin gelirlerini belirtmek için yapılan değişiklikler, 20. Maddede ise belirtilen gelirler hükme bağlanmıştır (URL-13). Ayrıca 9 Mayıs 1985 yılında 3194 sayılı İmar kanununun 2. maddesi gereği planlamalar belediye yönetimlerine devredilmiştir (URL-14).

Yaşanılan diğer bir yenilik ise 1985 yılından itibaren 3030 sayılı kanun çerçevesinde oluşuma başlayan, esas 1990 sonrası etkin hizmet üretmek, vesayet prangasından kurtulmak, kamunun takip ettiği ücret sistemi ve uyguladığı personel rejimi baskısından kurtulmak vb. nedenler ile ticari ve sınai işletmeler kurma çabaları, Belediye İktisadi Teşebbüsleri (BİT)'nin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Halk yararına kurulan belediye iktisadi teşebbüsleri, zamanla serbest piyasa sisteminin işlevinde aksaklıklara neden olmaya başlamıştır (Öner,1997:222).

Yapılan bu düzenlemeler çerçevesinde belediyeler 2005 yılına kadar aynı yapı da devam etmişlerdir. Fakat, 2005 yılında pek çok yasal düzenlemelerin yürürlüğe konması ile yerel yönetim birimleri olan belediyelerde değişikliklere gidilmiştir. Yapılan bu değişiklikler; Küreselleşmenin Türk belediye yönetimlerine etkileri başlığı altında ilerleyen bölümlerde ele alınacaktır. Öncesinde Türk belediye yasalarında yaşanan değişiklikler değerlendirilecektir.

5.1.4.4.1. 5393 sayılı belediye yasasının getirdiği yenilikler

Yaşadığımız dünyada şahit olduğumuz değişim döngüsü içerisinde pek çok şey nasibini almaktadır. Bu durumdan etkilenenlerden biri de yönetim sistemlerinde yaşanan değişikliklerdir. Kamu yönetiminde yeniden yapılanma ve düzenlemeler yerel yönetim birimlerinde de yapılan reformlarla kendini göstermektedir. Bu amaçla Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun hazırlanmıştır. Böylece belediye ve büyükşehir belediyelerini kapsayan kanunlar değişime uğramıştır.

Yerel yönetim birimleri olan belediyelerde bu amaçla 3 Temmuz 2005 yılında kabul edilen 5393 sayılı kanun, bu kapsamda gerekli olan düzenlemeleri yapısında bulundurmaktadır. 5393 sayılı yasanın 3. maddesi ile belediyelerin “idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi”dir şeklindeki ibaresiyle, belediyelerin yerelleşme bağlamında merkezi yönetimin yetkilerini yerle devrettiği ve ayrı yönetim organları olduğu, ilk defa yasayla hukuki boyuta taşınmıştır.

Bu yasanın 4. maddesine istinadiyen belediye kuruluşlarında mevcut nüfus sayısı 2000’den 5000’e çıkarılmış ve İçişleri Bakanlığının onayı ile bu özellikleri sağlayan yerlerde belediyelerin kurulması hükmüne varılmıştır. Buradan geline netice, yeterli nüfusu, ekonomik ve sosyal gelişmişlik seviyesi bulunmayan yerlerin, bir takım politik çıkarlar doğrultusunda belediye statüsü kazanması, genel anlamda da eşitliğin ortadan kalkmasına yol açmaktadır (Yavuzdoğan, 2006:205). O yüzden bu madde ile aynı zamanda belediyeler arası eşitlik az da olsa sağlanmaya çalışılmıştır.

5393 sayılı kanunla yapılan diğer bir değişiklik ise belediye meclis kararlarının mülki idare amiri tarafından onanması kararı kaldırılmıştır. Böylece mülki idare amirleri sadece belediye meclisinde alınan kararların gönderildiği yer olmuştur. Ayrıca kesinleşen meclis kararlarının en geç yedi gün içerisinde vatandaşlara duyurulmasında aracılık eden yere dönüşmüşlerdir. Değişen bu sistem Avrupa Birliği’ne uyumun sağlanmasında önemli bir adımdır. Böylece, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AYYÖŞ)’nin yerel özerklik ve yerel demokrasi ilkeleri çerçevesinde atanmış konumundakiler, seçilmiş konumdakilere karşı etkinliğini yitirmiştir (Urhan, 2008:92).

Yine bu yasanın 55. maddesi ile belediyelerin denetimi merkezin vesayeti altında olsa da bu konuda biraz esnetme çabalarının olduğu görülmektedir. Belediyelerin mali işlemleri harici idari işleri, İçişleri Bakanlığı tarafından denetlenmektedir. Bu durum yerel yönetimlerin daha özerk yapıya kavuşturulabilmesi için yaşanan önemli bir gelişme olarak

izlenmektedir. Böylece bu yasayla, az da olsa merkezin baskısı yerelde azaltılma yoluna gidilmiştir (URL-15).

Bu yasayı kısaca değerlendirecek olursak, küreselleşme olgusunun yerelleşme boyutunda modern Türkiye ve modern belediyecilik için atılan adımlardan biri olan 5393 sayılı kanun, eksiklikleri olmasına rağmen eski kanuna göre daha modern ve döneme uyan bir anlayış içermektedir.

5.1.4.4.2. 5216 sayılı büyükşehir yasası

Bu kanun, 3030 sayılı büyükşehir kanununda değişiklik ve düzenlemeler yaparak, 10.07. 2004 yılında çıkarılmıştır. Amacı, Büyükşehir yönetimlerinin yapısını revize ederek verilen hizmetlerin etkin, verimli ve başarılı bir biçimde yerine getirilmesine imkân sunmaktır. 5216 sayılı yasa ile büyükşehir belediyeleri, “En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arası koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idari ve mali özerkliğe sahip ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi” olarak ifade edilmektedir (Tortop, Aykaç, Yayman, Özer, 2008: 263).

5216 sayılı kanunun bazı maddelerinde, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’yla ilişkilendirme ve benzerlikleri yönünde atıfta bulunma durumları ön plana çıkmıştır. Bu durum; büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin görev tanımını ayrıntılı bir şekilde tekrar çerçevelemiş, İçişleri Bakanlığı’nın vesayetinde olan büyükşehir belediyelerinin yapısında olan organları oluşturmuş, iptal edilmesi ya da bütünleştirilmesi gibi işlevleri büyükşehir meclisine devretmiş ve bu meclis kendi gelir kaynaklarını yaratabilmek için her ay düzenli istişare etme zorunluluğu hissetmiştir. Büyükşehir belediyesi sınırlarına dâhil olan büyükşehir ve ilçe belediyeleri, yerele aktarılmış mevcut yetki ve görevleri aralarında paylaşarak sorumluluklarını yerine getirmişlerdir (Kayan, 2015:206).

Dolayısıyla halka sunulacak hizmetlerin koordinasyonunu sağlamak, büyükşehir belediyelerinin sorumluluğu altındadır. Herhangi bir durumda yaşanacak olumsuzluklar karşısında mevcut olan sorun, büyükşehir belediye meclisinde görüşülerek çözüme ulaştırılmaktadır (Parlak, Sobacı, 2012:177).

5216 sayılı Büyükşehir belediyesi yasasının 7. Maddesi büyükşehirlerin görev alanları, İl Özel İdaresi kanunu ile benzerlikler göstermektedir. İl’de verilecek sosyal

hizmetler kapsamındaki yapılacak işler bu alanları tanımlamaktadır. Yasanın 15. Maddesinin ifade ettiği komisyonlar ise büyükşehir meclis üyeleri arasından seçilmiş en az beş, en çok dokuz kişiden oluşturularak kurulabilir. Bu komisyonlar gerekli görüldüğünde uzman kişilerden yararlanarak, belediyenin hizmet sunma ve görevlerini yerine getirmedeki eksikliklerini tamamlayarak daha iyi şekilde yönetilmesini sağlamaktadır (Ökmen, 2008:11).

Ayrıca, 7. maddenin (v) bendine göre “...yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işletmek...” gibi yetkiler kanun kapsamında büyükşehir belediyelerine verilmiştir (Yıldırım, Göktürk, 2008:243). 5216 Sayılı kanunla büyükşehir belediyelerine verilen görev ve yetkiler aynı zamanda sosyal belediyeçilik anlayışı ile dezavantajlı gruplara sağlanan olanakları yönünden olumluya yorumlanmaktadır.

Diğer bir ifadeyle bu yasayla büyükşehir ve ilçe belediyelerine sosyal belediyeçilik anlayışı kapsamında yetki ve sorumluluklar verilmiş, bu durum süregelen süreçte belediyelerin sosyal özellik taşıyan hizmetlerinin kaynağı olmuştur (Pektaş, 2010:12-13).

5.1.4.4.3. 6360 sayılı büyükşehir yasası

Nüfus yoğunluğunun fazla olduğu, süreklilik ve bütünlük gösteren yerleri metropol veya anakent yönetimi olarak ifade edebiliriz. İller ve onlara bağlı ilçeleri kapsayan merkezi yönetimin görev ve yetki aktarımını sağlayarak özerk yapının aynı zamanda yerleşmenin gerçekleştiği alanlar olarak da okuyabiliriz (Geray akt. Çoban, 2015:58).

Büyükşehirlerde yaşayanların sayıları kentleşme argümanının yoğunlaşması ile artış göstermeye başlamıştır. Artan insan popülasyonu ile problemler ve ihtiyaçlarda gün yüzüne çıkmış ve çözümü için gerekli olan unsurlar yetersiz kalmıştır. Kamu hizmetlerinin etkin ve randımanlı bir şekilde yerine getirilebilmesi için uygulanan yönetim sistemi başarıya ulaşmamıştır. Dolayısıyla yeni arayışların sonucu olarak büyükşehir belediyeleri kurulmuştur (Hazman, 2011:116).

Küreselleşmenin dünyayı etkisi altına aldığı süreçte yaşanan toplumsal ve ekonomik değişimler yerel yönetim organlarının yeniden yapılandırılması esasını oluşturmuştur. Türkiye’de bu döngüdeki yerini yerel yönetim işleyişinde zamanın şartlarına uyarak 1984 yılında 3030 sayılı çıkardığı yasa ile almıştır. Bu yasa çerçevesinde

büyük illeri “büyükşehir” olarak adlandırmıştır. Büyükşehirler sahip oldukları alanlarının büyüklüğü anlamında değil, özel yönetim şeklini ifade etmektedir (Çelikyay, 2014:11). Fakat zamanla yaşanan sıkıntılar bu yasanın yeterli olmadığı yönünde düşüncelere neden olmuştur.

Gelinen bu noktada ülkemizde, küreselleşmenin yarattığı dönüşüme entegre olma çabaları yeni düzenlemeleri gerekli kılmıştır. Yapılan düzenlemeler yerleşme yönünde 2004 yılında kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 2005 yılında kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunudur. 2012 yılında 6360 sayılı “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” yerel yönetimlerle ilgili yasalarda şartı olacak değişikliklere yol açmıştır. Yapılan düzenlemeler çerçevesinde 5216 sayılı yasanın dördüncü maddesi, “*Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fizikî yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir*” ifadesi değişikliğe uğramıştır. Büyükşehir belediyesi ilin mülkiyetine ait sınırlar çerçevesinde kalmıştır. Fakat bu kanun kapsamında nüfusu 750.000’den fazla olan şehirler, büyükşehir belediyesi olabilme yönündeki değişimi yasal dayanağa dayandırılmıştır (Günal, Atvur, Dernek, 2014:61).

Türkiye’de 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı kanun ile 5216 sayılı yasa yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni yasa ile demokratik katılımın gelişmesi, kamu hizmetlerinin şeffaf, eşitlikçi, adil bir şekilde yerine getirilmesi, toplumda sosyo-kültürel büyümenin gözlenmesi amacıyla büyükşehir belediyesinin sayıları 30’u bulmuştur (Hergüner, 2017:633).

12 Kasım 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı kanun kapsamında temel değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;

1. Var olan büyükşehir belediyelerine 13 il daha eklenmiş, sonrasında Ordu ili’ de ilave edilerek büyükşehirlerin sayısı 30 olmuştur.
2. 30 Büyükşehir belediyelerinin il özel idareleri kaldırılmış, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı oluşturulmuş ve büyükşehir belediye sınırları il sınırlarına çekilmiştir.
3. Yeni ilçeler oluşturulmuş ve ilçe belediyelerinin sınırı mülki sınır olmuştur.

4. Bu illerde mevcut durumdaki belediyeler kaldırılmış ve büyükşehir belediyesinin mahallesi konumuna getirilmiştir.
5. Büyükşehirlerdeki köy yönetimleri kaldırılmış, bu bölgeler mahalle yapılmıştır.
6. Büyükşehir belediyesi olma statüsüne sahip olmayan illerde nüfus sayısı 2000'in altında olan yerlerde mevcut belediyeler köy statüsüne dönüştürülmüştür.
7. Büyükşehir belediyesinin altındaki illerde merkezi yönetim payları tekrar düzenlenmiştir (Çelikyay, 2014:12).

6360 sayılı yasa çerçevesinde İl Özel İdaresi kaldırılmış, bunun yerine mevcut belediyelerde Yatırım ve İzleme Koordinasyon Başkanlıkları kurulmuştur. YİKB amacı kamu kurum ve kuruluşları tarafından sağlanan hizmetlerin takip edilmesi, denetlenmesi ve uyum içerisinde çalıştırılmasını sağlamaktır. Ancak yerel yönetimlerin sorumluluğunda olan hizmetlerin aksadığı durumlarda illerde Vali, ilçelerde Kaymakam'ın inisiyatifi ile YİKB' nın bu hizmetleri yerine getirmesi söz konusudur. Görünen tablo ise, yerleşme anlayışıyla çelişen ve bağdaşmayan, merkezileşme modeline uyan realiteden başka bir şey değildir (Karakılçık, Koyuncu, Demir, 2015:367-368-492, Güler, 2012:2). Çünkü yerel yönetim birimleri merkezi yönetime mali açıdan bağlı birimler olmanın dışına çıkamamışlardır. Yerel yönetimlerde vergilendirme yetkisinin genişletilmesi, bu birimlerin ekonomik kaynaklarını oluşturarak özerkliğini de ilan etmesine neden olur. Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında da ekonomik özerkliğin çok düşük olması yönetim mevzuatından kaynaklanan problemlerin bu durumu etkilemesi ile açıklanabilir (Egeli, Diril, 2012:33). Bu yüzden tam anlamı ile yerel yönetimlerde özerklik sağlanamamıştır.

5.1.5. Köy idareleri

1982 Anayasasında da belirtildiği gibi Türkiye'de yerel yönetim organları; il özel idaresi, belediyeler ve köy'den oluşmaktadır. Yukarıda sözünü ettiğimiz yerel yönetim organlarının sonuncusu, aynı zamanda üçlü saç ayağını oluşturan köy yönetimleri de bu başlık altında değerlendirilecektir.

İnsanların düzenli hayata geçmesi ile oluşan ilk yerleşim yerleri köylerdir. Nüfus bakımından küçük, tarım ve hayvancılığa dayalı insanların kendilerini korumak için bir araya geldikleri alanlardır. Yerel yönetim birimlerinin ilk basamağıdır. Nüfusu 2000' in

altında olan yerleşim yerleri 1924 tarihli 442 Sayılı Köy Kanunu ile “köy” olarak tanımlanmaktadır (Tekeli, 2015:175).

5.1.5.1. Köy idarelerinin yönetim organları

Köy kavramı, Osmanlı’dan miras kalan ve bugüne kadar devam eden yerel yönetimlerin alt kademesi olarak ifade edilmektedir. Geleneksel Osmanlı yapısında karakterize olmuş ve varlığını sürdürmekte olan dinamik bir olgudur (Dik, 2016:696-725).

Cumhuriyet dönemi ile köy idareleri, 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan 442 sayılı kanunla anayasal güvence altına alınmışlardır. Köyler (Çetin, 1995:31), bu kanunla ilk kez tüzel kişilik kazanarak yetkileri arttırılmıştır. Köy idarelerinin yönetim organları, “muhtar”, “köy derneği” ve “köy meclisi” olarak üçlü yapıdan oluşmaktadır. 442 sayılı köy kanununa göre muhtar, merkezi yönetiminin temsilcisi konumundadır. Seçimle iş başına gelmesine rağmen, hiçbir siyasi partiyi temsil edemezler. Devletin görevlendirdiği işleri ve köy işlerini yerine getirmekle sorumludurlar. Maaşlarını devletten alırlar (Eryılmaz, 2013:220).

Köy dernekleri, köydeki seçmenlerden meydana gelerek köy tüzel kişiliğinin karar organını oluşturmaktadırlar. Bu seçmenler, köy dernekleri aracı ile bazı durumlarda köy yönetimine katılma hakkına sahiptirler. Köy kanununa istinaden 20’inci madde “ köy muhtarını ve ihtiyar meclisi azalarını seçmeğe hakkı olan kadın ve erkek köylülerin toplanmasına köy derneği derler” diye ifade etmektedir. Köy derneği demokrasinin yerele yansımasının somut bir görüntüsüdür. Bunun neticesinde de doğrudan demokrasinin kaynağı olduğunu söyleyebiliriz (Gözler, 2019:428).

1924 Köy kanunu çerçevesinde köy ihtiyar meclisini, köydeki seçmenlerden oluşan köy derneği seçmektedir. Bunun yanı sıra köyde görevli öğretmen ve imam gibi kişilerde ihtiyar meclislerinin doğal üyelerini oluşturmaktadırlar. Bu kanunla ihtiyar meclisi, köydeki kişiler arasında yaşanan anlaşmazlıklarda yargısal bağlamda uzlaştırıcı bir yetkiye sahip olmuşlardır (Gözler, 2019:430). Köy ihtiyar meclisleri, köy yönetiminin yürütme, denetleme ve karar organlarının vesayetine sahip organlardır. Görevleri (Gözler, 2019:430), köy kanununun 43 ve 48’inci maddelerinde belirtilmiştir. Bu maddelere göre çizilen görev ve yetkileri; köye ait işlerin tanımlanıp, hangi işlerin nasıl ve ne şekilde yapılacağını sıraya koyup, takibini gerçekleştirerek hizmetlerin sunulmasını sağlamaktır (Eryılmaz, 2013:221).

Kısacası, küreselleşme bağlamında ortaya çıkan yerelleşme ve bölgeselleşme, yönetim anlayışı ve yapılanmasında da değişimleri beraberinde getirmiştir (Ökmen ve Parlak, 2010:301). Yeni yönetim anlayışı, devletin organlarında yeniden yapılanmalara neden olmuştur. Dünyadaki küresel anlamdaki değişimler, bakış açımızı ve yaşantımızı baştan aşağıya revize etmiştir. Toplumdaki farkındalıkların artması devlet yönetimini de sorgulamamızda etken olmuştur. Devlete karşı anlayış değişmiş ve yerelleşme eğilimleri beraberinde ortaya çıkmaya başlamıştır. Yeni toplum düzenine uyum sağlayabilmek adına da yönetim organlarında reformlar gerçekleştirilmiştir.

5.1.6. Küresel döngüde yerelleşmenin Türk belediyciliğinde vardığı nokta

Küresel akış içerisinde ortaya çıkan yeni bir dünya sisteminin varlığı, bütün ezberleri bozarak, yeniden yapılanma serüvenine hayat vermiştir. Bu serüven içerisinde Türk belediyciliğinin gelişimini literatür taraması kapsamında analiz ederek, 2004 ve 2005 yıllarında dönemin şartlarına uygun olarak değişime gidilen yasalar çerçevesinde ifade edilmeye çalışılmıştır. Fakat küresel atmosferin yaşattığı değişimler yerelleşme bağlamında ve yerel yönetim organlarının dönüşümü kısmında, ne derece ve hangi nokta da kendisini göstermiştir sorusuna cevap arayacak olursak, çok yeterli olmadığı konusunda hem fikirliliğin olduğu görülür.

Gelinen nokta da Türkiye'nin de yapısını oluşturan üniter devlet şeklinde yerel yönetimlerin konumunu, merkezi yönetimle olan ilişkisi ve geneldeki duruşu belirlemektedir. Bu devlet yapısı içerisinde yerel yönetimler merkezi yönetimlerin hemen sonrasında gelen ve merkezi yönetimlerin ekonomik, siyasal ve denetim etkilerine maruz kalan birimlerdir. Yapılandırılmaları da “özellikle” bu şekilde olmuştur (Öner, 1997:212).

Tarihsel süreçten bakıldığında ise Batı Avrupa topluluklarının merkezi ve yerel yönetim ilişkilerinin daha eskilere dayandığı ve bir düzen içerisinde devam ettiği görülmüştür. Fakat yerel yönetim modelini bu ülkelerden örnek alan Türkiye’de, durum tam tersidir. Osmanlı yönetiminden miras kalan geleneksel merkezi yapının etkisi ile güçlü, demokratik, özerk yerel yönetimler oluşturulamamıştır. Bu yüzden 21.yüzyıl’da olmamıza rağmen, verimli, şeffaf, demokratik, hak ve özgürlüklerin ön planda olduğu, vatandaşların katılımının sağlandığı ve hesap verebilir bir yönetim biçiminin beklentisi içindeyken, aksi tutum sergileyen yerel yönetim modelleri görülmektedir (URL-16).

Ülkemizde 1980'li yıllardan itibaren küresel dünya faktörü ile etkileşimler neticesinde, siyasal anlamda yeni ideolojilerin ortaya çıkması ve ülkemize yansımaları Turgut Özal önderliğindeki ANAP hükümetinin izlediği neoliberal politikalarla olmuştur. Modern yönetim anlayışında yeni yaklaşımların ortaya çıkması belediyelerde de baştan aşağıya revizyona neden olmuştur. 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı kanunla büyükşehir yönetimleri yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca, küresel dünya sisteminde yaşanan krizden çıkabilmek için 24 Ocak kararları ile hızlı bir şekilde toparlanma yoluna gidilmiş ve çağa ayak uydurabilmek için özelleştirmenin ağır bastığı, minimal devlet, yerel otoritelerin güçlendiği, serbest piyasa ekonomisinin öne çıktığı yeni bir yönetim anlayışına doğru gereken çaba sarf edilmiştir.

Sonraki dönemlerde Avrupa Konseyinde yapılan çalışmalar neticesinde “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı” hazırlanmış ve bütün Avrupa Topluluğu ülkeleri bu şartı, koşulsuz bir şekilde imzalamışlardır. Türkiye ise bu şarta, 3723 sayılı yasa ile çekinceler koyarak 21.11.1988 yılında imzalamış ve parlamentoda da kabul almıştır (Sakal, 2000:131).

Yaşanılan süreçte uzun bir zaman diliminde, yerel yönetimlerle ilgili önemli gelişmeler ve yasal düzenlemeler olmamıştır. 2004 yılında, 3030 sayılı büyükşehir belediye kanunu yerini 5216 sayılı kanuna bırakmıştır. Esas, geniş ve kapsamlı bir şekilde yasal düzenlemeleri içeren değişiklikler 2005 yılında yaşanmıştır. Bu yıl gerçekleşen yerel yönetimler üzerinde yapılan düzenlemeler, Türk kamu yönetiminde belediyelerin ağırlığının daha da hissedilir olmasına neden olmuştur. Çıkarılan belediyelerle ilgili kanunlar çerçevesinde, yerel yönetimlerde özerkliğin artırılması, merkezi yönetimin ise vesayetinin azaltılmasına yönelik yerel yönetimlerde paradigma değişimine yol açacak gelişmeler yaşanmıştır.

Bu gelişmelerin temel taslağını hazırlayan ve 2002 yılında iktidara gelen AK Parti, yerel yönetim organları ile ilgili reformları kapsayan çalışması 5227 sayılı Kamu Yönetimi Temel Kanununda mevcuttur. Bu kanun TBMM'den geçmiş fakat Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından Anayasa ilkelerine aykırı olması ve ülke ve ulus bütünlüğü, merkezi yönetim-yerel yönetim sistematüğini bozması bakımından çoğu maddeleri uygun bulmayarak tekrar görüşülmek üzere meclise geri göndermiştir. Bu kanun tekrar gözden geçirilerek Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması adı altında mecliste tekrar görüşülmüş fakat AKP tarafından geri çekilerek 9 ilgili kanun şeklinde minimize etmiştir. Bunlardan 4'ü büyükşehir belediyesi, belediye, il özel idaresi ve mahalli

idareleri kapsamaktadır. Bu kanunlar içerisinde yer alan köy kanunu henüz çıkartılmamış olup, 2016 yılında Kanun Hükmünde Kararnamenin 21. Maddesi ile 442 sayılı köy kanununun 74. maddesi 2. fıkrasına, güvenlik açısından köy koruyucuları hakkında ekleme yapılmıştır. (Özgür ve Yavuzçehre, 2016:915, URL-17-18).

Yaşanan gelişmeler bağlamında yerel yönetimleri ilgilendiren yasalar; 23.07.2004 tarihli 5216 sayılı büyükşehir belediyesi kanunu, 13.07.2005 tarihli 5393 sayılı belediye kanunu, 04.03.2005 tarihli 5302 il özel idaresi kanunu, 11.06.2005 tarihli 5355 sayılı mahalli idare birlikleri kanunu bu dönemde yürürlüğe giren kanunlardır.

Sonrasında nüfusun büyükşehirlerde toplanması, küçük belediyelerin ve il özel idarelerinin yetersiz kalması, yerel yönetim yapılarında koordinasyon eksikliğinin ortaya çıkması, büyükşehir modelinin daha hızlı karar alabilme gücüne sahip olması, büyükşehir belediye yönetiminin vatandaşların gözünde saygın bir statü içermesi ve güçlü bir model oluşturması, yeni yönetim şeklinin daha demokratik bir anlayışı içermesi gibi etmenler, büyükşehir belediyeleri kapsamında reformların hazırlanmasında etkili olmuştur (Oktay, 2016 :121). Bu çerçevede 12.11.2012 tarihinde 6360 sayılı büyükşehir belediyesi kanunu kabul edilmiştir.

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, AKP iktidarının yürürlüğe girmesinde Cumhurbaşkanı tarafından veto edilen Kamu Yönetimi Temel Kanununun “idari vesayet” ilkesi Anayasa’dan kaldırılarak yerine Avrupa Birliği’nin öngördüğü subsidiarity (yerellik) ilkesinin gelmesi yönündeki sav tartışma yaratmıştır. Anayasal “idarenin bütünlüğü” nü bozduğu için büyükşehir belediye kanununda yer almamıştır. Fakat belediye kanununda “*Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur...*” ibaresiyle yasal platformda yerini almıştır (Zengin, 2014:98).

Türk kamu yönetiminde küreselleşmenin yönetimlerde meydana getirdiği etkiler 2005 yılı paradigma değişimi ile farklı bir sayfa açmıştır. Çıkarılan yasalarla az da olsa yerelleşme yakalanmaya çalışılsa da 2015 yılında artan terör olayları ve FETÖ/Paralel Devlet Yapılanması sonrasında 15 Temmuz 2016 yılında gerçekleştirilmek istenilen darbe ile merkezi yönetim, yerel yönetimler ilişkisi değişikliğe uğrayarak yerelleşme sekteye uğramıştır. Çünkü merkezi yönetimin belediyeler üzerinde azaltılmış olan gücü, bu olayla tekrar güçlenmiştir. Seçilmiş belediye başkanları görevden alınmış, yerine İçişleri Bakanlığı tarafından atanmış kişi ya da valilerin görev yapması 674 sayılı KHK ile karar verilmiştir. Kısacası belediye başkanlarının yerine devletin kabul ettiği kayyum adı verilen kişi getirilmiş ve belediyelerde merkezi yönetimin tahakkümleri artmıştır (Apan, 2021:73).

Gelişen bu olaylar çerçevesinde Keleş ve Özgül (2017:311)'ün bu durumu yorumlaması, kayyum uygulamasının her şey normale dönünce de devam etmesinin, yerel demokrasi, yerelleşme ve yerel özerklikle ters düştüğü yönündedir. Ayrıca Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'yla da çelişen bir durum içermektedir. Bu Şart bağlamında yerel özerklik *“doğrudan, eşit ve genel oya dayanan gizli seçim sistemlerine göre serbestçe seçilmiş üyelerden oluşan ve kendilerine karşı sorumlu yürütme organlarına sahip olabilen meclisler veya kurul toplantıları tarafından kullanılacaktır”* diye açıklanmaktadır. 674 sayılı KHK ile yapılan düzenlemeler, idari vesayet devamının sağlanması için 5393 sayılı belediye yasasında eklenen hükümlerle birlikte yerini bulmuştur. Fakat yapılan bu değişikliklerin merkezi idare tarafından demokratik hukuk devleti ilkelerine uygun bir şekilde gerçekleşmesi hususu önemlidir. Görevden alınan seçilmiş belediye başkanlarının yerine gelecek kişilerin tekrar seçimle belirlenmesi, demokrasinin özellikle de yerel demokrasinin katî gerekliliğini içeren bir durumdur (Gürbüz, 2019:48-49). Dolayısıyla, küresel döngünün eklemlendirdiği yapılar dünya ülkelerinde olduğu gibi Türk belediye sistemlerinde de reformlara sebep olmuş, geleneksel kamu idare yapısının etkilerinin günümüze kadar devam etmesi ve bu durumdan çıkılamaması, tam olarak yerelleşmenin gerçekleşmesine imkân tanımamıştır. Bu nedenle ülkemizde yarı yerelleşme olduğu kanısına varabiliriz. Son yıllarda yaşanan gelişmeler ışığında, merkezi vesayet ağır bastığı, belediyelerin kesinlikle tam bağımsız ve özerk olmadığı, merkeze bağlı yapısını koruduğu, bu yüzden yerel demokrasinin gerçekleşmediği ve kısacası merkezin bir enstrümanı olduğu yargısına varılabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

İletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak bilginin kolay ve ulaşılabilir olması, dünyada küreselleşme dinamiklerinin hız kazanması, bunun neticesinde değişim ve dönüşümlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu sürece bağlı olarak merkezîyetçi ulus-devlet anlayışı zayıflamış, yerel düzeyde başka otoritelerin oluşumu hususunda yeniden yapılandırılma ihtiyacı duyulmuştur. Serbest ticaret, sermaye hareketleri, küresel rekabete dayalı işleyişle modernleşme ve gelişimin habercisi olan küreselleşme, yerel yönetim sistemlerinde yapısal ve işlevsel değişimlere neden olmuştur. Yerel yönetim ve yerinden yönetim kavramlarını ön plana çıkaran bu değişim devletin yapısı ve kamu yönetimini de dönüşüme zorlamıştır (Held ve McGrew, 2014:41).

Geleneksel kamu yönetimi anlayışındaki merkezîyetçi büyük ölçekli devlet anlayışı yerine, küreselleşme ile minimal devlet ve kamu yönetiminin yeniden elden geçirilmesi gerekmiştir. 1980’li yıllardan itibaren dünyadaki gelişmelere paralel teknolojik, ekonomik, siyasal, kültürel boyutlar kapsamında demokratikleşme kavramının güçlenmesi ile yönetim yapılarındaki değişiklikler yerel yönetimlerin yeniden inşasının gerçekleşmesine temel teşkil etmiştir.

Küreselleşmenin hız kazanması ile liberal demokrasinin temellerini oluşturan küreselleşme-yerelleşme paradigması yeni bir toplumsal örgütlenme şekli; yeni kamu yönetimi, minimal, neoliberal ya da düzenleyici-denetleyici devlet adıyla ifade edilmeye çalışılan yapılanmanın aynı zamanda yerelleşmeyi de kendisiyle birlikte güçlendirecek önemseydiği, kamu yönetiminde yerelin güçlü olduğu bir yapılanmayı da beraberinde getirdiği belirtilmektedir.

Yeni kamu yönetimi anlayışı dünyayı etkilediği gibi Türkiye’yi de etkilemiştir. Özellikle 1980’li yıllardan başlamak üzere, Türkiye’de yönetimde yeni bir düzene geçişi olarak iktisadi hizmet sektörünün yani Kamu İktisadi Teşebbüslerinin özelleştirmesiyle bu yönde önemli adımlar atılmıştır. Öte yandan kamu yönetiminde şeffaflık, özel sektörün önemi, esnek çalışma koşulları, performans ölçümü, kamu hizmetinin müşteri (vatandaş) odaklı olması, etkinlik ve verimlilik esası, sözleşmeye dayalı ilişkilerde “hizmet sunan” ve “hizmet satın alan” rollerin ayrılması gibi benzeri yaklaşımların yanında; yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılarak önceki konumlarına göre her anlamda daha da güçlendirilmesi ve tabana doğru merkezin yetki aktarımı yoluyla hizmetin katılımcı bir anlayışla yerine getirilmesi vb. değişimler Türkiye’de yerel yönetimlerde, yerel yönetim

yasaları çerçevesinde yapısal ve işlevsel değişikliklere gidilmesi de önemli gelişmelerdir. Bu gelişmelere söz gelimi; 3360 sayılı kanuna göre yönetilen il özel idareleri 2005 yılından sonra yapılan değişiklikle 5302 sayılı Kanun kapsamında, 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı belediye yasası da 2005 yılında yerini 5393 sayılı belediye kanununa bırakarak, yerel yönetim birimlerine bırakması örnek olarak verilebilir. Ayrıca ülke tarihimizde yapılan Anayasalar da yerel yönetim birimlerinin yapısal ve işlevsel dönüşümünü etkileyen faktörler olmuştur.

Literatür taramasına dayalı yapılan bu araştırma bulgularına göre küreselleşme rüzgârının dünyadaki etkileri sosyo-ekonomik, kültürel, teknolojik siyasi boyutları yanında asıl yönetim anlayışının yeniden inşasında büyük önem taşımış olmasıdır. Yönetim anlayışının değişimi sonucunda yerelleşme kapsamında, yerelleşmenin önemli saç ayağını oluşturan yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması gündeme gelirken yeni kavram ve olgularında yaşam içinde yerini almışlardır. Yerelleşmenin yerel yönetim ayağında yerel halk bu değişimde baş aktördür. Çünkü küreselleşme sürecinde vatandaşın tercih, bilinç düzeyi ve beklentileri değişikliğe uğramış; demokrasi, yerellik ve siyaset kavramları yeniden şekillenmiştir. Yerel yönetimlere etkin katılımın gerçekleşmesi bu birimlerin güçlenmesini sağlamaktadır. Güçlenen yerel yönetimler, küreselleşme karşısında ulus-devletin gücünün azalmasına, yerelleşmenin ise daha da güçlenerek ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Küreselleşme yeni bir dünya düzeni olarak özünde liberal kapitalist sistemin yeni versiyonu, neoliberal bakış açısının pratiğe ya da yönetsel anlamda uygulamaya dönüşmüş şeklidir. Öyle ki önce kırsal yerelden yola çıkan fabrikasyon sistemi zamanla bölgesel ve ulusal ölçüğe ve şimdilerde ulus ötesi dünya piyasalarını yönlendirir düzeye çıkmıştır. Bu şekliyle küreselleşme, yani sermaye dahil tüm neredeyse her şeyin, bilgi, teknoloji, iş gücü vs. serbest dolaşımının somutta görünürlüğü, doğal olarak fiili devlet sınırlarını yapaylaştırırken halen var olan yönetim anlayışlarını da değiştirme yönünde yönlendirmekte, direnenleri ise, bir şekilde kabule ikna etmektedir. Somut ifadesini COVID 19 pandemisi süreci ile tescillenmiş günümüz gerçeği dijitalleşme aynı zamanda küreselliğin önemli bir dayanağıdır. Bu nedenle gelişmeler küreselleşmenin kendisiyle çelişir gibi görünse de özünde aynı zamanda yerelleşme ile ilişkili bir süreç olarak görülmesi gerektiği, bu kapsamda ulus ve merkezci devletlerin yerelleşme kapsamında önce ülke yönetsel yapılanmaları başta olmak üzere yerel yönetim yapılarında değişime gitmelerinin kaçınılmaz olduğu bu araştırmanın vardığı genel kanıdır. Bu bağlamda

yaşanan değişimlerin yereldeki karşılığı belediyelerdir. Belediyeler toplumsal yapıda önemli işleve sahiptirler. Merkezi yönetimin sosyal devlet olma özelliğinin küreselleşme sürecinde yerele devri neticesinde devletin küçültülmesi ve yaşanan dönüşümlerin etkisi ile belediyeleri daha etkin kılmak için çıkarılan kanunlarla desteklenmiştir. Küreselleşme ve yerelleşmenin getirdiği yeni yapılanmalarla yönetimde yeni bir işleyiş ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi yönünde adımlar atılmıştır. Fakat incelediğimiz ülke örneklerinde görüldüğü şekilde Türkiye’de de merkezin ağırlığı dün olduğu gibi bugün de etkisini sürdürmektedir. Yerel yönetimler idari ve mali açıdan özerk birimler olmadıkları sürece de bu durumun devam edeceği görülmektedir.

Nitekim, İçişleri Bakanlığı tarafından belediye başkanları ve meclis üyelerinin KHK’yle görevden alınması ve yerine merkezin atadığı kişilerin getirilmesi, Yatırım İzleme Koordinasyonunda Vali’nin söz sahibi olması, kentsel dönüşümde merkezi yönetimin ağırlığının olması, belediyelerin gelir kaynağı olan vergilerin belirlenmesinde merkezin etkisi, merkezi yönetimden aktarılan bütçeye yerel yönetimlerin rıza göstermesi ve kendi kaynaklarını yaratabilme çabalarına girmeleri gibi etmenler bu durumun önemli kanıtları olarak değerlendirilebilir.

Dolayısıyla neoliberal küreselleşmenin getirdiği demokrasi ve yeni kamu yönetimi anlayışı ile yerel yönetimler ve yerinden yönetim kuruluşları önem atfetse de yansımalarının böyle olmadığı söylenebilir. Yerelleşme bağlamında yerel siyaseti oluşturmada toplumun etkili, aynı zamanda katılımcılığıyla demokratikleşme sağlanmakta, yaşam kalitesinin yükseldiği çağdaş yerel yönetim sistemlerinin ortaya çıktığı gözlenmektedir. Küreselleşme sürecinin argümanı olan yerelleşme yönünde vatandaşlara hizmetlerin iletilmesinde önem arz eden yerel yönetim birimleri ise demokrasinin kaynağını oluşturmaktadır.

Günümüze değin devam ede gelen ve dinamik süreci olan küreselleşmenin ortaya çıkardığı yerelleşme bağlamında belediyelerde yaşanan dönüşümde özerk yapının gerçekleşmesi varsayımından yola çıkarak öneri de bulunmak gerekir ise; Türkiye’nin yönetim anlayışında küresel döngüye entegre olabilmesi ve Avrupa Birliği kriterlerine bir adım daha yaklaşabilmesi için demokratik hukuk kuralları çerçevesinde yerel yönetimlere verilen yetki ve sorumlulukların artırılması elzem bir durumdur. Bu durumu ortaya koyabilmek adına yerel halkın yönetime etkin katılımı, tam anlamıyla demokrasinin yaşanmasına neden olur. Şeffaflık, verimlik, hesap verebilirlik, etkinlik gibi kavramlara daha çok değer veren yönetimin ön plana çıkarılmasıyla da hem özerk yönetimlerin

gelişmesi sağlanır hem de Avrupa Birliği hususunda çağa ayak uyduran yerel yönetimleri ortaya çıkarır. Bundan dolayı bu konuda gerekli adımlar bir an önce atılmalı ve merkezi yönetimin vesayeti, yerel yönetimler üzerinden kaldırılmalıdır. Ayrıca modern yönetim anlayışı ile Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında çekinceler koyduğumuz maddeleri de en kısa zamanda hayata geçirmemiz gerekmektedir. Dolayısıyla, yaşanan şu günlerde bu önerilerin gerçekleşme ihtimali çok zayıf olsa da çağdaş demokrasinin ulaştığı noktada ki kamu yönetiminin örgütlenme yapısı içerisinde, yerel yönetim sisteminin kişi hak ve özgürlükleri bağlamında tüm dünyaya hâkim olması gereklidir. Bu noktaya varabilme adına da gerekli bütün adımların ivedilikle iktidarlar tarafından atılmasının gerekliliği bu tezin ulaştığı temel yargılardan biridir.

7. KAYNAKLAR

- Acar, M.**, 2002. Ekonomik, siyasal ve kültüre boyutlarıyla küreselleşme: Tehdit mi fırsat mı? *Liberal Düşünce Kış- Bahar* , 7(25-26):13-26.
- Acar, M.**, 2004. Küreselleşme mi, Küreselleştirme mi? *Piyasa Dergisi, Sayı*, 12:1-14.
- Adadağ, Ö., Yıldızcan, C.**, 2011. Küreselleşme ve demokrasi. Dipnot Yayınları, Ankara, 125-126.
- Akbaş, E. H., Bozkurt, S., Yazıcı, K.**, 2018. Osmanlı Devletinde lonca teşkilatı yapısı ve yönetim düşüncesi ile karşılaştırılması. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (09):165-202.
- Akçakaya, M.**, 2016. Weber'in bürokrasi kuramının bugünü ve geleceği. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(8), 275-295.
- Akdoğan, Y.**, 2002. Ulusal soruna yerel çözüm: Sosyal belediyeçilik. *Eminönü Bülteni, Şubat Sayısı*, 18-19.
- Akdoğan, Y.**, 2008. Yerel siyaset. *Okutan Yayınları, İstanbul*,10-14s.
- Aktan, C.C.**, 2003. Değişim çağında devlet. Çizgi kitabevi yayınları, Konya,447-451.
- Aktel, M.** 2001. Küreselleşme süreci ve etki alanları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.6, S.2, 193-202.
- Alpagu, H.**, 2016. 24 Ocak kararları ve Turgut Özal döneminin yansımaları. *Proceedings of International Turgut Özal Symposium*, Ankara, 129-133.
- Altan, C.**, 2008. Türkiye'de 1950-1960 dönemi milletvekillerin sosyolojik özellikleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (22):4-6.
- Apan, A.**, 2021. İdari vesayet, belediye başkanlarının görevden uzaklaştırılması ve “kayyum” görevlendirmesi: teori ve uygulama. *Türk idare dergisi*, Sayı:492, 71-106.
- Araslı, U.**, 2015. Anayasa mahkemesi iptal kararları açısından anayasal temel ilke ve kavramlar. *Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları*.
- Arıbaş, K.**, 2007. Küresel çağda siyasi coğrafya. Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 77.
- Arslan, E.**, 2018. İngiltere’de Yerelleşme Politikaları ve Yerel Yönetimler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4):2868-2884.
- Atvur, S.**, 2009. Yerel Gündem 21 ve Çevre: Antalya Kent Konseyi Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33(2):231-241.

- Aydeniz, N., Silinir, M., Karhan, G.** 2012. K üreselleşme olgusuna temel yaklaşımlar. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1013-1023.
- Aydin, A.**, 2013. Yeni bir kamu hizmeti sunma yöntemi olarak m-Devlet: Kamu yönetimi alanında uygulama alanları ve etkinliği (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Aydiner, T.**, 2020. Toplumcu belediyeçilik deneyimi (1973-1980): Denizli örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 353-368.
- Aygen, M.**, 2017. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Üzerine Bir İnceleme: Türkiye Örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 5(10), 256-276.
- Azıklı, S., Tek, H.**, 2016. İl özel idarelerinde yeniden yapılan (ama) ma çabaları ve uygulamada karşılaşılan sorunlar. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 233-246.
- Batuman, B.**, 2010. Toplumcu Bir Belediyeçilik Modeli:" Yeni Belediyeçilik Hareketi" 1973-1977. *Mülkiye Dergisi*, 34(266), 223-241.
- Bayar, F.**, 2008. Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32, 25-34.
- Bayartan, M.**, 2008. Osmanlı şehirlerinde vakıflar ve vakıf sisteminin şehre kattığı değerler. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 10(1), 157-175.
- Bayraktar, F.**, 2015. Yönetişim paradigması ve neoliberalizm: çelişki ve kopuş mu uyum ve süreklilik mi. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2):71-94.
- Bell, D. S.** 2003. History and Globalization: reflections on temporality. *International Affairs*, 79(4), 801-814.
- Berkün, S.**, 2017. Kamu açısından yönetim. *Hak-iş Uluslar arası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16):638-664.
- Beyazyıldız, O.**, 2010. Türkiye’de yerel yönetimler ve demokratikleşme sürecine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslar arası İlişkiler Ana Bilim Dalı*.
- Blank, Y.**, 2010. Federalism, subsidiarity, and the role of local governments in an age of global multilevel governance. *Fordham Urb. LJ*, 37, 509.
- Boyne, G. A., James, O., John, P., Petrovsky, N.**, 2010. Does political change affect senior management turnover? An empirical analysis of top-tier local authorities in England. *Public Administration*, 88(1), 136-153.
- Bozatay, Ş. A., Demir, K. A.** 2014. Osmanlı Adli Ve İdari Sisteminde Kadılık: Kurumsal Bir Değerlendirme-The Qadi In Ottoman Justice And Anministrative System: An

Evaluation Of Institutional. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(10), 71-89.

Bozkurt, E., 2020. Toplumcu belediyeçilik politikalarının Ovacık belediyesi örneği üzerinden değerlendirilmesi. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 99-149.

Boztepe, M., 2018. Yeni kamu yönetimi anlayışı ve geleneksel kamu personel rejimi üzerine etkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3):191-210.

Brown, W., 2011. Yükselen duvarlar zayıflayan egemenlik. Metis Yayınları, İstanbul, 12s.

Bulut, Y., Bimay, M., 2020 Karşılaştırmalı Yerel Yönetimler Analizi: İngiltere ve Türkiye Örnekleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(29), 2263-2298.

Burak, B., 2011. Osmanlı'dan Günümüze Ordu-Siyaset İlişkileri. *History Studies* (13094688), 3(1).

Castells, M., 2006. Globalisation and Identity: A comparative perspective. *Transfer: journal of contemporary culture*, (1), 56-67.

Coşkun, B., Yıldırım, P. Ç., Şen, E. 2021. Osmanlı Belediyeçiliğinin Dönüm Noktası: 1877 Tarihli Vilâyet Belediye Kanunu. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 30(2), 1-20.

Cohen, L., Manion, L., Morrison, K., 2007. Research methods in Education. London:Routledge.

Çağlar, A., 2017. Küreselleşme sürecinde aşırıçılığın yükselişi. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 67-76.

Çelik, B., 1995. "Türk belediyeçiliğinin tarihsel gelişimi. *Yeni Türkiye*, yıl:1, sayı:4, Mayıs-Haziran, 588-597.

Çelik, A., 2014. Sosyal belediyeçilik anlayışı: Şanlıurfa Büyükşehir belediyesi örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-20.

Çelik, Y.M., 2012. Boyutları ve farklı algılarıyla küreselleşme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2):69.

Çelikyay, H., 2014. Değişen Kent Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası. *Seta Analiz*, 101, 6-22.

Çetin, B. N., 2008. Siyasi Küreselleşme Bağlamında Ulus Devlet Tartışmaları. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 177-182.

Çetin, Ö.Z., 2015. Türkiye'de il özel idaresi sisteminin dönüşümü ve 6360 sayılı kanunun dönüşüme etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2):247-266.

- Çetin, S.**, 2010. Shifting roles of local governments in the United Kingdom. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), 147-168.
- Coşkun, B., Yıldırım, P. Ç., Şen, E.** 2021. Osmanlı Belediyeciliğinin Dönüm Noktası: 1877 Tarihli Vilâyet Belediye Kanunu. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 30(2), 1-20.
- Çukurçayır, A. M.**, 2011. Yerel yönetimler kuram kurum ve yeni yaklaşımlar. Çizgi kitabevi, Konya, 37-46-49-157.
- D.King, S.**, 2019. Küreselleşmenin sonu kasvetli yeni dünya tarihin nihai savaşı. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 97-98s.
- De Montricher, N.**, 1995. Decentralization in France. *Governance*, 8(3), 405-418.
- Demirel, D.** 2011. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kamu yönetiminde yeniden yapılanma (1839-1923). *Türk İdare Dergisi*, Aralık, Sayı:473, 97-111.
- Deniz, A., Akarçay, P., Karakaş, A.**, 2017. Osmanlıda Belediyeciliğin Gelişimi ve Modernleşme Çabaları. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (64), 314-325.
- Dik, E.**, 2016. Türkiye'de Erken Cumhuriyet Döneminde (1923-1930)“Köy” Sorunu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71(3), 693-729.
- Doru, S.**, 2015. 19. y. y'dan cumhuriyet'e Türk yerel yönetim sisteminin doğuşu ve gelişimi üzerine bir değerlendirme. *Akdeniz iibf dergisi*, 15(30), 65-85.
- Dumanlı, D.**, 2013. Küreselleşme kavramı ve küreselleşmeye yönelik yaklaşımlar. *Dergi Park / The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 3(2):1-11.
- Düzenli, K.**, 2020. Erken Dönemden Anayasal Döneme Osmanlı İmparatorluğunda Yerel Yönetimler. *Lapseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 136-149.
- Efe, H.**, 2011. Avrupa ombudsmanı'nın AB içinde iyi yönetim, hukukun üstünlüğü ve insan haklarını koruyucu rolü. *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 19(2), 1-29.
- Egeli, H., Diril, F.** 2012. Türkiye'de yerel yönetimlerde mali özerklik ve vergilendirme yetkisi. *Sayıştay Dergisi*, (84), 25-44.
- Emeklier, B.**, 2012. Fransa'nın etnik kimlik sorunlarına politik-psikolojik bir yaklaşım: Korsika örneği. *güvenlik, savaş, barış ve çatışma çözümleri*, Academia Wise Men Center for Strategic Studies Bilgesam, 311-382.
- Eren, F.**, 1987. Osmanlı Dönemi Vakıfları. Açikerişim.fsm.edu.tr.
- Erkan, H.**, 2013.Yeni teknolojiler ve çalışma hayatı. Açıköğretim Yayınları, Eskişehir, 70s.

- Erkan, R.**, 2010. Kentleşme ve sosyal değişme. Bilimadamı Yayınları, Ankara, 85-87.
- Ersoy, M.**, 1989. Tarihsel Perspektif İçinde Türkiye'de Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, (9:1), 45-66.
- Ertem, A.**, 1999. Osmanlı'dan günümüze vakıflar. *Divan: Disiplinler Arası Çalışmalar Dergisi*, 6(6):111-150.
- Eryılmaz, B.**, 2002. Belediyelerde demokrasi geleneği ve değişim ihtiyacı. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 11(3), 6-21.
- Eryılmaz, B.**, 2010. Kamu yönetimi, Okutman yayıncılık, 3. Baskı, Ankara.
- Eryılmaz, B.**, 2013. Kamu yönetimi. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, Eskişehir, 8-58s.
- Eryılmaz, B.**, 2013. Kamu yönetimi. Umuttepe Yayınları, İstanbul, 96-221s.
- Esen, A.**, 2020. Yerel yönetimler. *İstanbul: İstanbul Üniversitesi*.84-85s.
- Eşki, H., Saygılı, R.**, 2016. Küresel dünyada ulus devlet. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(32), 127-147.
- Gelekçi, C.**, 2005. Küreselleşme yerelleşme ilişkisi. *İstanbul Journal Of Sociological Studies*, 1(31):263-277.
- Genç, F. N.**, 2010. Yeni kamu hizmeti yaklaşımı. *Türk İdare Dergisi*, 466, 145-159.
- Genç, E.**, 2015. Demokratikleşme Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 10(1), 267-290.
- Geray, C., akt. Çoban, A.**, 2015. Yerel yönetim kent ve ekoloji. İmge Kitabevi, Ankara, 58.
- Gerger, H.**, 2013. Yerelleşme ve küreselleşme bağlamında özerklik ve otonomi. Devrimci halkçı yerel yönetimler umut ve mücadele mekânlarından deneyimler. Yayına hazırlayan Gültekin, K, A., Gündoğdu, İ, Patika yayınları, Birinci basım, İstanbul.
- Gerşil, S., G.**, 2004. Küreselleşme ve Çok Uluslu İşletmelerin Çalışma İlişkilerine Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 147-157.
- Görer, N.**, 2003. Altyapı Hizmetlerinin Sağlanmasında Kamunun Değişen Sorumluluğu. *Yerel ve Kentsel Politikalar*, Ed: M.Akif Çukurçayır-Ayşe Tekel, Çizgi Kitabevi, Konya, 341-362.
- Görmez, K.**, 1997. Yerel demokrasi ve Türkiye, Vadi Yayınları, Ankara, 108.
- Görmez, K.**, 2005. Küreselleşme ve yerelleşme. Odak Yayınevi, Ankara, 4-191s.

- Görmez, K., Ökmen, M.,** 2009. Yerel yönetimlerin güncel sorunları. Beta Basım Yayınevi, İstanbul, 17s.
- Gözler, K.,** 2019. Osmanlı/Türk Köy İdaresi Sistemi Üzerinde Fransız Etkisi: 1864 ve 1871 Osmanlı Nizamnamelerinin Köylere İlişkin Hükümleri ve 1924 Köy Kanunu Fransa'dan mı İktibas edilmiştir?. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 68(2), 413-443.
- Güler, B.,** 2002. Küreselleşme döneminde yerelleşme eğilimleri. *Emek Araştırma Dergisi*, (1):21-38.
- Güler, B. A.,** 2004. 5197 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu Üzerine, <http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/bguler/pdf/loi-son.pdf>, 26.03.2022. Syf:2.
- Güler, B. A.,** 2012, Hükümetin 8 Ekim 2012 Günlü Bütünşehir Yasa Tasarısı Üzerine, <http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/B%C3%9CT% C3%9CNSEH %C4%B0R TASARI BAG.pdf>, 26.03.2022.
- Güler, M., der. Kamalak, İ., Gül, H.,** 2013. Yerel yönetimlerde sosyal demokrasi toplumsal belediyeçilik teorik yaklaşımlar, Türkiye uygulamaları. Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 102.
- Günel, A., Atvur, S., Dernek, O.K.,** 2014. 6360 sayılı yasanın yerelleşme bağlamında değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(3), 55-70.
- Gündüzöz, İ.,** 2012. Türk Belediyeçiliğinin Milli Kökleri. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 113-130.
- Güneş, B.,** 2003. Paradigma kavramı ışığında bilimsel devrimlerin yapısı ve bilim savaşları: Cephelerdeki fizikçilerden Thomas S. Kuhn ve Alan D. Sokat. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1):23-44.
- Gürbüz, C.,** 2019. Demokrasi Açısından Türkiye'de Kayyum Uygulaması. *Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 36-52.
- Gürün, F.,** 2017. The Effect of Globalization and Localization Process on Local Governments in Turkey. In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 73, pp. 35-58).
- Güven, A., Dülger, B.** 2017. Osmanlı'dan Günümüze Yerel Hizmet Sunan Klasik Kurumların Dönüşümü. *Enderun Dergisi*, 1(1), 44-53.
- Habermas, J.,** 2018. Küreselleşme ve milli devletlerin geleceği. Yarın Yayınları, İstanbul, 10-27s.
- Hacıtahiroğlu, K.,** 2014. Küreselleşmenin Siyasal Etkileri, Göç ve Ukrayna-Rusya Krizi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 259-284.

- Hambleton, R.**, 1998. Strengthening political leadership in UK local government. *Public money and management*, 18(1), 41-51.
- Hazman, G, G.**, 2011. Türkiye’de yerel düzeyde kalkınma hedefi ve belediyeler.Seçkin yayıncılık, Ankara, 79.
- Held, D., McGrew, A.**, 2014. Küresel dönüşümler. Phoenix Yayınevi, Ankara, 20-105s.
- Hergüner, B.**, 2017. Yeni büyükşehir belediyelerinin hizmet kalitesine etkisinin değerlendirilmesi: Trabzon’dan bir vaka çalışması. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(3), 631-642.
- Hülür, H.**, 2000. Toplumsal bilim söyleminde yerellik. *Selçuk İletişim*, 1(3), 103-116.
- İlter, E.**, 2019. Küreselleşme sürecinde ortaya çıkan toplumsal sorunlar ve sosyal politikalarındaki değişimlerin incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(4), 989-1003.
- İnaç, H., Ünal, F.**, 2007. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Belediyeler . *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (17).
- Kal’a, A.**, 2003. Osmanlı esnafı ve sanayisi üzerine yapılan çalışmalarla ilgili genel bir değerlendirme. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (1), 245-266.
- Karaçor, S., Oltulu, A.**, 2011. Demokrasi ve yönetim boyutu ile yeni kamu yönetimi anlayışı, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11(22), 403-418.
- Karahanogulları, O.**, 2004. Anayasa Değişikliği: Özeksizleştirilmiş Cumhuriyet. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Türkiye Kamu Yönetimi Ağı, Bülten*, (1), 1-9. Erişim tarihi 31.10.2021.
- Karakılıç, Y., Koyuncu, B., Demir, A. K., edt. Karatepe, S., Akyol, E., İnan, E. C., Arpacı, I., Kavuncu, Ç. A., Arıbaş, N.N.**, 2015. Yerelleşme ve merkezileşme tartışmaları 9. kamu yönetimi sempozyumu bildiriler kitabı. TODAİE yayını, Ankara, 367-368-492.
- Karasu, K.** 2004. Kamu Yönetimi disiplininin kökenine ilişkin bir not. II. Kamu Yönetimi Forumu Bildirileri. Ankara, Hacettepe Üniversitesi yayını. 225-242.
- Karcı, S., Karakoç, M.**, 2021. Taşrada Farklı Kadınlık Halleri: Kadın Mali Müşavirler Özelinde Bir Değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16(3), 594-614.
- Kartal, Z.**, 2007. Kavramsal ve Tarihsel Yönleri ile Küreselleşme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 251-264.
- Kaştan, Y.**, 2016. Osmanlı Devleti’nde “1913 Tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayat Kanun-i Muvakkati” ile vilayet yönetiminin yeniden yapılandırılması. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 78-98.

- Katsamunska, P.,** 2012. Classical and modern approaches to public administration. *Economic alternatives*, 1, 74-81.
- Kayan, K.** 2015. Görev, yetki ve sorumluluklar açısından 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun getirdiği yenilikler ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin uygulamaları. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 199-224.
- Kazancı, M.,** 1983. Yerel yönetimler üzerine birkaç not. *Amme İdaresi Dergisi*, 16(4), 36-51.
- Keleş, R.,** 2000. Yerinden yönetim ve siyaset. Cem Yayınevi, İstanbul, 19-128s.
- Keleş, R., Özgül, C. G.,** 2017. Belediye Organlarına" Kayyım" Atamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 72(2), 299-313.
- Kerman, U.,** 2016. Yönetim Biliminin Öncülerinden Woodrow Wilson Ve Frederick Winslow Taylor'un Farklı Bir Açıdan Değerlendirilmesi-A Different Aspect Of Assessment Of Administration Sciences' Pioneers Woodrow Wilson And Frederick Winslow Taylor. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(14), 232-247.
- Kılavuz, F., Yüksel, C.,** 2017. Yerel yönetimler maliyesi çerçevesinde toplumcu belediyeçilik: Fatsa ve Ovacık örneği. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 11(23).
- Kırışik, F., Sezer, Ö.,** 2006. Türk anayasalarında yerel yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 15(2), 5-30.
- Kıvılcım, F.,** 2013. Küreselleşme Kavramı Ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 219-230.
- Koçak, A.F.,** 2014. Toplumsal değişme kuramları. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, Eskişehir, 122-123s.
- Koçak, S. Y., Kavsara, V.** 2012. 5302 sayılı kanun sonrasında il özel idarelerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10(20), 61-92.
- Koçak, O., Kavi, E.,** 2014. Sosyal politika aktörü olarak sosyal girişimci belediyeçilik. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(6), 26-49.
- Kozanoğlu, H.,** 2008. Neoliberalizmin gerçek 100'ü. İletişim yayınları, İstanbul, 41.
- Kuş, E.,** 2009. Nicel-nitel araştırma teknikleri: Sosyal bilimlerde araştırma teknikleri nicel mi? Nitel mi? 3. Baskı, Anı yayıncılık, Ankara.
- Kutlu, E.,** 1998. Küreselleşme ve Etkileri. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 363-386.
- Külünk, M.,** 2006. Küreselleşen dünyada Türkiye. Kum Saati Yayıncılık, İstanbul, 19s.

- Lamba, M.** 2014. Yeni kamu yönetimi perspektifinden Türkiye’de kamu yönetimi reformları: genel gerekçeler üzerinden bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(3), 135-152.
- Leung, F. K. S.** 2004. Educational Centralization and Decentralization in East Asia. APEC Educational Reform Summit, Beijing, China, <http://ott.educ.msu.edu/apec/downloads/LeungSystemicReform.pdf>.03.02.2022
- Mengi, A., İşçioğlu, D.** 2018. Küreselleşme sürecinde yerel hizmet yerel siyaset. Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 57.
- Menteşe, S.,** 2014. Siyasette kadının yeri ve önemine ilişkin bir araştırma: Tunceli il örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1):83-113.
- Mumyalmaz, A.,** 2019. 24 Ocak Ekonomik İstikrar Kararları ile 12 Eylül Askeri Darbesinin Neoliberalizm İttifakı ve Siyasal İslam'ın Süreçteki Rolü. *Third Sector Social Economic Review*, 54(4), 1899-1915.
- Oğuz, E. S.** 2011. Toplum bilimlerinde kültür kavramı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2).
- Oktay, T.,** 2008. “Belediye Kurumunun Tarihsel Gelişimi”, Türkiye’de Yerel Yönetimler, (Editörler: Recep Bozlağan, Yüksel Demirkaya), Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2008, s. 119-156.
- Oktay, T.,** 2010. Yerel yönetim reformu sonrasında İl Özel İdareleri, Hayat Yayınları, İstanbul.
- Oktay, T.,** 2016. 6360 Sayılı Kanuna Dayalı Büyükşehir Belediye Reformunu Anlama ve Anlamlandırma (Understanding and Interpretation of Metropolitan Municipality Reform Based on Law No. 6360). *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (İSMUS)*, 1/1 (2016), 71-131.
- Oktay, T.,** 2020. 1920-2020 Döneminde Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 171-223.
- Okur, F., Çakıcı, A. B.,** 2007. Küreselleşme sürecinde yerelleşme ve yerel demokrasi. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, ISSN:1694-528X, Sayı:11, 1-12.
- O’Riordan, T., Voisey, H.,** 2001. Globalism, localism and identity. Earthscan Publications Ltd., New York, 37-41s.
- Ortaylı, İ.,** 2000. Tanzimat devrinde Osmanlı mahalli idareleri (1840-1880), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ortaylı, İ.,** 2008. Türkiye teşkilat ve idare tarihi, Cedit Neşriyat, Ankara, 498.

- Oktay, T., akt. Bozlağan, R. Demirkaya, Y.,** 2008. Belediyenin Tarihsel Gelişimi, Türkiye'de yerel yönetimler. Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Ökmen, M., edt. Genç, N, F., Yılmaz, A., Özgür, H.,** 2008. Dönüşen kentler ve değişen yerel yönetimler. Gazi Kitabevi, Ankara, 11.
- Ökmen, M.,** 2015. Yerel yönetimlerde güncel gelişmeler. Ekin Yayınevi, Bursa, 30-170s.
- Ökmen, M., Parlak, B.,** 2010. Kuramdan uygulamaya yerel yönetimler ilkeler yaklaşımlar ve mevzuat. Alfa Akademi Yayınevi, Bursa, 11-339s.
- Önder, Ö., Yaman, M.,** 2018. Küreselleşme-yerelleşme ekseninde yerel siyasetin dönüşümü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 57:232-237.
- Önen, S. M., Ozan, M. S.,** 2021. Kamu yönetimi reformlarının dönüşümü. *TroyAcademy International Journal of Social Sciens*, 6(2), 521-548.
- Öner, Ş.,** 1997. Türkiye'de Merkezi Yönetim ile Belediyeler Arasındaki İlişkilerin Yasal-Siyasal ve Ekonomik Analizi. *Türk İdare Dergisi*, Yıl, 69, 211-225.
- Özalp, S. S.,** 2018. Küreselleşme yerelleşme bağlamında 6360 sayılı yasanın il özel idarelerine etkisi. *Turkish Studies Economics, Finance and Politics*, 13(22):519-533.
- Özaslan, K. R., Alıcı, V. O.,** 2015. Türkiye'de yerel yönetim bakanlığı deneyimi ve günümüzdeki gerekliliğinin sorgulanması. *Electronic Turkish Studies*, 10(1).351-366.
- Özer, A. M.,** 2005. Yeni kamu yönetimi teoriden uygulamaya. Platin Yayınları, Ankara, 27-357s.
- Özer, A. M.,** 2012. Yeni kamu yönetimi. Barış Kitabevi, Ankara, 450-451s.
- Özgür, H., Yavuzçehre, P. S.** 2016. Türkiye'nin büyükşehir belediyesi sistemi: 1982-2015. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 903-926.
- Öztürk, H., Gül, H.** 2012. Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete ve Sosyal Haklara Bir Alternatif mi?. IV. *Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu*, 377-392.
- Öztürk, S., Saygın, S.,** 2017. 1973 Petrol Krizinin Ekonomiye Etkileri ve Stagflasyon Olgusu. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 1-12.
- Öztürk, Y.,** 2019. Osmanlı Devletinde Beledi Hizmetlerde Kurumsallaşma Süreci: Erken Dönem ve Tanzimat Yılları. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 8(1), 259-272.
- Parlak, B.,** 2014. Avrupa Birliği perspektifinden merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkileri. *TESAM Akademi*, 1(1), 7-40.
- Parlak, B.,** 2016. Yönetim bilimi ve çağdaş yönetim teknikleri. Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 11s.

- Parlak, B., Caner, C.,** 2005. Karşılaştırmalı siyasal ve yönetsel yapılar. Alfa Akademi, İstanbul,47.
- Parlak, B., Caner, C.,** 2009. Karşılaştırmalı siyasal ve yönetsel yapılar. Alfa Aktüel Akademi, İstanbul,109.
- Parlak, B., Sobacı, Z.,** 2012. Ulusal ve küresel perspektifte kamu yönetimi teori ve pratik. Mkm yayıncılık, Bursa, 31-177.
- Pektaş, E. K.,** 2010. Türkiye’de sosyal belediyeçilik uygulamaları ve temel sorunlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5(1), 4-22.
- Perroud, T.,** 2013. Local Governments and the Provision of Public Service in France and the United Kingdom. *Új Magyar Közigazgatás (Hungarian), Forthcoming.*
- Pinson, G., Le Galès, P.,** 2005. State restructuring and decentralization dynamics in France: politics is the driving force. *Cahier Européen numéro*, 7, 05.
- Price, R., Çeviren Akpınar, Ö.,** 2012. Fransa’nın kısa tarihi.Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 116.
- Ritzer, G.,** 2007. *The globalization of nothing 2.* Sage.
- Sakal, M.,** 2000. Türkiye'de Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Sorunu: Tarihsel Perspektiftenbir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1).
- Sandelowski, M.,** 1986. The problem of rigor in qualitative research. *Advances in Nursing Science*, 8(3), 27-37.
- Saran, U.,**2004. Kamu yönetiminde yeniden yapılanma. Atlas Yayıncılık, Ankara, 114s.
- Sav, N. Ö.** 2009. İngiliz Anayasa Reformu. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 135-145.
- Seale, C.,** 1999. Quality in quaitative research. *Qualitative Inquiry*. 5(4), 465-478.
- Sevinç, İ.** 2015. Sosyal Belediyeçilik Uygulamalarında Kent Bilgi Sistemlerinin Kullanımı: Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 201-218.
- Seyrek, İ.,** 2002. Küreselleşme sürecinde iktisat politikaları ve yakınsama tezi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 167-187.
- Sezer, Ö.,** 2008. Küreselleşme sürecinde Türkiye’de yerel yönetimlerin yapısal ve işlevsel dönüşümü. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.*

- Sezer, Ö., Büyükpınar, R.** 2021. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Türkiye'de Yerelleşme Politikaları. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 80-105.
- Sezgin, M.**, 2008. Türkiye’de belediyeleşme süreci (1854-1997). Tablet yayınları, Konya, 70-72.
- Sezgin, S.**, 2017. Türkiye’de Toplumcu Belediyecilik: İzmit Örneği. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 51-66.
- Shah, A. (Ed.)**, 2006. *Local governance in developing countries*. World Bank Publications.
- Siverekli, D. E.**, 2007. Yeni ekonomik düzende küreselleşme yerelleşme bağlamında belediyelerde yeni mali yönetim anlayışı. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (29).
- Slaterry, M.**, 2015. Sosyolojide temel fikirler. Sentez Yayınevi, Bursa, 42s.
- Soyocak, Ö. S.**, 2018. Küreselleşme-yerelleşme bağlamında 6360 Sayılı Yasanın İl Özel İdareleri üzerindeki etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 13(22).
- Steger, B. M.**, 2013. Küreselleşme. Dost Kitabevi, Ankara, 24-66s.
- Sunay, C.**, 2008. “Türkiye’de Yerel Siyasetin Tarihi Gelişimi” Yerel Siyaset, Okutan yayıncılık, ocak, 32-67. <http://www.mku.edu.tr/files/1005-4fa1127c-c164-4503-ac88-1cec563e4f8b.pdf>. 28.03.2022.
- Swingewood, A., çev. Akınhay, O.**, 1998. Sosyolojik düşüncenin kısa tarihi. Bilim ve sanat yayınları, Ankara, 222.
- Şahin, Y.**, 2009. Küreselleşme ve insan hakları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2 (4), 174-178.
- Şenkal, A.**, 2005. Küreselleşme sürecinde sosyal politika . Alfa Yayınları, İstanbul, 13s.
- Talas, M.**, 2004. “Küreselleşme ve Kültür”, Küreselleşme ve Psikiyatri, Türk, Tabip Birliği Yayınları, Ankara, 229-244.
- Taylor, L.**, 1997. The revival of the liberal creed—the IMF and the World Bank in a globalized economy. *World Development*, 25(2), 145-152.
- Tekeli, İ.**, 1988. Yakın Geçmişten Bugüne, Belediye Programlarının Oluşumu. *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, C, 12. , S:93, Mart 1988, 42-44.
- Tekeli, İ.** 2009. Cumhuriyetin belediyecilik öyküsü, 1923-1990 (Vol. 4), 1930-1944 döneminde cumhuriyetin belediyecilik deneyimi. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Tekeli, İ.**, 2009. Cumhuriyetin belediyeçilik öyküsü, 1923-1990 (Vol. 4). 27 Mayıs 1960 ihtilalinden 1973 yerel yönetim seçimlerine uzanan belediyeçilik deneyimi. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, R.**, 2015. Yerel yönetimler üzerine. Nobel Yayıncılık, Ankara, 6-175s.
- Toksöz, F., Özgür, E.A., Uluçay, Ö., Koç, L., Atar, G., Akalın, N.**, 2009. Yerel yönetim sistemleri Türkiye ve Fransa İspanya İtalya Polonya Çek Cumhuriyeti. Tesev Yayınları, İstanbul, 22.
- Toprak, D., Şataf, C.**, 2009. Türkiye’de yerel yönetimler reformu çerçevesinde sosyal belediyeçilik yaklaşımı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(1), 11-24.
- Tortop, N., Aykaç, B., Yayman, H., Özer, A, M.**, 2008. Mahalli idareler. Nobel yayınları, Ankara, 263.
- Tunç, B.**, 2020. Türk Anayasa tarihinde 1961 Anayasası’nın yeri ve önemi. *Karadeniz Araştırmaları*, (67), 657-692.
- Tunçer, P.**, 2011. Yerel yönetimlerde değişim yönetimi Samsun büyükşehir belediyesi alan araştırması. Ekin yayınevi, Bursa, 20-23.
- Tunçer, P.**, 2013. Yeni kamu yönetimi anlayışı ve yerel yönetimlerde performans yönetimi. *Türk İdare Dergisi*, 477:285-302.
- Turhanoglu, K. A. F.**, 2014. Toplumsal değişme kuramları. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, Eskişehir, 124-125s.
- Tutan, M. N.**, 2020. İktidarı döneminde Anap'ın demokrasi anlayışı: siyasalar, söylemler ve Özal liderliği. *Omer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2).
- UN.**, 2020a. ‘COVID-19 and Human Rights: We Are All in This Together’, April 2020, United Nations Publications.
- Urhan, V. F.**, 2008. Türkiye’de yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması. *Sayıştay Dergisi*, (70), 85-102.
- Uyar, H.**, 2004. Türkiye’de ve Dünyada Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe Yıl. *Aydınlanma 1923 Bağımsız Kemalist Düşün Dergisi*, 51(51), 31-38.
- Uygun, O.** 2015. Yerel yönetim reformu için anayasal ilkeler. *Strategic Public Management Journal*, 1(2), 1-27.
- Uysal, Y.**, 2020. Klasik Kamu Yönetiminden Yeni Kamu İşletmeciliği Ve Post-YKİ’ye Kamu Hizmetlerinin Değişimi ve Dönüşümü Üzerine Bir Değerlendirme. *International Journal of Management and Administration*, 4(7), 112-135.

- Vural, T.**, 2004. Osmanlı imparatorluğunda yerel yönetimler. *Türk İdare Dergisi*, 444:179-193.
- Wilkinson, M.** 2021. Globalization. *The Wiley Blackwell Companion to the Study of Religion*, 277-288.
- Yamaç, M.**, 2014. İngiltere’de Yerel Yönetimler. *Sosyal Bilimler Metinleri, Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Yamaç, M.** 2020. Türkiye Devleti’nin ilk anayasası 1921 Teşkilat-ı Esasiye kanunu. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(TBMM’nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı), 204-220.
- Yavuzdoğan, S.**, 2006. 5393 sayılı belediye kanunu üzerine birkaç not. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(1-2), 203-214.
- Yay, T., Yay, G.G., Yılmaz, E.**, 2001. Küreselleşme Sürecinde Finansal Krizler ve Finansal Düzenlemeler. İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul.
- Yaylı, H., Polat, S.**, 2019. Avrupa yerel yönetimler özerklik şartı bağlamında Türkiye ve Fransa yerel yönetim sistemlerinin değerlendirilmesi. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslar arası İlişkiler Dergisi*, 5(2):90-105.
- Yazıcıoğlu, R.**, 2000. Bu sistem değişmeli. Birey Yayıncılık, İstanbul, 126-133-134.
- Yetkin, O.**, 2020. Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin Yapısı ve Geleceği. *Akademik Düşünce Dergisi*, Bahar 2020, (1), 4-16.
- Yıldırım, N.**, 1997. Küreselleşme. *Öneri Dergisi*, 1(6), 171-175.
- Yıldırım, S.**, 2013. Türkiye’de toplumcu belediyeçilik 1973-1980. Mattek matbaacılık basım yayın, Ankara, 128.
- Yıldırım, U., Göktürk, İ.**, 2008. Toplumsal Sorunların Çözümünde Yeni Belediyeçilik Anlayışı: Sosyal Belediyeçilik Yaklaşımı. *I. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu*, 23-24.
- Yıldırım, A., Şimşek, H.**, 2005. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yokuş, S.**, 2020. Özgürlükler Bağlamında 1982 Anayasası’nın Evrimi. *Anayasa yargısı*, 37(2), 1-30.
- Yuliani, E. L.** 2004. Decentralization, Deconcentration and Devolution: What do They Mean?. The Interlaken Workshop on Decentralization, Switzerland, http://www.cifor.org/publications/pdf_files/interlaken/Compilation.pdf. 03.02.2022
- Yüksel, C.**, 2001. Türkiye’nin küresel siyaset vizyonu. Orient Yayınları, Ankara, 14s.

- Yüksel, M.**, 2001. Küreselleşme ulusal hukuk ve Türkiye. Siyasal Kitabevi, Ankara, 103-106-212.
- Zengin, O.**, 2014. Büyükşehir belediyesi sisteminin dönüşümü: son on yılın değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, (2), 91-116.
- URL-1.** 2022. <https://www.vgm.gov.tr/kurumsal/tarihce/tarihte-vakiflar>. 24.03.2022.
- URL-2.**2022. <https://www.altayli.net/turk-belediyeciliginde-demokrasi-gelenegi.html> Bilal Eryılmaz 28.03.2022.
- URL-3.** 2022. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1921-anayasasi/> 29.03.2022.
- URL4.**2022.https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmc002/kanuntbmmc002/kanuntbmmc00200417.pdf. Ankara Şehremaneti.Erişim tarihi 3.04.2022
- URL-5.** 2022. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/> 29.03.2022.
- URL-6.** 2022. https://tr.wikipedia.org/wiki/24_Ocak_kararlar%C4%B1, 30.03.2022.
- URL-7.** 2022. <https://webdosya.csb.gov.tr/db/kentges/editordosya/kitap10.pdf>. Kentleşme Şurası 2009. Yerel Yönetimler, Katılımcılık ve Kentsel Yönetim Komisyonu Raporu. *TC Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Ankara*. 1982 Anayasası, Erişim tarihi, 30.03.2022. Syf:27.
- URL-8.** 2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5302.pdf>. İl özel idareleri. Erişim tarihi, 30.03.2022.
- URL9.**2022.<http://www.ahmetli.gov.tr/yerelyonetimler#:~:text=1982%20Anayasas%C4%B1na%20g%C3%B6re%3B%20yerel%20y%C3%B6netimler,ta%C4%B1ndan%20se%C3%A7ilerek%20olu%C5%9Fturulan%20kamu%20t%C3%BCzelki%C5%9Fileridir.erişim tarihi:31.05.2022>
- URL-10.** 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1471.pdf>. 1580 sayılı kanun. Erişim tarihi, 2.04.2022.
- URL-11.** 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10816.pdf>. 1961 Anayasası. Erişim tarihi 3.04.2022.
- URL-12.** 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12648.pdf>. 307 Sayılı Kanun. Erişim tarihi 3.04.222.
- URL-13.** 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18350.pdf>. 23 Mart 1984 Kanun Hükmünde Kararname. Erişim tarihi 04.04.2022.

URL-14. 2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3194.pdf>. 3194 Sayılı İmar Kanunu. Erişim tarihi 04.04.2022.

URL-15. 2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393-20150404.pdf>. 5393 Sayılı Kanun. Erişim tarihi 05.04.2022.

URL-16. 2022. [file:///C:/Users/cbox/Downloads/yysc%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/cbox/Downloads/yysc%20(1).pdf). Tusiad yerel yönetimler, sorunlar, çözümler, yayın no:T/95-9/184, Eylül 1995, s:31-32. Erişim tarihi 05.04.2022.

URL-17. 2022. <http://arsiv.ntv.com.tr/news/280930.asp?cp1=1>. 5227 Sayılı kanunun veto edilmesi. Erişim tarihi 05.04.2022.

URL-18. 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160901M2-2.htm>. Köy kanununa KHKK içinde ekleme. Erişim tarihi 05.04.2022.

